

GABINET TÈCNIC
DEPARTAMENT D'AGRICULTURA, RAMADERIA I PESCA

EL SECTOR LLETER A CATALUNYA

IGNASI ALDOMÀ BUIXADÉ
DESEMBRE 1997

INDEX GENERAL

1. CABANYA BOVINA I PRODUCCIÓ LLETERA A CATALUNYA.	4
La cabanya bovina a Catalunya i l'evolució de la vaca de llet	4
La davallada de les explotacions lleteres i la reestructuració del sector	8
Milliores tècniques i creixement dels rendiments lleteres.....	11
La producció lletera total i la seva distribució comarcal	14
2. ELS MERCATS LLETERS; MAGNITUDS I TRANSFORMACIÓ.	18
La destinació de la producció lletera; els productes transformats.....	18
Producció i tendències del consum humà de productes làctics; la seva composició.....	22
Balanç demanda-oferta lletera a Espanya i Catalunya	27
El recurs a les importacions o exportacions comunitàries com a vàlvula reguladora	29
3. L'EVOLUCIÓ DE LA PAC I L'APLICACIÓ DE LES QUOTES LLETERES.	33
La producció lletera abans de l'entrada a la CEE i la fixació de la Quota.....	33
El sobrepasament de la Quota lletera i l'aplicació de la taxa compensatòria..	38
Les Quotes Lleteres com a nou mercat d'actius patrimonials	41
La Reserva Nacional i les reassignacions de Quota per part de l'Estat	45
Noves mesures polítiques via control de la qualitat	48
4. L'ESTRUCTURA DE LA BRANCA DE LA LLET A CATALUNYA I LA SEVA EVOLUCIÓ	50
Els agents que integren la branca de la llet a Catalunya	50
L'evolució de la indústria lletera com a agent central del sector	55
La competència entre la indústria i ramaders; centrals lleteres i preus a la producció	59
La competència entre la indústria i la distribució.....	64
5. LES EXPECTATIVES DEL SECTOR RAMADER LOCAL	68
L'especialització lletera i les estructures de producció.....	68
La producció final; rendiments i preus pagats al productor.....	72
Composició dels costos productius i variacions locals.	74
Resultats productius i límits de rendibilitat de l'activitat lletera.	76
La incidència de la Quota en l'estructura i resultats de les explotacions agràries ⁸¹	
Estratègies productives i adaptació a les quotes lleteres.	82

6. RECAPITULACIÓ I REMARQUES PROPOSITIVES	85
Els pilars de la situació de partida sectorial.....	85
Alternatives i estratègies dels agents privats davant els mercats lleterers	86
Sobre la redifinició de l'OCM de la llet.....	88
L'activitat reguladora de l'Administració a nivell de Catalunya	90
ANNEX 1. ESTIMACIÓ DE LES MAGNITUDS PRINCIPALS DE LA PRODUCCIÓ LLETERA A CATALUNYA	94
L'evolució del nombre d'explotacions lleteres	94
L'evolució de la cabanya lletera	96
L'estructura de les explotacions	97
El procés de transformació de l'estructura productiva.....	100
Els rendiments i produccions a partir de l'Enquesta Ramadera	102
Els rendiments lleterers segons el Control Lleter	108
Hipòtesi sobre la producció real de llet a Catalunya	110
ANNEX 3. LES QUOTES LLETERES A ESCALA COMARCAL . ANALISI DE LES QUOTES LLETERES ASSIGNADES A 1 D'ABRIL DE 1997. ...	113
ANNEX 4. MAGNITUDS DE LA PRODUCCIÓ I QUOTES LLETERES EN EL CONTEXT D'ESPANYA I LA UE.	119
Producció i quotes lleteres a Espanya; Comunitats Autònomes.....	120
La producció lletera a la Unió Europea per estats	122
ANNEX 5. LA INDÚSTRIA LLETERA A CATALUNYA	124
ANNEX 6. ESTRUCTURES I COSTOS DE PRODUCCIÓ DE LES EXPLOTACIONS LLETERES. CATALUNYA I LA CORNISA CANTÀBRICA.	128
ANNEX 7. ASPECTES DE LES ESTRUCTURES DE PRODUCCIÓ I LA POLÍTICA SECTORIAL.	136
La incidència del control lleter	136
El sanejament ramader.....	137
Pla de millora de la qualitat de la llet.....	138
Promoció del consum de llet i productes lactis a les escoles	139
ANNEX 8. BASES D'INFORMACIÓ SOBRE EL SECTOR LLETER	140
DOCUMENTACIÓ SECTORIAL.....	143
Bibliografia general.....	143
Informació estadística	143
Revistes	144
NOTES AL TEXT.....	145

1. CABANYA BOVINA I PRODUCCIÓ LLETERA A CATALUNYA.

La cabanya bovina a Catalunya i l'evolució de la vaca de llet

Els problemes a l'hora de quantificar la producció lletera no són pocs, i comencen ja en el mateix moment de definir quin és el bestiar productor. Totes les femelles bovines que han parit fan llet; però la quantitat i ús d'aquesta llet varia radicalment. Això fa que ara i aquí es parli d'unes vaques de ventre, en les quals la llet només és un complement o derivat de la funció primordial reproductora, i unes vaques de llet especialitzades en la producció de llet per al consum humà. La frontera entre les unes i les altres s'ha anat accentuant amb els anys, però encara no és del tot clara.

Amb el nom de vaques d'aptitud mixta s'ha intentat identificar una situació intermitja molt freqüent a les comarques pirinenques, que deriva de l'adaptació del bestiar als recursos farratgers-pastorals d'aquestes comarques. La gran quantitat de les vaques que des de la primavera a la tardor pasturen les muntanyes pirinenques tenen la funció bàsica de produir bestiar de carn, però també són munyides alguns dies, quan es troben al fons de la vall, circumstància que s'acostuma a donar a la primavera després de produir-se el part del vedells. Es tracta de vaques de races més aviat càrniques, com la Bruno-Alpina o altres fruit d'encreuaments amb frisones, que tenen una producció lletera reduïda. Però la seva quantificació enterboleix força les estadístiques ramaderes i inclús les mateixes Quotes Lleteres; a part de plantejar un problema d'encaix general en la política agrària.

A partir de les diverses fonts analitzades, l'evolució del bestiar vacum des de l'entrada a la Comunitat Econòmica Europea manifesta, en conjunt, un lleuger decreixement. La quantitat de vaques que han parit evoluciona, però, de manera molt diferent segons es tracti de l'orientació càrnica o de la producció de llet (quadre 1, gràfic 1).

- Es produeix un augment substancial de la vaca de carn, que duplica pràcticament els seus exemplars entre 1986-1996. Aquest augment s'ha d'atribuir a:
  - El resultat propi de la política comunitària d'encoratjament de la producció de vaca de carn, que ha implicat el creixement de la cabanya a les comarques amb bons recursos pastorals.
  - La classificació com a vaques de carn de vaques que anteriorment ho eren com a vaques de llet, que respon a l'especialització real d'aquestes vaques en la producció de carn.
- Una disminució de la cabanya de vaques lleteres en l'últim decenni que se situa entorn el 30% del contingent de partida. Aquesta disminució té diversos components:
  - Fonamentalment, es dona el pas estadístic ja apuntat de les vaques que no eren de raça lletera i abans eren munyides al grup de les vaques de carn. En aquest procés moltes petites explotacions abandonen completament la seva ramaderia de vacum, mentre unes poques augmenten el vaquí de carn.
  - La disminució en el nombre de vaques d'aptitud pròpiament lletera (vaques frisones) ha estat, en canvi, molt petita. En els últims 10 anys han abandonat moltes explotacions que tenien una petita cabanya; però al mateix temps s'ha produït un augment important de la cabanya de les vaqueries mitjanes i grans.

Pel que fa a la quantificació exacta de la cabanya bovina, si la implantació de les "primes per a les vaques alletants" permet una avaluació força correcta de la cabanya existent, per a les vaques lleteres no existeix una base de quantificació semblant. Només la primera declaració de les Quotes Lleteres, referenciada al 1985, inclou una declaració de la cabanya, que dona una xifra molt superior a la de les altres fonts estadístiques, 150.000 vaques, i s'ha de considerar com a força versemblant. Pel que fa a la mitjana de vaques lleteres presents a principi de 1997 les

observacions existents resulten menys concloents; però vindrien a situar-se entorn a les 105.000¹.

Quadre 1. L'evolució del nombre de vaques a Catalunya segons diverses fonts. 1982-1995.

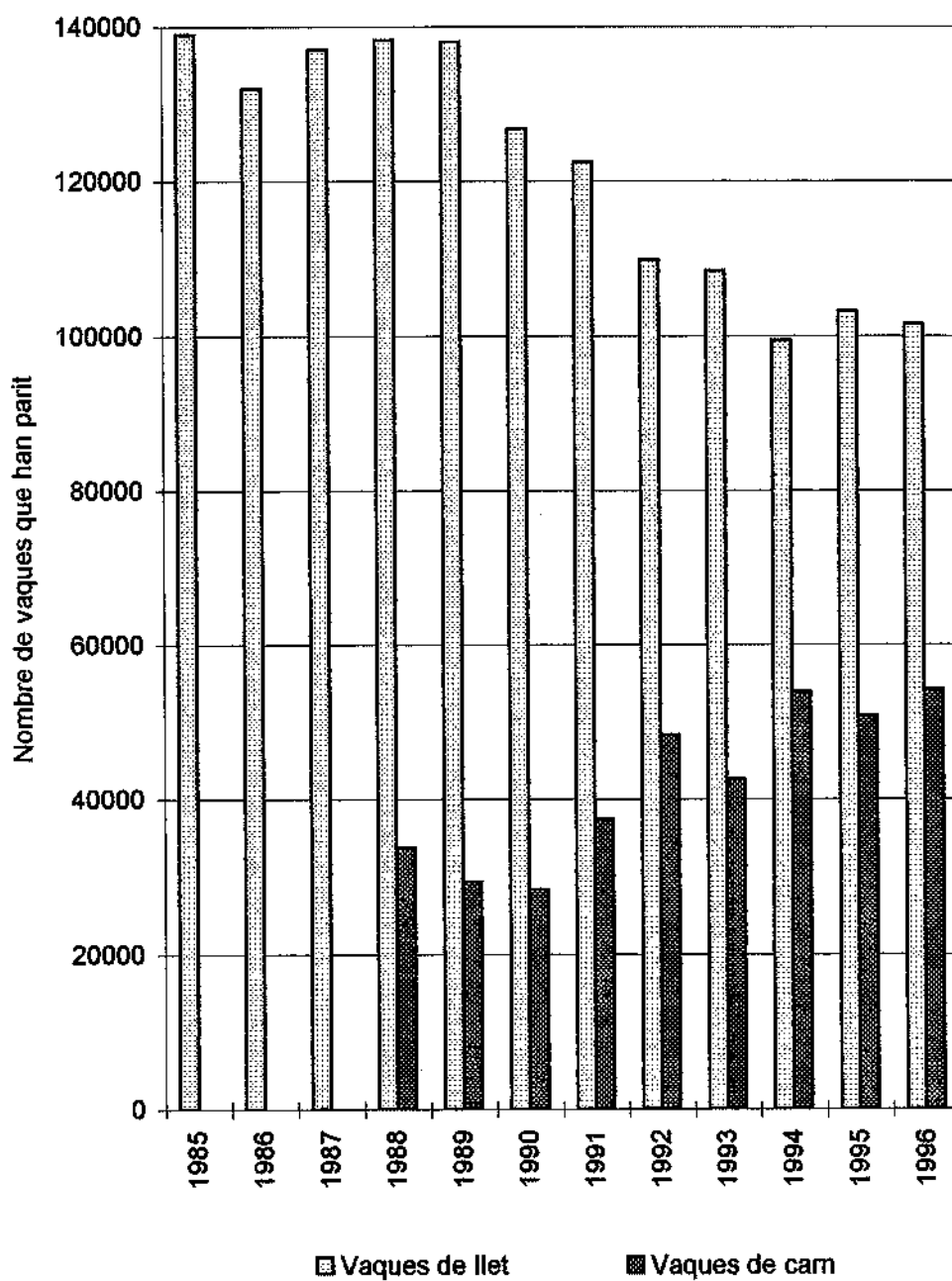
	Vaques de llet		Vaques de carn			Total vaques que han parit	
	Cens agrari (1)	Enquestes ramaderes (2)	Cens agrari (1)	Enquestes ramaderes (2)	Prima vaques alletants	Cens agrari (1)	Enquestes ramaderes (2)
1982	120066		36418			156484	0
1989	127906	138038	38114	29387	30233	166020	167425
1993	120173	108436	35263	42580	42047	155436	151016
1995	111628	103168	49112	50799	45624	160740	153967
1997		100250		53911			154161

(1) Enquesta d'Estructures per als anys 1993 i 1995.

(2) Les "enquestes ramaderes" serveixen de base a l'estadística que recullen els anuaris oficials del DARP, el MAPA o la Comissió Europea.

Font: INE, IEC, Censos agraris i enquestes d'estructures; MAPA, DARP, "Enquestes ramaderes" i "Prima vaques alletants".

Gràfic 1. Evolució del nombre de vaques de llet i de carn a Catalunya. 1984-1996.

Font: DARP, "Estadística i conjuntura agrària".

La davallada de les explotacions lleteres i la reestructuració del sector

Les insuficiències a l'hora d'avaluar la cabanya lletera es traslladen a la quantificació de la grandària de les diverses explotacions. El contrast entre les diverses fonts estadístiques resulta, en aquest cas, encara més important, amb l'agreujant de que la informació disponible no permet aprofundir gaire en les comparacions i en l'estructura real actual de les explotacions (Quadre 2).

- A través de les diverses fonts estadístiques queda ben clar que el nombre d'explotacions que comercialitza llet de vaca ha experimentat una davallada espectacular en els darrers deu anys. A mitjan de 1986 es podien comptabilitzar unes 7.500 explotacions amb producció lletera; a 1 d'abril de 1997 aquestes explotacions havien quedat reduïdes a 2.700.
- Si es comparen les xifres anteriors amb les de l'evolució de la cabanya s'obté un increment extraordinari de la mitjana de vaques de les explotacions, que passa de 20 a 37,5, i que posa de relleu la profunda reestructuració experimentada pel sector lleter.
- La gran davallada en el nombre d'explotacions lleteres es concentra en el grup d'explotacions més petites, de menys de 20 vaques. Aquestes explotacions es redueixen a menys de la meitat entre 1990-1996, després d'haver experimentat ja una davallada similar durant els quatre anys precedents.
- Per contra, el nombre d'explotacions que supera les 20 vaques quasi duplica en el període 1986-1990, i aquest increment repercuteix de manera especial en les explotacions de més del centenar de vaques.
- Les xifres anteriors tradueixen l'increment de la cabanya de les explotacions mitjanes i grans que mantenen la seva activitat lletera. Aquests increments han estat importants si es tenen *en* compte alguns exemples, com ara el de les explotacions integrades en els Nuclis de Control Lleter, que no han variat

pràcticament en quantitat i passen d'una mitjana de 45 vaques lleteres el 1990 a 77 el 1996.

- En contra d'algunes opinions, les vaqueries mitjanes i grans no han deixat d'acréixer any rera any la seva cabanya. La mostra de les explotacions incloses en els Nuclis de Control Lleter i altres fonts parcials confirmen aquesta evolució. Els anys 1995 i 1996 les xifres de creixement s'atenuen; però no deixen de ser positives.

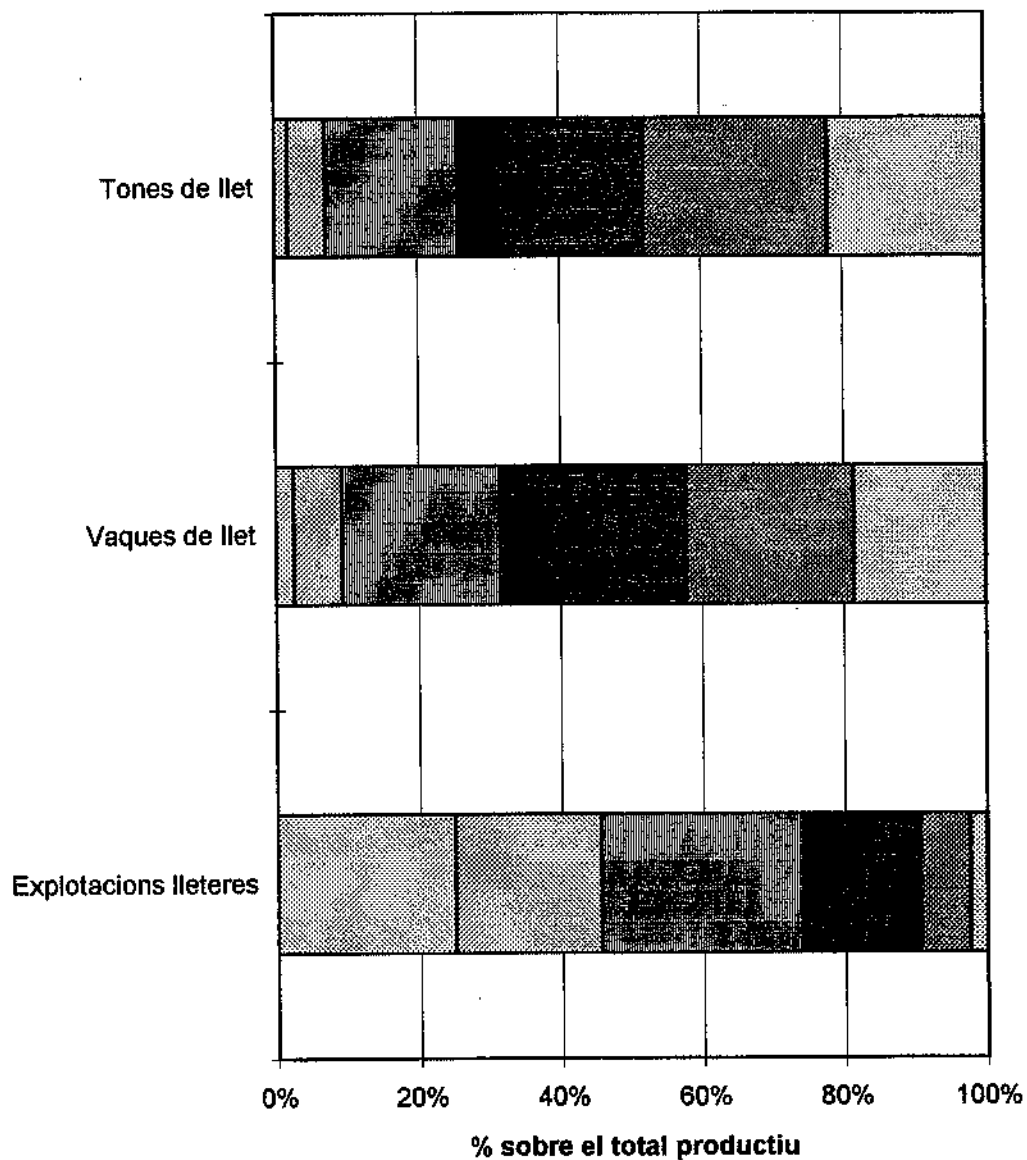
Quadre 2. L'evolució de les explotacions lleteres a Catalunya, 1982-1997.

	Explotacions amb vaca de llet			Vaques de llet per explotació	
	Cens agrari (1)	Enquestes ramaderes (2)	Quotes lleteres	Cens agrari	Enquestes ramaderes
1982	10022	10043		12,0	13,9
1986			6805		
1987	10098	5245		19,3	26,1
1989	6171	8444	4490	20,7	16,3
1993	3812	4826	4259	31,5	22,5
1995	3504	4412	3472	31,9	23,4
1997		4139	2535		24,2

(1) Enquesta d'Estructures per als anys 1987, 1993 i 1995.

(2) No es tenen en compte altres explotacions amb vaques de llet on predomina la vaca de carn o el vedell d'engreix.

Gràfic 2. Distribució del total de producció de llet, vaques i explotacions lleteres segons el nombre de vaques de les explotacions. Catalunya, 1997.

Estrats segons el nombre de vaques

■ Menys de 10 vaques ■ 10 a 19 ■ 20 a 49 ■ 50 a 99 ■ 100 a 199 ■ Més de 199

Font: elaboració pròpia a partir Quotes Lleteres.

Millores tècniques i creixement dels rendiments lleterers

La cabanya lletera es redueix en un conjunt; però això no significa que la producció lletera a Catalunya disminueixi, perquè els rendiments lleterers han progressat a un ritme superior.

- Entre 1985 i 1996, la cabanya de vaques de llet s'ha reduït a un ritme del 3,3% anual. Però en el mateix període els rendiments de llet per vaca que posen en evidència els Nuclis de Control Lleter han progressat en un 2,6% (1988-1996).
- Si es té en compte el fet que les explotacions petites, amb vaques no frisones i menys productives, han disminuït radicalment, i que les explotacions integrades en Nuclis de Control Lleter han augmentat, cal deduir que la millora general dels rendiments ha estat encara més important d'allò que donen a entendre les dades dels Nuclis de Control Lleter. L'any 1985 els rendiments mitjans de la cabanya lletera catalana se situaven en 4.107 kg, mentre l'any 1996 s'han de situar prop dels 7.000, quantitat que significa una progressió anual del 5%².

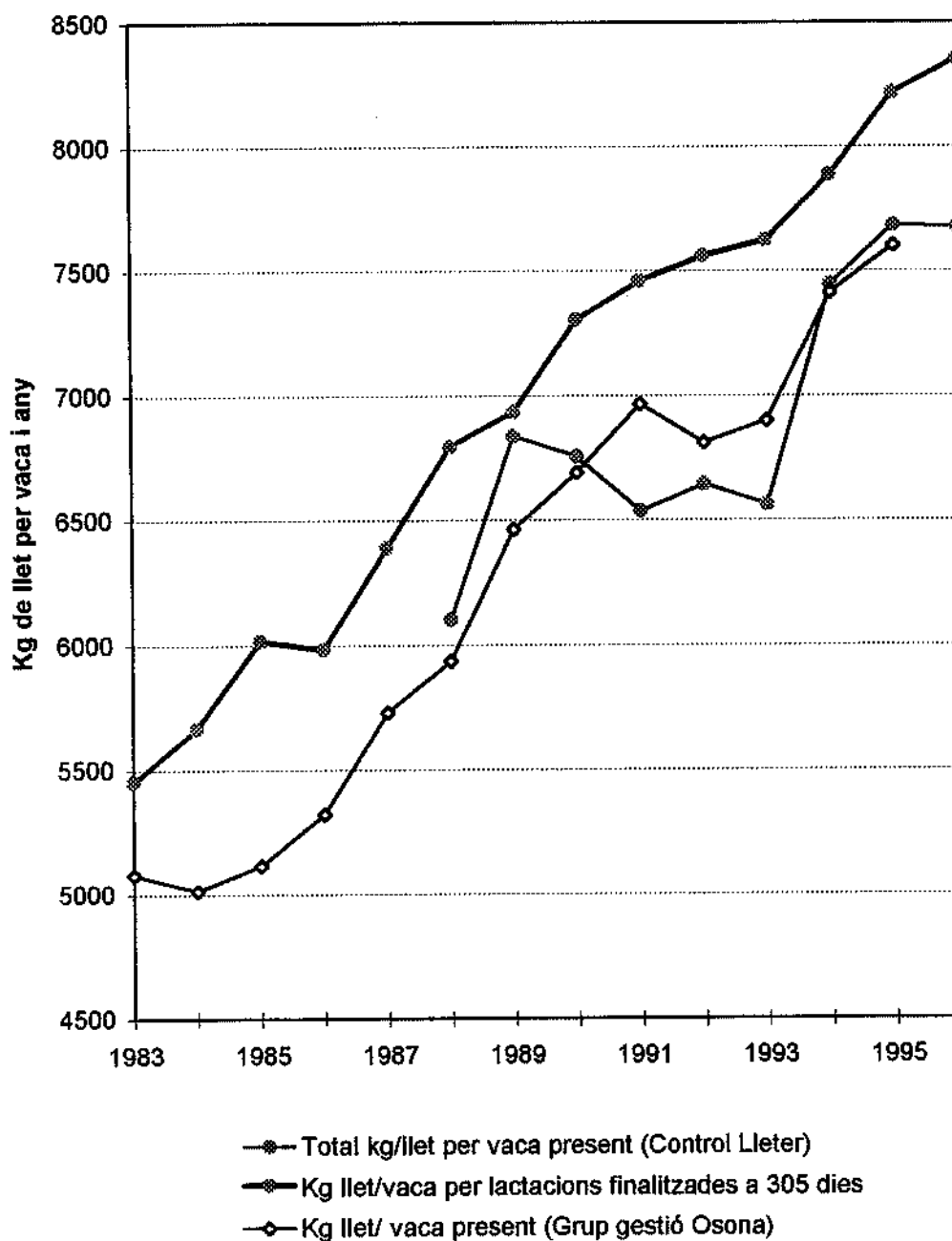
De la progressió dels rendiments se'n dedueix, per altra part, una conclusió bastant clara, i és que el sector no ha modificat el seu comportament tradicional de recerca d'una major productivitat, malgrat les limitacions que caldria deduir de la imposició de les "quotes". Ni en els dos últims anys, quan la imposició de les quotes esdevé una realitat constrenyidora, es produeix una davallada dels rendiments (gràfic 3).

Al mateix temps que augmenten els quilos de llet produïts, es produeix un augment encara més espectacular dels greixos i proteïnes, força en consonància amb les millores de gestió de les explotacions i amb les bonificacions establertes per les centrals i indústries recol·lectores.

- D'una banda, la presència de greix a la llet no deixa d'augmentar, malgrat les restriccions introduïdes per les Quotes Lleteres. En els Nuclis Lleterers passa d'un 3,47% (1990) a un 3,66 (1996) després d'uns anys d'estancament.

- Encara més augmenta la presència de proteïnes, que no es troben subjectes a les limitacions de Quotes. Les proteïnes comencen a comptabilitzar-se en els Nuclis de Control Lliure l'any 1992 i passen d'un 2,99% a un 3,15% (1996).

Gràfic 3. Evolució dels rendiments lleter a Catalunya. Mitjanes anuals en kg obtingudes pel Nuclis de Control Lleter i grup gestió Osona, 1985-1996.

Font: Federació de Frisona de Catalunya i DARP, S.T.Osona.

La producció lletera total i la seva distribució comarcal

A partir de les dades anteriors ja es pot inferir la producció lletera comercialitzada per les vaqueries catalanes. El resultat que s'obté acumula les insuficiències dels càlculs aproximatius dels rendiments lleterers, la cabanya i el nombre d'explotacions; però apareix com la referència més fiable, tal com es detalla en l'annex 1.

- La producció lletera comercialitzada el 1996 s'estima en unes 705.000 tones.
- La producció de referència en el passat, l'any 1985, just abans la incorporació a la CEE, se situaria en 610.000 tones.

Les estadístiques oficials plantegen una reducció de la producció lletera en els anys posteriors a l'entrada a la CEE, que vindria recolzada per les incertituds del moment, la davallada dels preus de la llet i l'abandonament de moltes explotacions. L'augment de grandària i de rendiment de les explotacions lleteres mitjanes i grans invita, però, a una conclusió contrària molt més verosimil; la del creixement progressiu de la producció lletera.

Malgrat la tendència global a l'augment, l'evolució de la producció lletera ha estat molt diferent segons les diverses comarques productores, i aquestes diferències territorials constitueixen un element de primera importància a l'hora de plantejar-se qualsevol alternativa per al sector (quadre 3, mapa 1).

- Les comarques on la producció lletera té una menor importància són les comarques que han experimentat també una disminució més de la producció important, i el fet s'ha de relacionar amb la presència de petites explotacions que han anat abandonant la seva activitat.
  - En aquest esquema entrarien totes les comarques meridionals del Principat, en les quals les condicions de secada fan poc apte la cria de vaquí.
  - Però apareixen també les comarques pirinenques més especialitzades en la ramaderia extensiva.

- Dins el gran conjunt de comarques que presenten una producció lletera clarament en recessió, cal destacar-ne algunes que presenten un volum de producció una mica més elevat, entre 4.000 i 12.000 tones anuals. La producció lletera d'aquestes comarques, ubicades ja dins l'anomenada Catalunya humida, mereix una atenció especial en quant a la seva capacitat de supervivència i la seva aportació al sector agrari local.
- La producció lletera es concentra, finalment, en una catorzena de comarques, que presenten unes condicions força diferents.
  - Les comarques de la Catalunya nord-oriental constitueixen el nucli productor més important, tant pel pes de la producció lletera en la seva economia com pel pes total en el conjunt de la producció catalana; un 60%. Hi abunden les explotacions mitjanes i la seva dinàmica productiva ha estat fins ara positiva.
  - Cerdanya i Alt Urgell representen el reducte lleter del Pirineu. Les explotacions hi presenten unes dimensions mitjanes i la producció s'hi troba globalment estancada.
  - Els regadius centrals de les planes de Lleida constitueixen l'altre nucli productor important. La producció lletera es poc important en relació a la resta de sectors agraris; però les explotacions hi assoleixen dimensions importants i presenten també una dinàmica positiva de creixement.

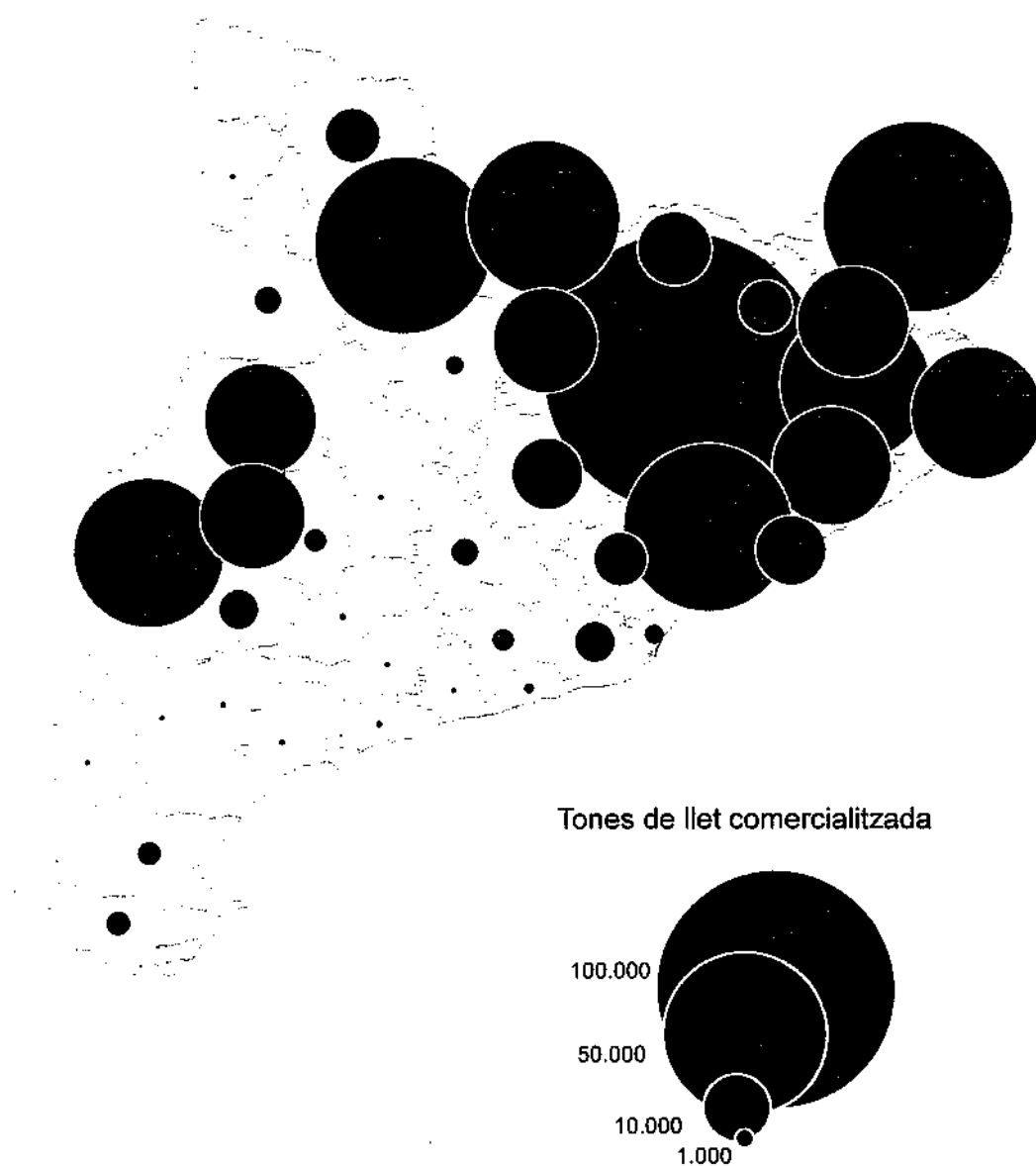
Quadre 3. Caracterització de les comarques catalanes segons la seva especialització lletera.

Producció lletera total de la comarca	Grandària de les explotacions	Producció recessió o estancada	Producció en augment
Insignificant (<500 tones anuals)	E. petites (mitjana <120.000 kg)	Vall d'Aran Alt Camp Segarra Terra Alta Ribera d'Ebre Alta Ribagorça Priorat Tarragonès Conca de Barberà Garraf	
	E. mitjanes (mitjana 120.000 a 300.000 kg)	Baix Penedès Baix Camp	
Molt petita (1.000 a 2.200 tones anuals)	E. petites (mitjana <120.000 kg)	Solsonès Baix Ebre Montsià Anoia	
	E. mitjanes (mitjana 120.000 a 300.000 kg)	Barcelonès Alt Penedès Urgell Pallars Jussà	
Petita (4.000 a 12.000 tones)	E. petites (mitjana <120.000 kg)	Pallars Sobirà Bages Ripollès	
	E. mitjanes (mitjana 120.000 a 300.000 kg)	Garrigues Baix Llobregat Vallès Occidental Maresme	
Important (més de 20.000 tones)	E. mitjanes (mitjana 120.000 a 300.000 kg)	Alt Urgell Cerdanya Selva Pla de l'Estany	Berguedà Garrotxa Baix Empordà Gironès Vallès Oriental Osona
	E. grans (mitjana >300.000 kg)		Pla d'Urgell Noguera Segrià Alt Empordà

Font: elaboració pròpia a partir del Quadre A17.

Mapa 1. La producció lletera comarcal, 1997. Tones de llet comercialitzada

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ENQUESTA RAMADERA (DARP, 1997)

2. ELS MERCATS LLETERS; MAGNITUDS I TRANSFORMACIÓ.

Vistes les xifres generals de la producció lletera catalana, cal veure ara els fluxes que segueixen a la venda per part del ramader. A través l'anàlisi d'aquests fluxes es descobreixen els aspectes econòmics i socials que condicionen l'evolució de tot el sector i, en particular, l'evolució de les mateixes explotacions lleteres. En un context de mercats oberts, aquest tipus d'anàlisi obliga, per altra part, a tenir en compte les circumstàncies que pesen més enllà del quadre territorial de Catalunya.

La destinació de la producció lletera; els productes transformats

La llet que elaboren els ramaders catalans té un pes relativament feble en el conjunt de la producció agrària; representa un 8,3 % de la producció final ramadera i només un 4,9 % de la producció final agrària catalana (1995). La llet, però, té prou més importància sectorial si es té en compte que constitueix la matèria primera d'una important indústria que condiona i/o transforma la llet i productes lactis que arriben al consumidor. Aquests productes sumen un 11 % del valor dels productes alimentaris que es consumeixen.

La llet destinada al consum directe ha anat perdent importància amb el temps i avui dia tot just representa un 0,4 % de la producció consumida, una proporció similar a la de llet que es consumida o venuda directament pels ramaders prèvia transformació en formatges i altres derivats. La major part de la llet passa a la indústria del ram que n'elabora una àmplia gamma de productes i subproductes derivats, que fa molt difícil qualsevol quantificació (gràfic 4).

- Prop de la meitat de la llet elaborada a Espanya es comercialitza com a llet líquida, dins la qual juga un paper destacat la llet uperitzada de llarga conservació. Dins les llets líquides, les desnatades o semidesnatades representen entorn un 15%.

- Prop d'una altra quarta part de la llet es destina a d'altres productes de baix valor afegit, com la nata o la mantega, i/o amb una feble demanda com la llet en pols i la llet concentrada.
- Els formatges en les seves diverses modalitats engloben prop d'una altra quarta part de la producció. Al costat dels iogurts i postres lactis constitueixen el grup de productes amb un major valor afegit.

A grans trets, la destinació anterior val per a Espanya i val en bona part per a Catalunya. En el cas de Catalunya tenen, però, un major pes les produccions amb més valor afegit, particularment les de iogurts, postres lactis i batuts. En conseqüència, el valor afegit de la indústria lletera a Catalunya resulta proporcionalment superior al de la mateixa indústria a Espanya.

Quadre 4. Magnituds productives principals de la indústria lletera a Catalunya i Espanya. 1995.

	Catalunya	Espanya	% Catalunya /Espanya
<i>Indústria lletera</i>			
Ocupats	4675	28503	16,40
Vendes (milions pta)	134763	886476	15,20
Consum mat.primeres (milions pta)	58697	487184	12,05
Inversió actius (milions pta)	4968	14079	35,29
<i>Indústria alimentària</i>			
Ocupats	72269	363618	19,87
Vendes (milions pta)	1731671	7886929	21,96
Consum mat.primeres (milions pta)	1012213	4726326	21,42
Inversió actius (milions pta)	45975	211830	21,70
<i>% indústria lletera/indústria alimentària</i>			
Ocupats	6,47	7,84	
Vendes (milions pta)	7,78	11,24	
Consum mat.primeres (milions pta)	5,80	10,31	
Inversió actius (milions pta)	10,81	6,65	

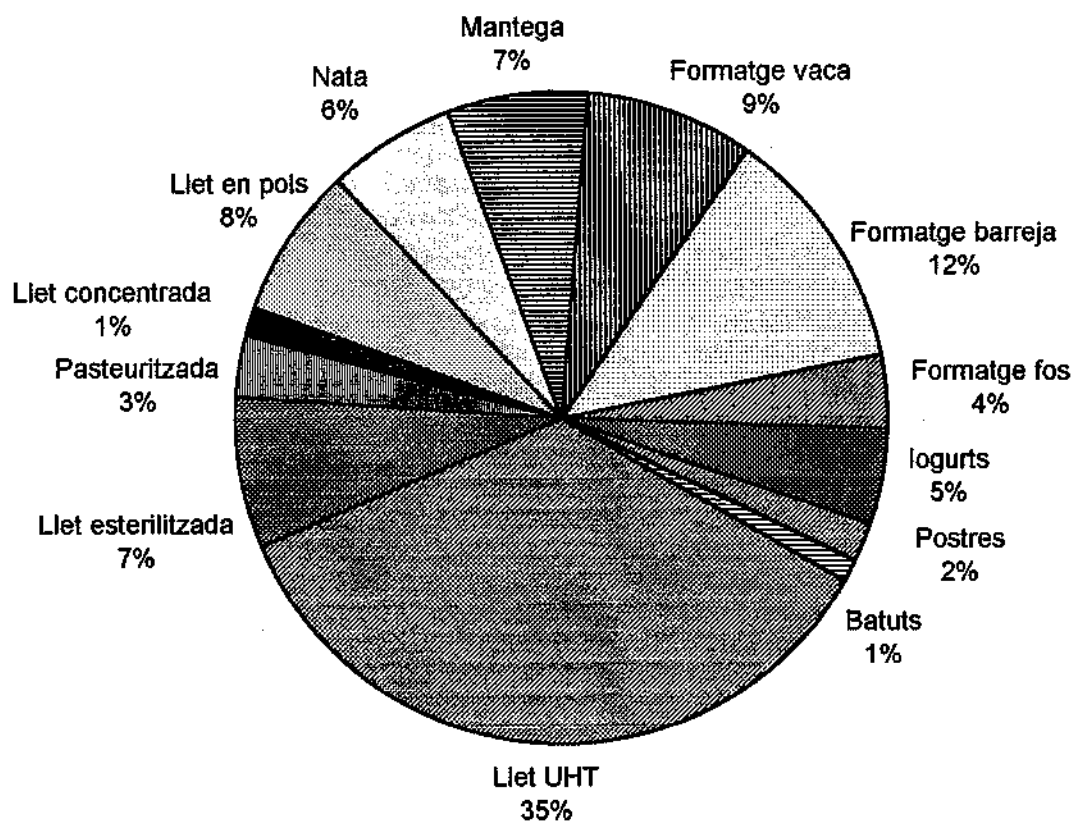
Font: INE, "Encuesta industrial", anual.

Les magnituds de la indústria lletera catalana manifesten, per altra part, altres dades rellevants:

- El pes de la indústria lletera catalana en el conjunt de l'estat és superior al de la producció de les vaqueries. Existeix un fluxe favorable de llet per a ser transformada a Catalunya.
- El pes de la indústria lletera catalana en el conjunt de l'activitat alimentària industrial resulta reduït, i el pes en relació a l'estat espanyol és força inferior al pes del conjunt de la indústria alimentària.

Cal tenir, per altra part, molt en compte que, per bé que la majoria de llets i derivats elaborats per la indústria són consumits directament per l'home, una part acaben formant part de productes propis d'altres branques alimentàries (gelats, begudes, postres, embotits i altres transformats animals,...) o no alimentàries (alimentació animal, farmàcia i indústria química en general). El paper de la indústria lletera com a fornadora d'altres branques no es troba pràcticament quantificat, per bé que es tracta d'una via de sortida de la producció cada cop més important:

Gràfic 4. Productes transformats elaborats per la indústria a partir de la llet de vaca, Espanya 1995. En % de l'equivalent llet total utilitzat.

Font: elaboració pròpia a partir de dades FENIL.

Producció i tendències del consum humà de productes làctics; la seva composició

Es prou conegut que el sector lleter s'ha desenvolupat i consolidat a partir del gran creixement del consum de productes lactis que es produeix a les societats occidentals. Tot i que Catalunya no arriba a les xifres de consum de productes lactis dels països del nord d'Europa, aquest creixement es troba, però, globalment aturat des dels anys 1980. El consum presenta, per altra part, particularitats socials i territorials remarcables:

- El consum de lactis se situa entorn els 128 kg anuals per càpita a Catalunya (1995), lluny dels 300 kg de la UE i lleugerament per davall dels 135 kg de l'estat espanyol, dins el qual el consum resulta particularment important a la Cornisa Cantàbrica i en el Centre.
- A diferència d'allò que s'esdevenia en èpoques passades, els màxims consumidors de productes lactis es troben en els grups d'un estatus socio-econòmic més baix.
- Els grups d'edat avançada i la població en edat escolar són també consumidors més importants de llet en relació a la resta de la població, circumstància que, almenys pel que fa a la població de més edat, pot ajudar al manteniment futur del consum.
- Com a factor positiu cara al futur es pot assenyalar també el fet que el consum de llet augmenta a mesura les llars són més petites.

Per davall de la tendència lleugerament recessiva del consum de productes lactis es produeixen variacions en el consum dels diferents productes lactis, que són els qui decidiran l'evolució futura dels mercats³:

- En l'àmbit de les llets líquides, fortament estancat en un conjunt, la llet desnatada experimenta un creixement continuat.

- El consum de iogurts s'estanca l'any 1996 després d'un fort augment anterior i després d'assolir quotes de consum comparables a les dels països nòrdics.
- Tot i les xifres comparativament baixes de consum en relació als països europeus, el consum de formatge a l'estat espanyol es troba darrerament estancat i només puja el consum de formatges amb denominació d'origen. En conjunt, el consum de formatges haurà d'experimentar un creixement positiu d'un 1% anual a mig termini.
- Puntualment i a recer dels preus de mercat i els usos industrials, el consum de mantega i de llet en pols augmenta entre 1995 i 1996; però no sembla pugui escapar a la tendència recessiva que experimenta a escala europea i mundial.
- Un camp d'expansió força important apareix en productes no pròpiament "lactis"; però en els quals la llet constitueix una matèria primera important, en particular, els gelats i els nous postres.

La dinàmica del consum de productes lactis es desplaça, d'alguna manera, des dels productes anomenats de primera transformació cap als productes més elaborats, de segona transformació, els quals ofereixen també un major valor afegit. Per aquesta via va el desenvolupament de nous productes, que responen també a la preocupació creixent de la població per la salut:

- Llets, iogurts, nates, mantegues, formatges i postres lactis desnatats o a base de substituïts de la matèria grassa de la llet.
- Els mateixos productes enriquits amb grasses vegetals que permeten un contingut baix en colesterol.
- Llets d'iniciació i continuació per als lactants o de creixement per als infants, en les quals la iniciativa de l'empresa Castillo ha trencat el monopoli farmacèutic i d'unes poques multinacionals.
- Productes elaborats a base de cereals i aliments per a lactants i menors en els quals la llet ocupa una part important.
- Substituïts prefabricats alternatius als menjars habituals utilitzats cara al control del pes.

- Aliments baixos en sodi per al consum de l'abundant població d'hipertensos.
- Productes lactis enriquits amb minerals, vitamines, aminoàcids o altres dirigits a categories específiques de població.
- Productes lactis enriquits amb determinats elements que beneficien aspectes específics de la salut, com ara l'aportació de fibra, de fructooligosacàrids (flora bifidogènica), àcids grassos poliinsaturats o bacteries làcties benèfiques.
- Les llets i derivats lactis biològics, elaborats a partir de les pràctiques de l'agricultura biològica, que compten amb iniciatives força consolidades en el nord d'Europa.

A partir d'aquests nous productes i dels canvis generals del consum de productes lactis apareixen també les condicions d'una nova ordenació de l'estructura del sector lleter.

Les transformacions de la demanda de productes plantegen noves oportunitats per als agents del sector, que en poden canviar radicalment l'ordenació futura:

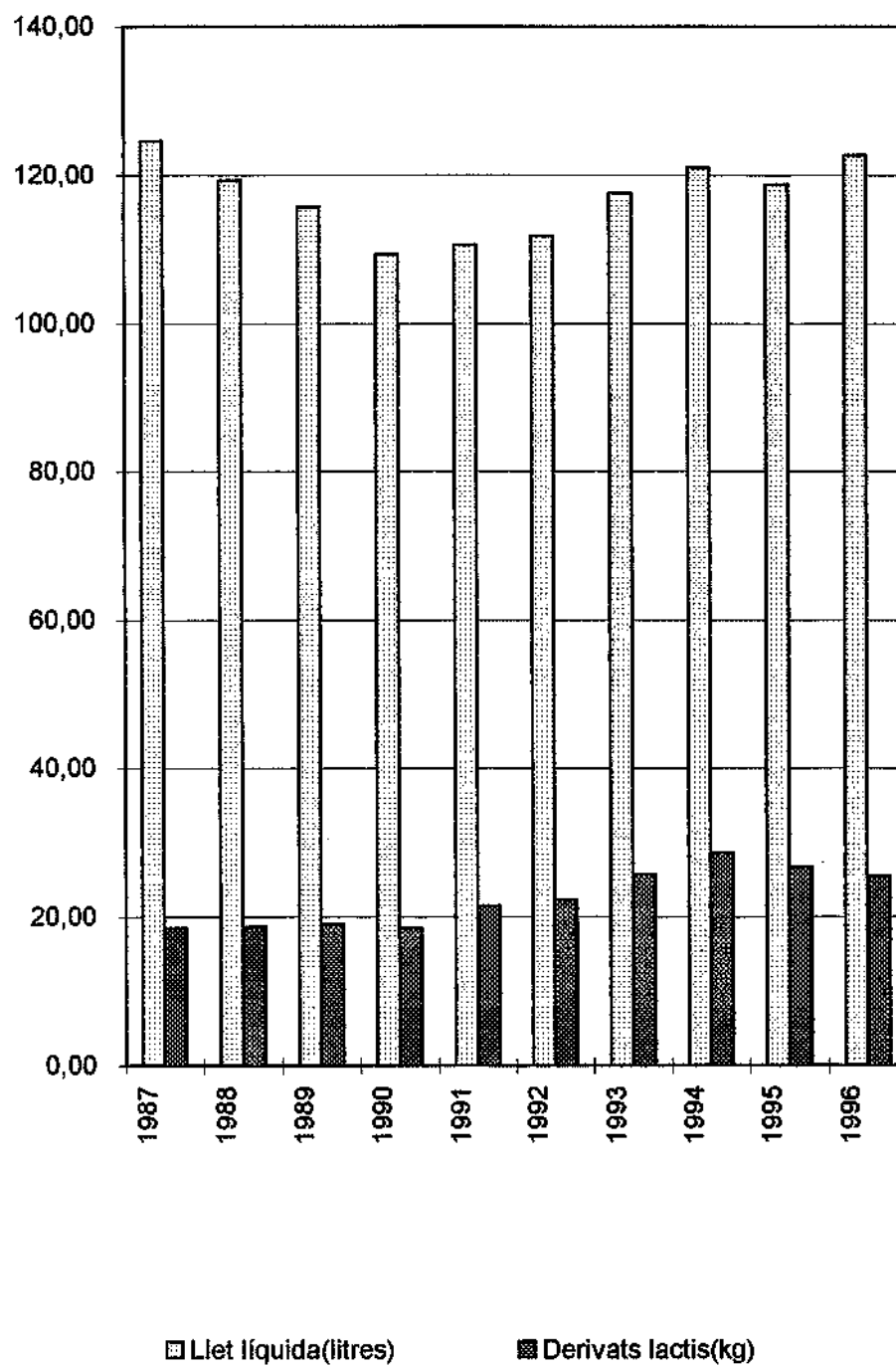
- Alguns dels nous productes, com ara els gelats, giren bàsicament entorn a l'estratègia de marca, ja fortament controlada per multinacionals, que deixa un marge molt reduït de penetració per a nous agents.
- La indústria lletera convencional, centrada en la comercialització de llets líquides veu reduït inexorablement el seu camp comercial i els seus marges, sense que el desenvolupament de nous productes, com ara les llets vitaminades, constitueixi una alternativa suficient. La diversificació de la seva gamma de productes ha de suposar per aquestes indústries de grandària relativament reduïda uns sobre costos difícils d'assumir.
- El desenvolupament de derivats lactis més elaborats (gelats, nous postres) obre una oportunitat important en l'àmbit de la 1a transformació com a fornidora de les matèries primeres làcties: llets en pols, lactosa,... Aquest context pot resultar particularment favorable per al desenvolupament d'una indústria associativa que concreti i desenvolupi les iniciatives ja existents en l'àmbit de les centrals de recollida.

Per acabar, tampoc es poden deixar de banda les sortides pròpiament industrials:

- L'ús de llet en pols per al bestiar, que es troba en perspectives de descens, i per a d'altres branques agroindustrials, en perspectives d'augment.
- La caseïna, que forma una part bàsica del formatge, és utilitzada també en farmàcia, per a la fabricació d'adhesius i diverses aplicacions industrials que es troben més aviat en estancament.
- Les noves tècniques aplicades a la separació dels components del suero lactic residual en l'elaboració dels formatges permeten una utilització creixent dels seus components per a la indústria alimentària i d'altres.
- La nata, que és consumida bàsicament per a l'elaboració de gelats i diversos productes de pastisseria presenta, en aquest sentit .

Gràfic 5. Evolució del consum total de llet i derivats a Espanya. En kgs per persona i any, 1987-1996.

Balanç demanda-oferta lletera a Espanya i Catalunya

A partir de les estadístiques del consum de llet i derivats lactis es pot, teòricament, establir la demanda lletera interior. Però l'exercici es veu molt condicionat pels múltiples camins de transformació i aprofitament de la llet i els seus components, a part de presentar per a Catalunya l'inconvenient d'haver d'avaluar de manera indirecta el consum per càpita. Amb totes aquestes limitacions s'ha realitzat una aproximació conservadora en relació a les magnituds calculades en el capítol anterior que té la virtut, en qualsevol cas, de posar de relleu la situació del sector lleter a Catalunya (quadre 5):

- Espanya es deficitària en la producció de llet amb un nivell d'autoabastament que l'any 1996 se situa en un 84%. Aquesta proporció s'ha de considerar, encara, superior a la d'anys precedents, en els quals les importacions foren bastant superiors: el doble per a l'any 1994.
- A Catalunya el nivell d'autoabastament resulta encara molt més baix i es queda en un 58%. El dèficit s'ha de cobrir amb les importacions de llet i derivats lactis de la resta de l'estat i de països tercers.

Quadre 5. Estimació del balanç demanda-oferta de llet a Catalunya i Espanya, 1996. En milers de tones de llet.

	Catalunya	Espanya	% Catalunya sobre Espanya
Producció dels ramaders estimada	705,0	6993,9	10,1
Consum estimat	1207,3	8343,2	14,5
Dèficit d'autoabastament	502,3	1349,3	37,2
% dèficit	41,6	16,2	
Producció de les centrals i fàbriques estimada	1047,2	6993,9	15,0
% dèficit	13,2	16,2	

Font: Elaboració pròpia seguint els criteris de l'estimació per Espanya de C. Buxadé, "Situación actual y perspectivas del subsector vacuno de leche", Mundi-Prensa, 1997 i FEPLAC, "ILE", març 1997.

Si en lloc de tenir en compte la llet de la cabanya pròpia es té en compte la llet procesada per les indústries, el balanç que cal fer per a Catalunya resulta una mica diferent:

- La llet procesada per les factòries existents a Catalunya, tot tenint en compte només els centres locals de les empreses que tenen també centres fora, es troba més prop de les necessitats del consum local en termes d'equivalent llet. El saldo comercial de "llet per elaborar" amb l'exterior de Catalunya cobreix, doncs, més de la meitat del dèficit abans assenyalat; però el dèficit continua existint..
- Els productes elaborats per la indústria catalana no coincideixen, en tot cas, amb les pròpies necessitats. Dins els múltiples fluxes comercials amb la resta de l'estat, es dona un saldo clarament positiu pel que fa als iogurts i postres lactis; mentre el saldo resulta molt deficitari pel que fa a les llets líquides.

Cal tenir en compte, per altra part, que el dèficit d'autoabastament té poc sentit a nivell del territori de Catalunya i en té cada cop menys, també, a nivell d'Espanya perquè el mercat únic comunitari ha de tendir a consolidar aquest dèficit amb unes "importacions" que ja no es poden considerar com a mercat exterior. Per altra part, les retirades subvencionades operen com un mecanisme complementari regulador:

- En definitiva, els industrials locals han fet ús també de les retirades d'excedents de mantega i llet en pols en anys passats.
- Les retirades han esdevingut, amb tot, nul·les en els últims anys i s'han eliminat els estocs, fets que constitueixen un altre indicador de la forta pressió que la demanda local exerceix actualment sobre una oferta de llet deficitària (quadre 6), per bé que l'evolució és similar en el conjunt de la UE.

Quadre 6. Retirades i estocs de llet desnatada en pols i mantega per part del SENPA a Espanya. En tones.

	Mantega		Llet desnatada en pols	
	Compres	Estocs a 31 de desembre	Compres	Estocs a 31 de desembre
1991	18659			
1992	16649		0	18813
1993	10464		0	505
1994	4821	20370	0	294
1995	125	4251	0	0

Font: MAPA, "La agricultura, la pesca y la alimentación españolas", anuari.

El recurs a les importacions o exportacions comunitàries com a vàlvula reguladora

L'obertura d'un mercat lleter deficitari com l'espanyol als països excendentaris europeus havia de portar forçosament a un creixement de les importacions un cop s'anaren alliberant les barreres proteccionistes existents. De les 700.000 tones en equivalent llet importades als primers anys 1980 es passa a unes 1.300.000 tones a les primeries dels anys 1990, amb un rècord l'any 1994 de 2,4 milions de tones. Aquest creixement reposa, sobretot, en els formatges i, en menor grau, la llet fresca, que constitueixen les partides essencials dels intercanvis.

La progressió de les importacions s'ha vist, en tot cas, força amortida per un creixement important de les exportacions, que fan que l'evolució de la balança comercial no hagi estat tan negativa com en un principi es preveia. De les 10.000 tones en equivalent llet exportades en els primer anys 1990, l'estat espanyol passa a unes 500.000 entre 1988-1993, per caure tot seguit fins a les poc més de 150.000 de 1996. La llet en pols i la mantega dominants inicialment deixen pas a la llet líquida i els formatges com a productes exportats.

A nivell de Catalunya les magnituds evolucionen de manera similiar (gràfic 6). La participació de Catalunya en aquests

intercanvis exteriors és molt més destacada que no pas la seva participació en l'àmbit productiu o de la transformació. Però, es tracta d'una dada que no té unes implicacions gaire importants per al sector lleter:

- Una tercera part de les importacions de l'estat espanyol de llet i productes lactis passen per Catalunya. Dins d'aquestes importacions destaquen els formatges, dels quals pràcticament la meitat de les importacions es fa a través d'empreses ubicades a Catalunya. Aquestes empreses venen a coincidir, en tot cas, amb comercials-distribuïdores creades per les mateixes indústries foranes per tal d'assegurar la penetració dels seus productes en el mercat espanyol.
- La presència d'indústries amb seu a Catalunya en les exportacions apareix, en canvi, molt més reduïda; entre un 15 i un 20% de les exportacions espanyoles. I tampoc es pot parlar d'un producte clarament destacat sobre la resta.

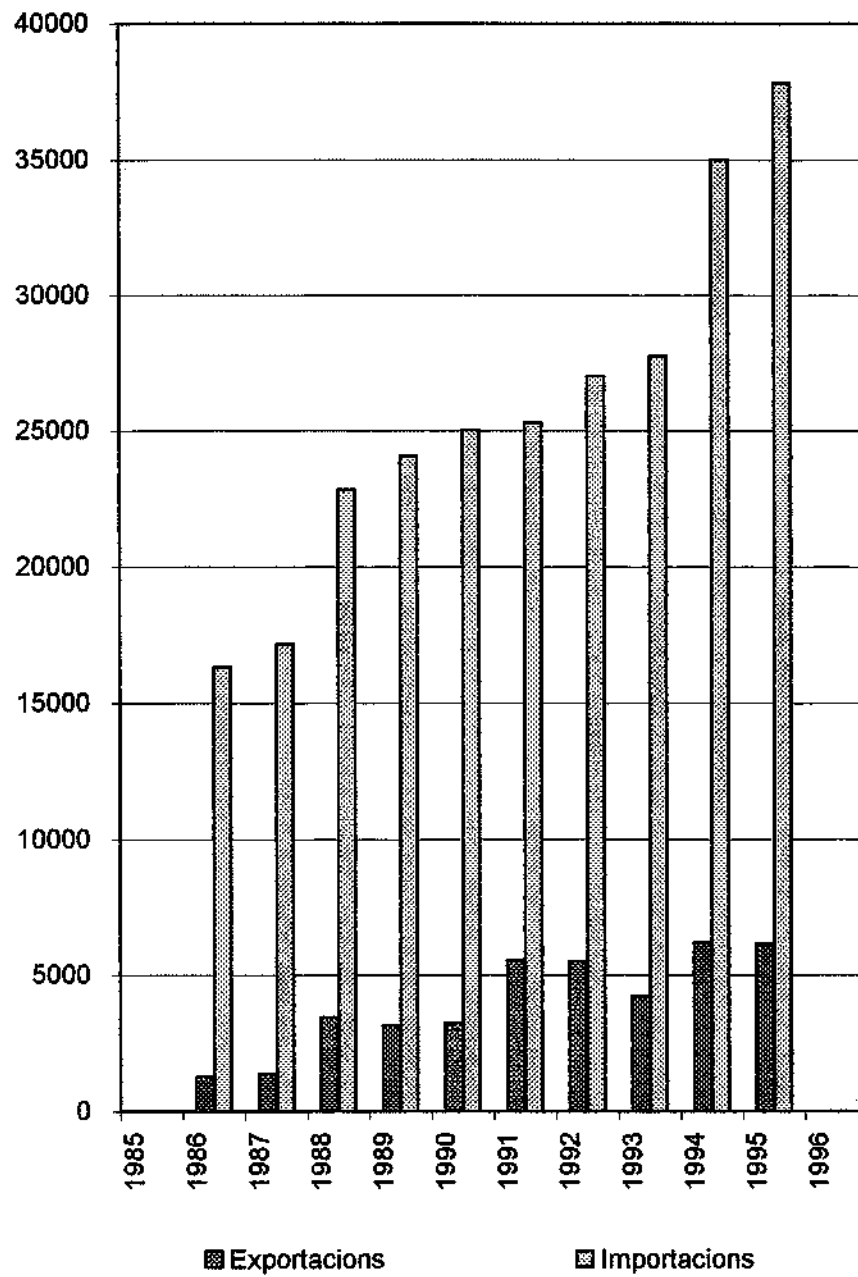
En principi, la proximitat amb França i el conjunt de la Comunitat fa de Catalunya un lloc particularment sensible a la competència dels productors comunitaris. Però, la incidència fins ara ha estat força limitada, si es deixa de banda la forta penetració comercial dels formatges europeus.

- La competència amb França, que feia témer, concretament, la invasió de llet a granel procedent d'aquest país no s'ha fet efectiva, entre d'altres raons, per la pujada de la paritat del franc francès en relació a la pesseta. Els productors francesos (1996-1997) cobren la llet entre 1,9 FF litre l'estiu i 2 FF l'hivern, fet que situa la llet a un preu gens competitiu amb la producció local.
- Les importacions de llet francesa constitueixen, en tot cas, una alternativa a l'abast de la indústria catalana, que pot utilitzar-la en els moments d'un excès de demanda o davant un fort augment del preu interior. De la mateixa manera, la importació cap a França ha operat també en algun moment com una vàlvula per als productors locals a l'hora de negociar amb la indústria. La SAT Montgrí l'utilitzà, per exemple, l'any 1994 i provocà una

guerra amb la indústria local que es resolgué amb la millor valorització del producte propi.

- Més enllà es produeixen intercanvis intracomunitaris puntuals, com ara la compra per part d'algunes centrals italianes de llet gironina durant el 1993. Aquestes compres se situaren en un context de depreciació important de la lira en relació al marc, que feu variar la font de proveïment habitual de les importacions italianes.

Gràfic 6. Comerç exterior de llet i derivats lactis realitzat a través de Catalunya, 1986-1996. En milers de pessetes de 1996.

Font: IEC, "El comerç exterior a Catalunya", anuaris.

3. L'EVOLUCIÓ DE LA PAC I L'APLICACIÓ DE LES QUOTES LLETERES.

En els context de les magnituds i estructures de producció descrits, l'entrada en el mercat comunitari de l'estat espanyol suposa la implantació d'unes noves regles de joc que alteraran profundament l'evolució del sector. D'entrada el sector haurà d'afrontar l'impacte de l'obertura de les pròpies barreres comercials als productes europeus, que alentirà el creixement de les importacions. Tot seguit, amb l'aprovació dels acords de la ronda Uruguay, és la progressiva reducció de les barreres comercials i els ajuts a la producció comunitaris, el que exposa la producció pròpia a la competència dels productors de llet internacionals.

Tant o més que la disminució o desaparició dels ajuts i proteccions de la producció local, que no han estat tan catastròfics com alguns anunciaven, ni molt menys, allò que ha alterat o, millor, amenaça d'alterar la producció lletera local és l'aplicació del sistema de contingentació de la producció. Des de l'entrada d'Espanya a la CEE l'any 1986 la limitació de la producció a les quantitats de Quota Lletera assignada a l'Estat Espanyol ha planat com un espectre en les decisions del sector, per bé que no ha estat fins quasibé al cap de 10 anys que l'aplicació de la Quota ha pres uns contorns reals. I tot l'enrenou provocat per la Quota prové d'un fet: la quantitat assignada resulta inferior a la producció real de llet i resulta encara més inferior al consum interior, circumstàncies que valen tant per l'estat espanyol com per a Catalunya.

La producció lletera abans de l'entrada a la CEE i la fixació de la Quota

Les declaracions realitzades el 1985 foren inferiors a la producció real de llet que s'estava donant en aquell moment ?. A nivell d'estat espanyol s'ha constatat com les declaracions fetes pels ramaders per tal d'establir la Quota oficial resultaren, a part d'incomplertes, inferiors a la realitat. En conjunt, aparegueren 199.245 productors, que sumaren una producció de 4.392.157

tones de llet, quantitat per davall les estadístiques oficials del moment⁴. Al final s'utilitzaren simplement, com a més representatives, les declaracions dels industrials i centrals i les de l'estadística oficial sobre la llet efectivament comercialitzada l'any 1983, quantitats que figuren en el Tractat d'Adhesió (quadre 7).

Quadre 7. Quantitats de referència en el Tractat d'Adhesió CEE (en base a la producció 1983) i producció oficial, 1986. Tones de llet.

	Quota inicial Espanya	Producció oficial Espanya (1)	Quota inicial teòrica Catalunya (2)	Quota inicial declarada Catalunya (3)	Producció oficial Catalunya (1)
Entregues a la indústria	4.650.000	4.520.713	467.729	538.144	503.191
Destinades a la venda directa	750.000	731.187		63.519	61.128

(1) MAPA, "Anuario de Estadística Agrària, 1986".

(2) Deduïda de la proporció de Quota assignada efectivament el 1993.

(3) Segons declaracions dels ramaders de 1985 per a l'aplicació de la Quota.

Si la Quota de referència inicial podia aparèixer fins a cert punt com ajustada en relació a la producció "oficial" de llet a Espanya, amb el temps s'ha anat veient que la producció real ha anat bastant per damunt. Encara hi ha més; determinades referències permetien pensar ja aleshores que la producció real era bastant superior. Els errors o insuficiències d'apreciació han resultat, tot plegat, força contraproductius per a determinades àrees, en particular Catalunya (quadre 7):

- Les produccions declarades pels ramaders catalans indicaven ja una producció superior a la de l'estadística oficial convencional del Ministeri; un 7%.
- La mateixa estadística oficial del Ministeri donava per a Catalunya unes produccions superiors a les que corresponien a la seva Quota teòrica, un altre 7%, fet que situa el desfàs en un 14%.

La situació s'agreujà amb l'acord del 16 de desembre de 1986 pel qual la CEE decidia reduir en 2 anys la producció de llet en un 9,5%, mesura que afectà també Espanya. Aquestes reduccions s'aconseguien bàsicament amb els plans d'abandonament, als quals s'acolliren, entre 1987-1992, 29.037 productors que representaven un 22,7% de la Quota assignada a nivell espanyol. Però l'Administració espanyola no efectuarà pràcticament cap gestió per a l'aplicació de la Quota a nivell dels vaquers, que continuaven augmentant la seva producció, tot i que alguns ramaders reberen una notificació de la Quota que els hi era assignada.

Les quantitats assignades resultaren insuficients a les vistes de molts ramaders i davant la perspectiva d'aplicació de la quota es plantejà un nombre important de recursos que es quedaren en res per la inaplicació individual de la Quota. La justificació adduïda aleshores pels ramaders no mancava de fonament:

- La Quota es refereix a uns moments en els quals les vaqueries es troben en procés de sanejament i es poden trobar amb uns efectius sensiblement mermats.
- Molt més decisiu, encara; les vaqueries disfruten aquells anys d'uns ajuts importants per a la millora estructural de la producció lletera que provocaran un augment important de la cabanya i dels rendiments lleterers.

Tot i els molts abandonaments, la declaració de la llet adquirida pels compradors el 1990 posa en evidència l'existència d'una sobreproducció d'uns 1,5 milions de tones a Espanya. Aquesta circumstància es traduirà en la demanda d'un augment de Quota, que portarà els organismes comunitaris a fixar finalment en 5.200.000 tones la llet de venda a la indústria. Com a contrapartida, l'estat espanyol es comprometia a assignar individualment les Quotes i de portar-ne el control, així com a aplicar la taxa suplementària que derivés del sobrepassament.

Les assignacions territorials o personals de la Quota lletera inicial i la seva variació han quedat, en tot cas, en la més gran obscuritat estadística, fins al punt que l'any 1993 es produeix una assignació completament nova. Aquesta assignació es farà en base a les

quantitats entregades a les indústries durant el període 1991/1992 que sumaren per l'estat espanyol 5.652.000 tones de llet, quantitat un 8,7% per damunt de la Quota aleshores disponible per a repartir entre els productors. Això obligà a retallar a cada productor una part de la producció de la seva declaració a l'hora d'assignar-li la Quota de venda a la indústria.

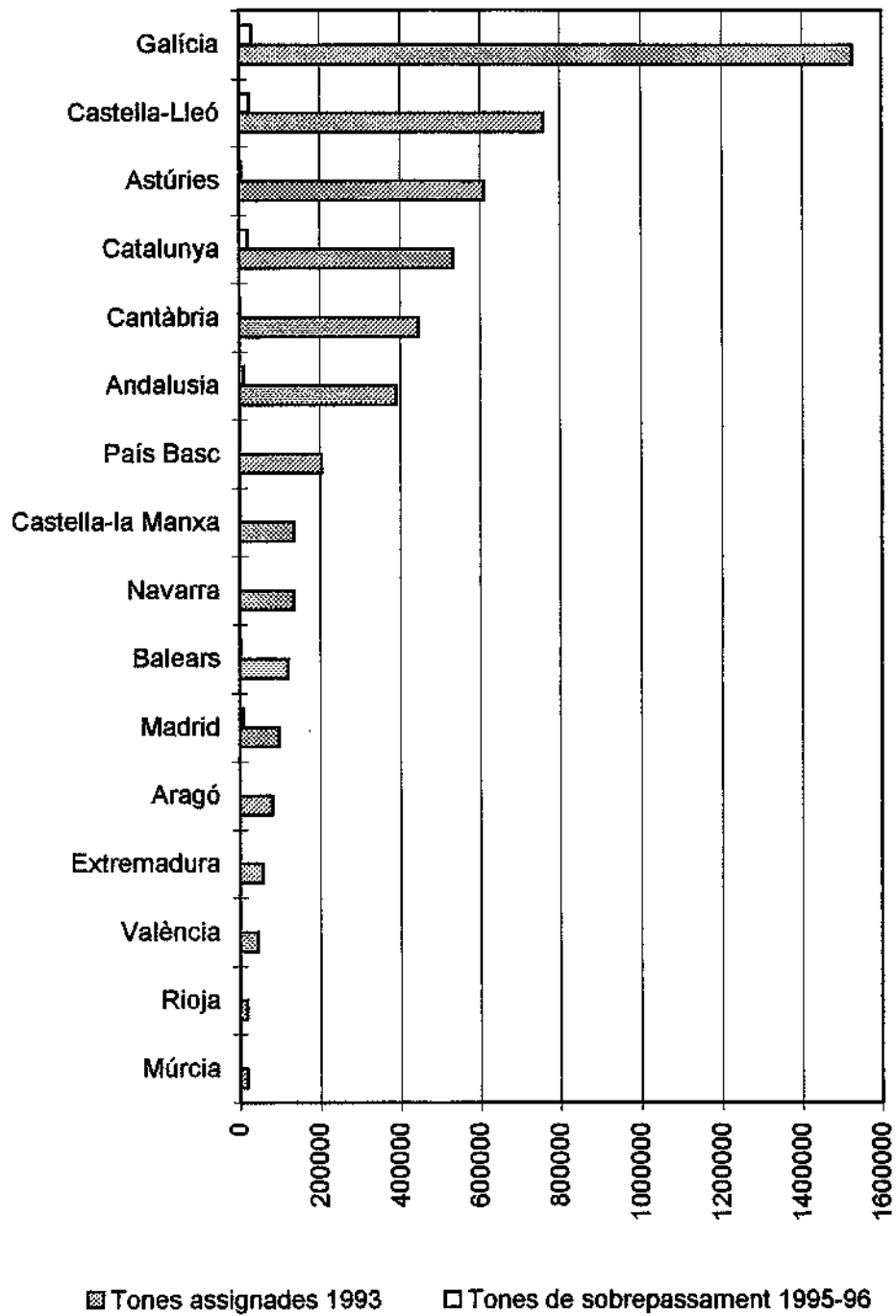
Les insatisfaccions provocades per l'atribució de Quota originaren un aïllau de reclamacions, una part de les quals foren contestades favorablement amb una atribució suplementària de Quota. Però alguns ramaders continuen insatisfets i plantegen recursos que a hores d'ara encara no han estat resoltos.

Per als ramaders de Catalunya, en conjunt, la Quota de venda a la indústria sumarà 534.600 tones, una quantitat lleugerament inferior a les declaracions fetes uns anys abans, en relació a l'any 1985. Quedava així fixat un punt de partida clarament insuficient, que equivalia a les produccions de 10 anys abans. Les transaccions posteriors de Quota no han permès de millora gaire la situació i el dèficit d'assignació constitueix un greu problema per a moltes explotacions.

Aquestes circumstàncies permeten parlar, fins i tot, d'un greuge comparatiu en l'assignació de Quota Lletera que reben els vaquers de Catalunya, el qual es repeteix en el temps en les altres fórmules d'assignació:

- L'Administració de l'Estat aduï en el seu moment que les declaracions inicials dels ramaders (1986) superaren la Quota que la CEE fixà per Espanya i per això es veié obligada a assignar unes Quotes inferiors a la producció real. Es dona el cas, però, que les produccions lleteres declarades a Catalunya (601.663 tones) es trobaven per davall de les xifres de producció oficial de llet que serviren per determinar el cupo del conjunt de l'Estat.
- Quan l'Administració efectua el repartiment de les quantitats disponibles per la Reserva Nacional, la quantitat assignada a Catalunya es troba també ben per davall del pes específic de la pròpia producció.

Gràfic 7. Quota lletera de venda a la indústria assignada el 1993 per CCAA i sobrepassament de 1995-1996. En tones.

El sobrepassament de la Quota lletera i l'aplicació de la taxa compensatòria

En la perspectiva actual el sobrepassament de la Quota Lletera assignada a l'estat espanyol apareix com una constant des de l'entrada a la Comunitat. Val a dir, però, que el sobrepassament de Quota baixa en picat a partir de la campanya 1991-1992, quan s'augmenta la Quota assignada de venda a la indústria. Durant la campanya 1994-1995 es presenta inclús un dèficit de producció; però la campanya següent aquesta torna a sobrepassar la Quota, amb l'agreujant, aquest cop, que apareix com a esgotada la via d'augment de la Quota de venda a la indústria a través de les transferències de "venda directa" (quadre 8).

Quadre 8. Evolució de la Quota Lletera assignada a Espanya i el sobrepassament comptabilitzat a efectes comunitaris.

Campanya (1)	Quota de venda a la indústria (milers de tones)	Quota total (milers de tones)	Excedent de Quota (milers de tones)	Multa (milions de pta)
1986-1987	4650,0	5400,0	-	
1987-1988	4557,0	5242,0	-	
1988-1989	4510,5	5238,0	539	23420
1989-1990	4470,5	5191,5	1330	57683
1990-1991	4470,5	5191,5	1506	71871
1991-1992 (2)	5200,0	5566,9	665	31601
1992-1993 (2)	5200,0	5566,9	300	15360
1993-1994	5227,0	5566,9	29	1680
1994-1995	5429,8	5566,9	-43	0
1995-1996	5429,8	5566,9	122	7400
1996-1997	5469,1	5566,9	62	3687

(1) La campanya lletera que segueixen les Quotes va de l'1 d'abril al 31 de març de l'any següent.

(2) Tot i que la Quota inicialment assignada era més baixa, queda definitivament en aquestes quantitats.

Font: elaboració pròpia a partir de "Frisona española", setembre-desembre 1995; "ILE", març 1997; "Agrosemana".

Quant al càlcul de les multes de l'estat, cal tenir en compte que per al càlcul de la participació en el pagament de la taxa que resulta al final d'un període anual de Quota s'utilitzen dos nivells de compensació:

- En un primer moment cada comprador, indústria o central, compensa el excedent dels qui sobrepassen la quota amb les quantitats de referència no utilitzades pels productors que no cobreixen la seva quota.
- En un segon moment els excedents que encara puguin existir es compensen a través de la Reserva Nacional, proporcionalment a la quantitat de referència dels productors afectats i tenint en compte si aquests han rebut ja una primera compensació.

Els sobrepassaments individuals queden, de fet, dil·luïts per aquesta via; per bé que l'Estat té la possibilitat de requerir la taxa als productors que superin la quantitat de referència, ni que no se superin les quantitats garantides a nivell estatal.

Sigui com sigui, el pagament de la taxa compensatòria a la qual havia de fer front l'Administració i, subsidiàriament, els ramaders s'ha anat posposant enmig diverses tàctiques dilatòries que possibilita el procés:

- L'Estat espanyol s'ha fet el sort davant Brussel·les emparant-se primer en el període transitori que segueix l'adhesió i després en la seva condició d'estat productor deficitari.
- Les indústries o centrals que han de fet efectives les taxes entren en pugna amb l'Estat per la valoració de les taxes definitives a aplicar (quadre 9).

Davant el sobrepassament de la campanya 1993-1994 els ramaders semblaven abocats a fer front, per primer cop, al pagament de la multa. Algunes indústries aplicaren retencions als seus subministradors i els ramaders presentaren recursos a l'Administració; però la resolució del conflicte en el sentit de pagament de la Quota tot just sembla besllumar-se. En tot cas, el Feoga retragué de les seves transferències al Tresor Públic espanyol les quantitats corresponents a la multa.

Les xifres d'assignació de taxes que oposen indústries i Administració orienten, en qualsevol cas, sobre l'origen del sobrepassament (quadre 9):

- Sobretot prové dels productors amb Quota assignada; quasibé la meitat la superen la seva Quota de referència segons la indústria.
- També hi ha un volum de llet important en el balanç final, segons el industrials, procedent de productors que han venut o deixat la seva Quota o productors que mai n'han tingut.

Quadre 9. Balanç del rebassament de la quota làctia i el seu origen per a l'any 1995-1996 (1).

	segons industrials		segons Administració	
	Explotacions	Tones de llet	Explotacions	Tones de llet
Quota làctia assignada	122000	5429000		
Rebassament de la quota assignada	52000	715000		
Quota comprada a d'altres ramaders	12500	550000		
Balanç final compensació entre indústria i nacional (excès)	9000	126117		121438
Entregues de ramaders que havien tingut quota(2)	826	34000	269	2127
Entregues d'altres ramaders sense quota	1117	25700	930	20847
Ramaders amb quota que incorren en rebassament	7000	66369	20179	98464

(1) Les xifres de l'Administració difereixen lleugerament de les aportades pels industrials.

(2) Ramaders acollits a l'abandonament lleter o que havien transferit la quota.

Font: Federació d'Empresaris Productors de Llet (Feplac), "ILE", setembre 1996.

Sigui com sigui, les xifres oficials no poden fer oblidar la realitat, ja esmentada, d'un rebassament real força superior. Com s'esfuma aquest excedent?. Les indústries lleteres són les úniques que poden donar les quantitats reals de llet comercialitzada i, en

aquest sentit, han d'efectuar, davant de l'Administració responsable, l'ajust dels excedents de producció existents a les "Quotes" fixades per la Comunitat. Aquesta responsabilitat es cobreix de diferents maneres:

- Tal i com s'ha assenyalat, la producció interior real no cobreix la demanda, de manera que la indústria no pot rebutjar tota la producció que se li ofereix. Cal aleshores reflectir les diferències en les facturacions:
  - Doble facturació que deixa en un costat l'anomenada "llet negra".
  - Facturació amb primes, compensacions i altres bonificacions que comprenen l'anomenada "llet concentrada".
- A través dels elaborats lactis esdevé particularment difícil d'avaluar la llet utilitzada perquè aquests usen una quantitat molt variable de llet en funció de la seva composició en greixos i proteïnes. Les indústries que operen una major transformació del producte, en particular les formatgeres, són les que més fàcilment poden escolar els excedents.
- L'excès de matèria grassa en relació a les assignacions penalitza els excedents, fins a un equivalent de 28.559 tones l'any 1996-1997; però el compte del greix, en tant aquest no incorri en penalitzacions, constitueix una altra possibilitat de "concentrar" producció real. Les declaracions estadístiques de la llet de vaca recollida pels industrials donen un 3,73% de matèria grassa a Espanya (1996), quan el Control Lleter, que reuneix les millors explotacions, dona un 3,53% en el conjunt de l'estat.

Les Quotes Llieteres com a nou mercat d'actius patrimonials

Malgrat els retards i incompliments de l'aplicació de les Quotes i malgrat les picaresques que n'esquiven l'aplicació real, no es pot passar per alt la forta incidència que tenen actualment sobre els ramaders. Aquesta incidència ve absolutament determinada per les regles oficials i el desenvolupament propi d'un nou mercat: el de les Quotes.

El mercat de les Quotes té pràcticament com a punt de partida l'assignació de les Quotes individuals l'any 1994. Aleshores, a partir dels RD 327/1994 i 2230/1994 s'actualitzen els canvis de titularitat de campanyes anteriors, i, un cop feta l'actualització, el RD 2307/1994 obre les portes a les transferències de Quota lletera entre ramaders, que fins aleshores només s'autoritzaven en cas de jubilació o mort del titular.

D'entre els diversos intercanvis de Quota existents, les "transferències definitives" de Quota han estat la via més utilitzada i és la via actualment més utilitzada, amb diferència, un cop regularitzada l'assignació de Quotes i la distribució de les quantitats existents a la Reserva Nacional. Són aquestes transferències definitives les que defineixen i animen el mercat actual de Quotes lleteres (quadre 10).

Quadre 10. Els intercanvis de Quota lletera individual dins l'estat espanyol, 1993-1996.

	1993-1994		1994-1995		1995-1996	
	Ramaders	Tones llet	Ramaders	Tones llet	Ramaders	Tones llet
Transferències dins CCAA	4187	171739	9249	400261	5609	242363*
Transferències entre CCAA			123	7271		
Cessions temporals			6015	137055		42930
Distribució Reserva Nacional			15779	350231		
Trasvàs venda directa-venda indústria		27034		202750		

* Març-desembre 1995

Font: MAPA, "La agricultura, la pesca y la alimentación españolas", anuari, ILE, "Anuario Lácteo"

Ha calgut esperar que les transferències es normalitzin i que les quotes apareguin com una referència efectiva i constringent per als vaquers per a que el mercat de la quota es consolidés. El preu ha experimentat una evolució també paral·lela:

- Inicialment i per a les transaccions importants que es realitzen l'any 1995 i 1996, el preu del quilo es mou entorn a les 45 pessetes.
- Actualment (juliol 1997), el preu se situa per damunt de les 55 pessetes. A les comarques de Lleida i gironines es donen referències habituals de 60 pessetes/kg, i fins a 65 o més a les més pròximes a Barcelona.

La Quota lletera ve fixada a nivell d'estat i l'Administració Central ha posat especial cura en què no es dedueix una assignació territorial de la Quota. Amb tot, els intercanvis entre diferents Comunitats Autònomes són rars i les Comunitats Autònomes tendeixen a protegir i controlar la quota disponible.

1. Les transaccions de quotes lleteres es mouen en un àmbit geogràfic de relativa proximitat; és el resultat de les relacions normals d'interconeixement, de les relacions professionals teixides a l'interior del grups lleteres i de l'interès d'aquests mateixos grups i/o de les indústries de recollida a conservar la seva "Quota", que els hi és essencial per a pròpia activitat. En aquest context, els intercanvis de quota de Catalunya amb l'exterior resulten reduïts si es comparen amb els existents a l'interior (quadre 11).
2. Amb tot, si es comparen les entrades amb les sortides de Quota de Catalunya i aquestes amb els intercanvis extra-CCAA que es realitzen en el conjunt de l'estat, es constata un intercanvi molt favorable als ramaders catalans. I això confirma, al mateix temps, com el tipus d'explotació més gran existent a Catalunya presenta també una major dinàmica econòmica, i com aquesta explotació es veu perjudicada per qualsevol barrera interior.
  - A les comarques gironines i immediates es constata una captació de quota procedent de les àrees menys especialitzades veïnes, com són les illes Balears, el País Valencià i l'Aragó.
  - A les comarques de Lleida es constata una primer intercanvi inicial favorable amb les comarques aragoneses veïnes, mentre actualment el balanç seria més aviat diferent. En aquestes comarques apareixen compradors procedents de la cornisa cantàbrica.

Algunes Comunitats Autònomes realitzen, per altra part, un esforç especial per a mantenir les Quotes dels seus ramaders i, fins i tot, augmentar-les. La intervenció de les administracions autonòmiques, habitual a la Cornisa Cantàbrica, es produeix a diferents nivells:

- Ajuts per a l'abandonament de les explotacions lleteres. Les Comunitats Autònomes aporten una indemnització complementària per la llet abandonada, que passa a ser redistribuïda per la Comunitat Autònoma. D'aquesta manera el darrer pla d'abandonament es queda majoritàriament en l'àmbit de les CCAA.
- Subvencions als ramaders per a l'adquisició de quota per part de determinades Comunitats Autònomes, particularment pel que fa a l'adquisició de quota en el marc de la incorporació de joves agricultors.
- Mesures indirectes de control a través dels ajuts i convenis amb les centrals que efectuen la recollida.

Quadre 11. Evolució de les transferències de Quota lletera a Catalunya, 1994-1997, en tones de llet.

	Transferències dins de Catalunya	Transferències entre CCAA		Assignat de la Reserva Nacional
	Tones	Tones transferides a Catalunya	Tones transferides fora de Catalunya	Tones
1994		4.810,7	2.100,0	21.609,0
1995	32.422,7	8.411,6	2.367,7	
1996	14.858,7	1.583,9	509,7	
1997	10.282,5	2.458,5	s.d.	

Font: elaboració pròpia a partir dades DARP, Servei de Ramaderia.

A part les transferències definitives de quota, existeix la possibilitat de lloguer temporal per una campanya determinada, que permet ajustar la Quota a les necessitats dels ramaders:

- Els qui necessiten quota, però tenen dificultats a adquirir-la, poden llogar-ne temporalment. El preu de la quota cedida varia

molt segons la demanda i l'oferta del moment i el lloc. Mentre a les comarques de Lleida es parla de 3-5 pessetes/kg, a les de Girona es parla de 6 pessetes/kg (1997).

- En contrapartida, els qui per motius generalment conjunturals no poden exhaurir la Quota poden llogar-la temporalment a un tercer.

El sistema s'utilitza a partir de la campanya 1993-1994; però en un primer moment el lloguer suplïa la manca de regulació de les transferències definitives. Un cop regulades aquestes transferències definitives, les quantitats en concepte de lloguer de quota han baixat de manera extraordinària; de les 22.140 tones llet de 1994-1995 es passa a 1.005 per a la campanya 1995-1996 a Catalunya.

La Reserva Nacional i les reassignacions de Quota per part de l'Estat

Tots els mecanismes anteriors s'estableixen per a que el productor no perdi la seva quota lletera, que passaria a la Reserva Nacional. Aquesta pèrdua, d'acord amb l'ajustament que l'estat espanyol fa de la normativa comunitària, es produeix per dos motius:

- . Quan el productor deixa d'entregar llet per un període de 12 mesos.
- . Quan en dos períodes successius, el productor no cobreix el 75 % de la seva quota, de manera que perd la part no utilitzada.

No cal esperar, però, que es canalitzin gaires quilos de llet per aquesta via, així com tampoc cal esperar que la Reserva Nacional es nodreixi d'altres fonts en un futur. A partir del RD 2230/1994 (BOE 19-11-1994) s'establí la primera reassignació de la Quota de la Reserva Nacional, que era força nodrida, 350.000 tones, degut al fet de recollir 150.000 tones procedents del trasvàs de la Quota de "venda directa" a la de "venda a indústria" i als abandonaments precedents. A partir d'aleshores les possibilitats de redistribució han minvat notablement:

- La captació de noves quantitats per part de la Reserva Nacional a través de transferències de llet de venda directa a la llet per a indústria es troba pràcticament exhaurida.

- Per altra part, els programes d'abandonament difícilment poden competir amb els preus de mercat, de manera que les quantitats que aporten a la Reserva són cada cop més petites.

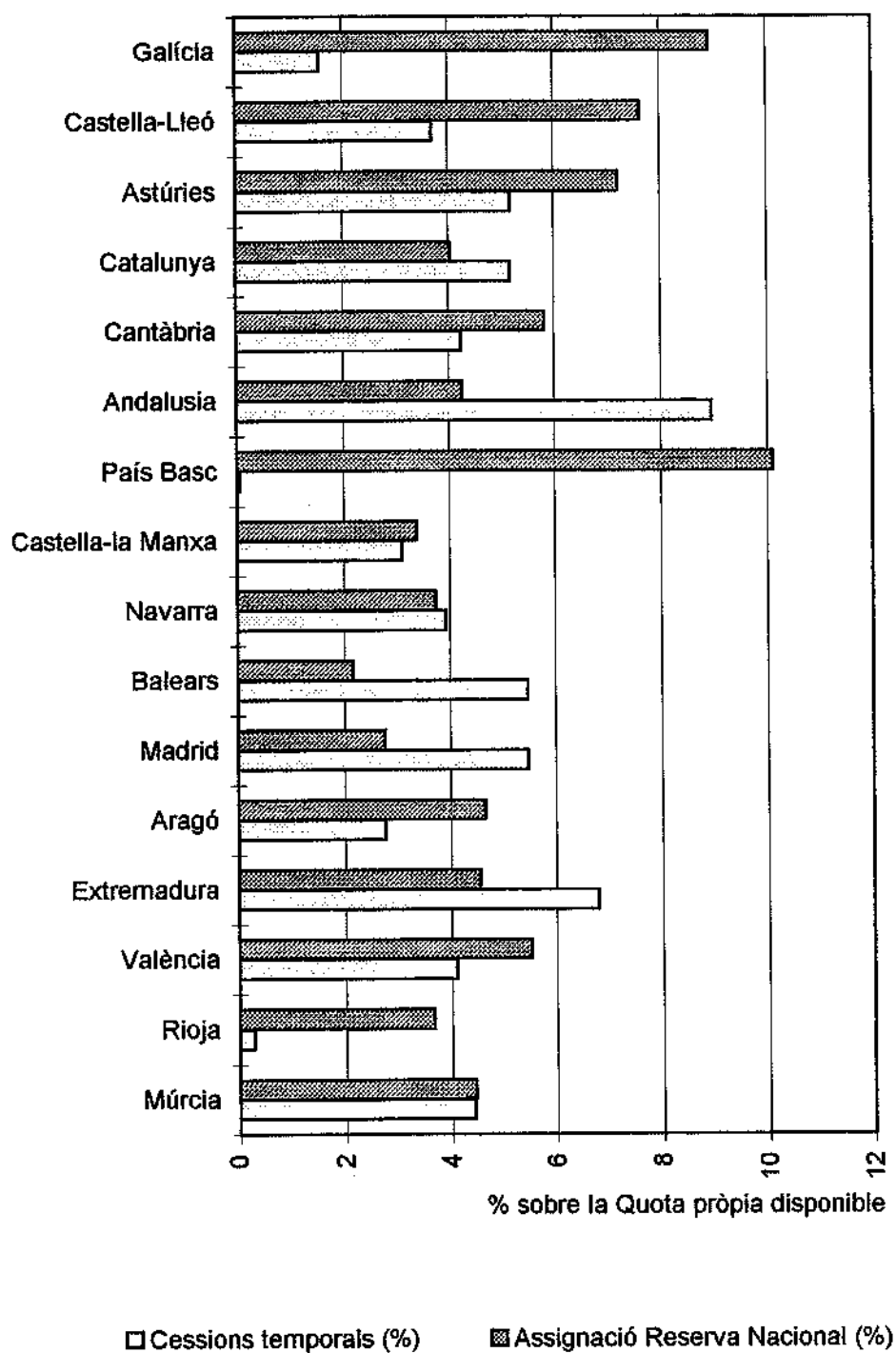
Tot plegat, aquestes circumstàncies resulten particularment favorables a les explotacions més dinàmiques i, en particular, als ramaders de Catalunya, que tenen més possibilitats d'accedir a Quota en el mercat lliure, tal com s'ha vist recentment (gràfic 8).

- Quant es tracta d'adquirir Quota en el mercat, sigui via transferències directes, sigui via lloguer, els ramaders de Catalunya aconseguen augmentar el seu pes en el conjunt de la producció estatal.
- Quan la Quota ha estat distribuïda per l'Administració fent ús de la Reserva Nacional s'han bonificat els petits productors i les quantitats atribuïdes als ramaders de Catalunya han estat per davall de la proporció de llet detentada.

L'assignació de la Reserva Nacional es presta, per altra part, al joc de múltiples pressions. Per la limitació de la Quota a repartir en relació a la demanda, es plantegen conflictes importants d'atribució, i destaca aquí el fet de la compra de Quota per part d'algunes administracions públiques. Així, de les 350.000 tones redistribuïdes el 1994-1995, 115.000 varen ser adquirides a càrrec del pressupost de diverses Comunitats Autònomes⁵.

Tot i que els organismes de tutela i gestió dels intercanvis de Quota s'estableixin a nivell d'estat espanyol, la intervenció de les administracions de les Comunitats Autònomes tendeix a una certa fixació de les quantitats regionals. Ho aconseguen a partir de les diverses intervencions apuntades i, en particular, a través del cofinançament dels abandonaments, en els qual no participa la Generalitat de Catalunya.

Gràfic 8. Cessions temporals i assignacions de la Reserva Nacional rebudes en relació a la Quota lletera disponible per cada CCAA, 1994. En %.

Noves mesures polítiques via control de la qualitat

Si les quotes no acaben de portar la producció al lletera al seu lloc desitjable i l'estructura de les explotacions evoluciona lentament, l'Administració sembla disposada a utilitzar un altre instrument; el del control de la qualitat. El Ministeri d'Agricultura preveu l'aplicació de mesures de control de la qualitat de la producció lletera a partir de l'1 de gener de 1998, un nou element de política agrària que pot canviar les expectatives en joc. Es concreta en dos aspectes:

Qualitat de la llet produïda. A part de les condicions de greix, proteïna i contingut bacteriològic que regeixen els preus percebuts pel vaquer, la normativa estableix uns requisits mínims per a que la llet pugui ser destinada al consum humà, que actualment no compleixen un nombre significatiu d'explotacions:

1. Vaques oficialment indemnes de tuberculosi i brucel·losi, i que reuneixen bones condicions sanitàries generals: enfermetats contagioses transmissibles a l'home, inflamacions o ferides als mugrons, malalties genitals amb flux i similars determinades per la llei. Una part de les exigències sanitàries ve coberta per les campanyes de sanejament, que tenen ja una llarga tradició.
2. Vaques sense tractaments susceptibles d'afectar la salut humana, com ara els antibiòtics. En aquest cas la detecció no resulta sempre fàcil davant l'ús de nous productes.
3. Un contingut de gèrmens de la llet inferior a les 100.000 bactèries per mililitre i un contingut de cèl·lules somàtiques inferior a les 400.000. Els resultats de les anàlitzes parcials existents indiquen que prop d'un 75 % de les explotacions lleteres acomplirien la primera condició i només un 50 % la segona⁶.
4. En el cas de productes elaborats amb llet sense cap tractament tèrmic s'exigeix a més a més, un nombre inferior als 500 *Stafilococcus aureus* per mililitre.

Les condicions estructurals de les explotacions. Relacionada estretament amb la qualitat apareixen les condicions que presenten les instal·lacions de les vaqueries, a les quals la normativa comunitària planteja també uns requisits, que s'han de

traduir en la homologació de les explotacions lleteres pròpiament dites. D'entre les especificacions legals, a part de la qualificació d'absència de tuberculosi i brucel·losi, es pot destacar les que fan referència a:

- Les bones condicions higièniques i de salubritat de la sala i les instal·lacions de muntada, a part els procediments descrits en la Directiva 89/362/CEE.
- Les condicions adequades de les sales i equips d'emmagatzematge de la llet, que han d'assegurar la salvaguarda de la qualitat de la llet. Si no es recull en dues hores la llet s'ha de refredar per davall els 8°C i per davall dels 6°C en cas que la recollida no sigui diària.

Els comentaris en les revistes especialitzades assenyalen els controls de la qualitat de la llet produïda com una espasa de damocles sobre el sector productor en el sentit que, descomptats els criteris de greix, proteïnes i bacteries que s'apliquen a la facturació de llet, els altres aspectes tenen una incidència desigual en el temps. Alguns apunten al respecte, sense que les xifres ho demostrin, que en moments de forta competència i marges reduïts com els actuals els ramaders tendeixen a reduir costos i la qualitat general de la llet se'n ressent.

A nivell pràctic, l'adaptació de les explotacions lleteres a aquests requisits no ha de representar inconvenients majors, particularment en el cas de les explotacions catalanes que presenten unes estructures de producció més desenvolupades.

- Concretament, algunes de les exigències apuntades s'estan duent ja de fet a la pràctica en alguns dels grups lleteres existents: d'ençà uns quatre anys alguns d'aquests grups primen el baix nivell de cèl·lules somàtiques i de bacteries i controlen la presència d'antibiòtics.
- Des del 1995 Danone recull la llet que compleix els criteris sanitaris apuntats per a l'elaboració de productes frescos.

4. L'ESTRUCTURA DE LA BRANCA DE LA LLET A CATALUNYA I LA SEVA EVOLUCIÓ

Vistes les magnituds productives en els quals es mou el sector lleter i vistos també els elements reguladors que introdueix la política agrícola en el sector, es disposa del marc per entreveure l'evolució que pot seguir el sector. La branca de la llet es troba constituïda, en tot cas, per diversos esglaons i agents que dissenyen i adapten les pròpies estratègies als estímuls canviants del mercat. Les seves expectatives de subsistència i continuïtat són, en aquest sentit, també diferents.

Els agents que integren la branca de la llet a Catalunya

Des de la vaca fins al consumidor la llet segueix un camí que passa per diverses mans i tots els agents que hi intervenen s'hauran de repartir el preu que pagui el consumidor. Aquest camí va canviant i s'adapta a la demanda final del consumidor, abans descrita en les seves tendències. Però els diversos agents que intervenen en la cadena tenen molt a dir també en les característiques i valorització del producte final.

D'entrada, els trajectes que segueix la producció lletera són diversos i hi intervenen múltiples agents. El gràfic adjunt n'estableix el camí pel que fa a la producció lletera catalana. S'hi constaten bàsicament cinc esglaons, que es corresponen amb determinades operacions i agents:

Els vaquers o productors de llet. Són els 2.500 vaquers, que constitueixen l'agent indispensable per a l'existència i comercialització del producte. Una part molt reduïda de la llet produïda la venen directament al consumidor, líquida o transformada.

Les centrals de recollida. En la cadena de producció realitzen la funció relativament senzilla de recollida de la llet dels productors escampats pel territori i la seva agrupació per a la venda conjunta. A Catalunya són 17 empreses associatives vinculades

als productors i diferenciades de les indústries, que assumeixen també la recol·lecció (quadre 12). Com a centrals de recollida es diferencien:

- Aquelles que asseguren només la recollida de la llet amb petits vehicles propis, que es limiten a portar la llet a la indústria transformadora.
- Centres pròpiament dits de recollida, que disposen de tancs de refredament i emmagatzematge, a partir dels quals es fa el trasvàs dels petits camions de recol·lecció als camions cisterna que transporten la llet a llarga distància.

La indústria transformadora. Són les empreses que apliquen els diferents processos que arriben fins als acabats que comprarà el consumidor. Les empreses tendeixen a diversificar la seva activitat cap a l'ampli ventall dels derivats lactis, en el qual es fa difícil assenyalar on acaba la branca de la llet i comença una altra activitat, com ara l'elaboració de gelats, begudes, postres o confiteria, on la llet i els seus derivats tenen un pes destacat. En referència als productes més estrictament lactis, es diferencien, en tot cas, dos tipus d'unitats:

- Una quarantena de petites empreses, la majoria d'elles familiars, que es embotellen o transformen en iogurts, matons o formatges la llet produïda dins de l'explotació.
- 20 empreses d'una major embergadura que es dediquen a processar la llet, de les quals 6 no intervenen pràcticament en la recollida i es dediquen als transformats lactis més elaborats, bàsicament formatges.

El sector distribuïdor. Es troba representat bàsicament pel comerç alimentari, que ha experimentat una gran transformació en els darrers anys, des dels petits comerços fins a les grans centres comercials i cadenes de compra, que han eliminat pràcticament els intermediaris o "majoristes en destí" que operaven en el sector. S'hi poden diferenciar, almenys, tres esglaons:

- Empreses dedicades específicament a la distribució majorista de productes lactis elaborats (en alguns casos amb marques

pròpies), dins les quals destaquen a Catalunya 9 empreses dedicades fonamentalment a la importació.

- Uns 2.500 majoristes d'alimentació en general, dins els quals destaquen les centrals de compra de les grans cadenes d'hipermercats o supermercats, de les quals es fa difícil evaluar-ne el nombre que intervenen en el sector lleter.
- Els 54.000 establiments minoristes que es dediquen a la venda de productes alimentaris, dins els quals la llet i/o derivats són presents de manera habitual.

El consumidor. Deixat un tant de banda en les anàlisis sectorials, pot tenir una incidència important. Al costat del consum familiar domèstic cal tenir en compte el consum institucional i de la restauració, cada cop més important.

Quadre 12. Empreses i volum de llet recollida i transformada per les fàbriques ubicades a Catalunya. 1996 en tones.

	Nombre d'empreses	Recollida empreses associatives	Recollida general (1)	Llet processada (2)	Comercialització total (en equivalent llet)
Empreses només de recollida	17	276033	279250	2744	2744
Empreses familiars de transformació (3)	42	5806	37706	37706	37706
Empreses grans de transformació amb recollida	14	125839	381990	846637	846637
Empreses grans bàsicament de transformació	6	0	2659	136554	136554
Empreses només de comercialització	9	0	1054	21054	573085
Total	88	407678	702659	1044695	1596726

(1) No inclou la venda directa per diferents procediments

(2) Referida a les unitats de producció existents a Catalunya

(3) No arriben a les 5.000 tones processades

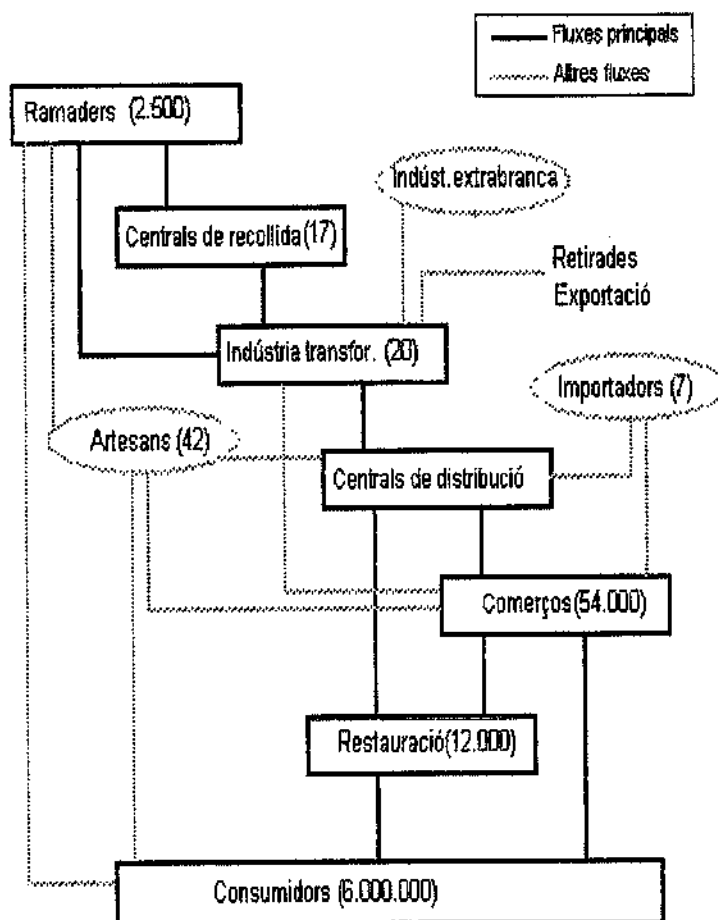
Dins de cada un dels cinc esglaons que segueix la producció lletera els agents han de competir per millorar o salvar la seva part del pastís total de la producció lletera. Tanmateix aquesta competència de tipus horitzontal es troba avui força disminuïda en la major part dels esglaons:

- Per l'abundància de ramaders productors, la competència no es manifesta en una confrontació directa en l'àmbit de la producció i el sistema de quotes ha contribuït encara més a fixar les posicions.
- Les quotes lleteres han contribuït també a fixar les posicions en l'àmbit de la transformació. Les indústries es respecten mútuament les quotes de compra existents i actuen inclús força d'acord en la determinació dels preus de compra i de venda de la llet.
- L'àmbit de la distribució és el camp per excel·lència de confrontació en l'actualitat. Primer ha estat la batalla entre la gran distribució i el petit comerç i ara és la batalla entre les cadenes distribuïdores, que té la seva expressió més remarcable en l'atracció de consumidors a través del preu. La llet líquida i alguns derivats lactis apareixen com elements essencials d'aquesta estratègia, de manera que la tensió del sector distribuïdor es trasllada a tots els agents de la cadena lletera.

La lluita pel valor afegit que genera el sector lleter es produeix sobretot entre els cinc esglaons apuntats. Es tracta d'una relació o confrontació de tipus vertical en la qual la indústria transformadora juga un paper de xarnera, i presenta dues manifestacions fonamentals:

1. La que s'estableix entre els productors i la indústria amb l'intermedi o no de la central de recollida.
2. La que s'estableix entre la indústria i la distribució, via centrals de compra, entorn als preus i les condicions de pagament a la indústria.

Gràfic 9. Estructura característica del ram de la llet i fluxes principals en el seu interior.

L'evolució de la indústria lletera com a agent central del sector

Situada entremig dels productors i els consumidors, a la indústria lletera li toca de jugar un paper de primer ordre en l'evolució. Aquest paper resulta tant o més important a Catalunya per la magnitud del propi sector, superior a la del sector productor.

La situació de la indústria lletera s'ha d'emmarcar en el context original d'un mercat força tancat a nivell d'estat i inclús territorialment segmentat per pràctiques administratives com les concessions de distribució de llet pasteuritzada. El fet s'ha traduït en un seguit d'inèrcies que s'han anat trencant amb el temps; però tenen encara un cert pes avui dia:

- Unitats empresarials en general reduïdes, sobretot si es compara amb les unitats existents als països europeus; una mitjana de 10.000 tones a Espanya, per 26.000 a França i 494.000 a Holanda. La recollida de les grans empreses europees supera llargament la totalitat de la producció lletera de Catalunya, fet que dóna a entendre per ell sol la profunda reestructuració que espera al sector transformador local.
- Tot i les aliances i concentracions, el mercat apareix encara força atomitzat. La primera marca de llet líquida a Espanya, Pascual, no arriba al 9,1% del mercat espanyol i les 7 primeres marques sumen un 37% (1995). En l'àmbit dels formatges i donada la diversitat de productes, l'atomització resulta també proverbial. Les 7 primeres empreses representen el 44% del mercat; però la fragmentació de la resta és espectacular.
- Han desaparegut algunes de les unitats sorgides en llocs sense una tradició lletera i/o empresarial per al subministrament d'un territori determinat; però es conserven empreses i n'apareixen de noves amb un radi d'acció força reduït.
- Cal destacar, en tot cas, la tradició de concentració empresarial que es dóna en l'àmbit dels iogurts i postres lactis, caracteritzada també per la presència d'empreses multinacionals. Aquí més aviat es dóna una pèrdua de pes de la principal empresa, Danone, que a principi dels anys 1980 copava un 75% del mercat i ara es queda en un 53,5% (1995).

Es pensava que l'estructura empresarial relativament fragmentada i localista del sector s'havia de fondre amb l'entrada d'Espanya a la Comunitat Europea, davant la penetració de les grans empreses lleteres comunitàries. No ha estat del tot així; per bé que es tracta d'un procés en marxa:

- S'ha consolidat la participació multinacional anterior a l'adhesió en algunes empreses locals, com Danone, i després de l'adhesió s'ha vist com el principal grup lleter de Catalunya, Ato-Balcells, passava l'any 1990 a l'òrbita de la Union Laitière Normande (després la Compagnie Laitière Européenne). A nivell estatal s'ha vist també com algun grup com Kraft ha esdevingut líder sectorial a partir de la compra de formatgeries. Però les iniciatives de penetració de les empreses multinacionals, a part de ser molt puntuals, han anat també de mal borràs o han acabat en ben poca cosa, com ara la de Granja Castelló per Nestlé o els diferents intents del grup Parmalat.
- Per altra part, en un context de mercat recessiu com el de 1995 i 1996, la producció local de llet i derivats manté el volum de vendes, mentre són les importacions de llet i derivats les qui cauen estrepitosament.

Aquesta resistència a la penetració d'iniciatives empresarials i de produccions foranes caldria atribuir-la, però, tant o més als factors que penalitzen la mobilitat territorial de la llet i derivats (costos de transport elevats de la llet líquida, hàbits de consum de derivats lactis) que a la pròpia competitivitat de les empreses de capital autòcton. En aquest sentit, a l'atomització assenyalada s'uneixen diversos indicadors de problemes estructurals i dificultats econòmiques⁷:

- Una gran dificultat de creixement de les indústries mitjanes o petites, que han afrontat i afronten la modernització amb una limitació important d'escala. En particular, la implantació de noves instal·lacions dóna peu a unitats dimensionades per un creixement de demanda que mai arribarà i repercutirà en unes càrregues financeres que poden portar a la fallida empresarial.
- En relació amb el fet anterior, es constata una sobrecapacitat de producció important en relació a la demanda existent. Així, a

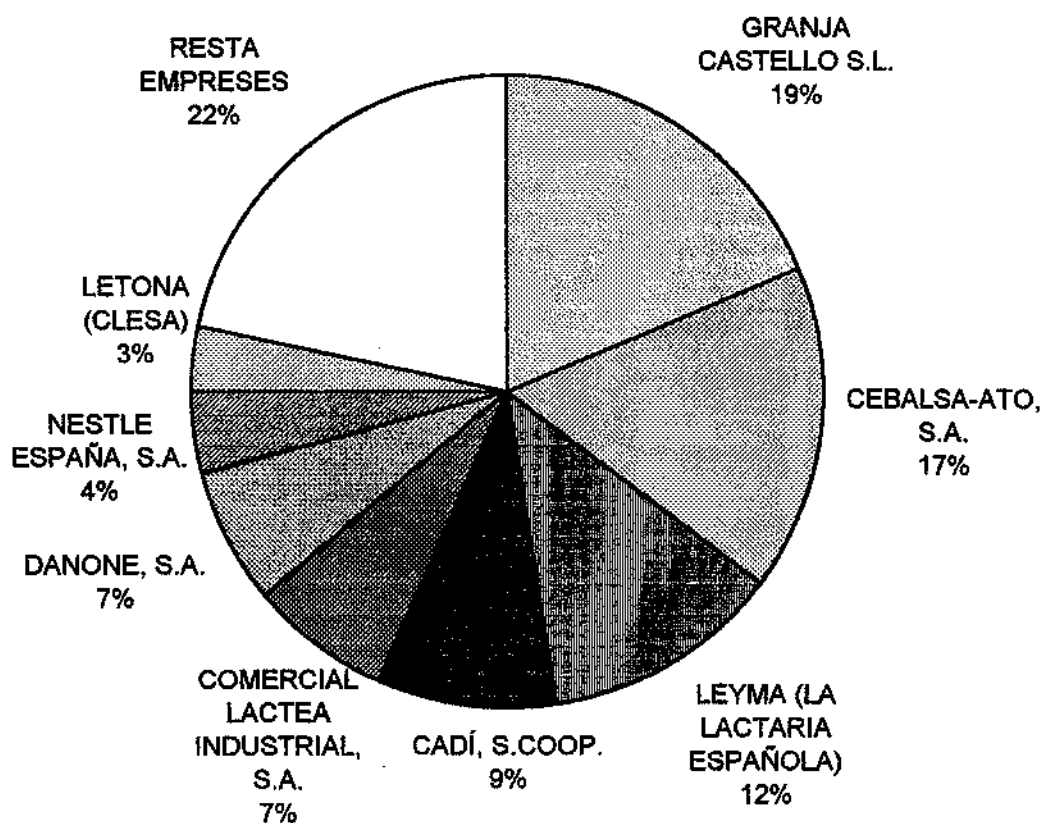
nivell d'estat hi ha una capacitat de producció de 7 milions de *briks*, quan la demanda s'avalua en 3 milions.

- Paral·lelament es produeix una retracció dels marges industrials provocat per la gran distribució. En una situació extrema, però freqüent, apareix el "marge impossible" de la llet líquida venuda al consumidor a 65 pessetes el litre, per un preu al pagès de 48, més 15 pessetes de cost de producció del brik i 2 d'IVA.

Davant les pròpies dificultats, l'estancament del consum de productes lactis i les tendències del consum apuntades, la indústria del ram presenta una diversitat de respostes:

- Sobretot, una forta tendència a la concentració de les unitats empresarials, mitjançant aliances o l'absorció. Aquest procés permet a nivell empresarial d'augmentar la quota de llet disponible i/o la quota de mercat. Al respecte destaca la formació l'any 1997 de la Corporación Alimentaria Peñasanta (amb més d'un 15% de la quota estatal de llet líquida) en la qual es troba implicat el grup Ato.
- Al mateix temps, el procés anterior permet millorar l'eficiència de les unitats de producció. Així, les absorcions, com ara la de LESA per Iparlat o la de Celbasa-Ato dins la Corporación Alimentaria Peñasanta, van acompanyades del tancament de fàbriques obsoletes. Mentre, d'altres empreses concentren la seva producció i tanquen fàbriques, com Nestlé que concentra la seva producció a Viladecans.
- Ampliació de la gamma de productes lactis oferts. Les grans empreses lleteres estatals, diversifiquen la seva producció des de la llet fresca cap als formatges (Central Lechera Asturiana), batuts (Clesa), postres (Pascual), llets infantils (Central Lechera Asturiana, Pascual, Granja Castelló)...
- Diversificació cap a d'altres productes alimentaris. Es el cas notori dels sucres, a través dels quals és possible d'optimitzar les mateixes instal·lacions. Es una operació que han endegat tant grans empreses com Ato o Pascual, com d'altres de petites com la Cooperativa de Banyoles.

Gràfic 10. Principals empreses transformadores segons el producte transformat a Catalunya, 1996. % sobre tones equivalent llet.

Font: elaboració pròpia a partir dades Alimarket (Anuari 1995) i enquestes.

La competència entre la indústria i ramaders; centrals lleteres i preus a la producció

A diferència de les produccions ramaderes intensives, les particularitats de la producció lletera fan que la producció en contracte d'integració sigui inexistent. La intervenció de la indústria en l'àmbit de la producció té un caràcter molt puntual, per bé que no es pot descartar una accentuació dels lligams i sinèrgies entre la indústria i les grans explotacions de vacum:

- Algunes indústries implicades històricament en la gestió d'una explotació gran de vacú, com és el cas de Castillo amb Tauste Ganadera.
- Facilitats en l'adquisició de Quota lletera a través del finançament de l'operació; el cas de Danone amb l'avançament a dos anys.
- Garanties de compra i suport a la inversió entre indústria i grans vaqueries, amb l'exemple també de Danone.

Sigui com sigui, els esforços dels productors per a millorar la seva posició comercial, tot penetrant en el sector transformador, són els més destacats:

1. La constitució de centrals de recollida representa un primer pas. Inicialment ha suscitat l'oposició de la indústria; però aquesta s'ha acomodat generalment a la seva presència que li pot representar un estalvi en el sentit que la central: racionalitza la recollida, assumeix la millora de la qualitat del producte i pren en compte les relacions amb els productors i els implica.

2. Les centrals associatives de recollida tendeixen a desenvolupar-se també cap a l'activitat transformadora i la majoria manifesten la voluntat d'endinsar-s'hi, tot i que les experiències no hagin estat fins ara gaire satisfactòries:

- Els intents han anat bàsicament per la via de la producció de llet pasteuritzada. Els costos de producció són baixos; però també ho són els marges. Es presenten problemes importants de logística en la distribució.

- L'elaboració de productes frescos com iogurts, matons o formatges frescos presenta problemes de distribució similars als anteriors. En aquest cas s'afegeix, però, la dificultat de fer-se un lloc en un àmbit molt dominat per la "marca".

3. Una via singular és la via mantinguda per les entitats associatives més antigues, particularment a les comarques de muntanya, que es basa en l'elaboració de mantegues i formatges i té com a representant emblemàtic la Cooperativa Cadí de la Seu d'Urgell. L'elaboració d'un producte industrial poc diferenciat apareix com un inconvenient decisiu per aquestes societats.

4. Finalment no pot deixar-se d'esmentar alguna proposta novedosa, per bé que difícilment generalitzable, que complementa l'activitat productiva amb una activitat de serveis. Es la iniciativa, per exemple, de la Cooperativa de Massanet de la Selva que amb participació pública local i finançament comunitari vol endegar un centre de transformació que alhora compleixi funcions d'aula de formació.

En la intervenció de les centrals en l'àmbit de la transformació hi ha un aspecte clau i és l'assumpció dels costos de l'activitat transformadora, que es fa per dues vies:

- Elaboració de producte amb marca pròpia a maquila, que es dona, sobretot, quan les centrals només comercialitzen directament una petita part de la producció recollida, com és el cas de SAT Montgrí, que comercialitza a través d'Agroalimentària Catalana.
- Quan s'adopta la transformació de manera decidida, l'elaboració es fa en instal·lacions pròpies, com és el cas de Llet d'Urgell (Cooperativa Vencilló), que agrupa uns pocs productors de les comarques de Lleida, o el de la Cooperativa de Banyoles. A part dels riscos propis de l'assumpció dels processos transformadors, aquestes societats han d'afrontar inconvenients específics:
  - Els costos d'instal·lació inicials s'han de repercutir en el preu de la llet pagada al soci, fet que penalitza a aquests en relació a d'altres productors.

- La massa social i el volum d'activitat resulta extraordinàriament rígid per l'elevat capital compromès pel soci.

El balanç de l'estratègia d'implicació en la transformació per part dels productors resulta divers en una perspectiva històrica:

- La Cooperativa Cadí ha ofert sistemàticament als seus socis uns preus per la llet superiors als que es pagaven en el mercat.
- No és el mateix el cas d'altres societats com la desapareguda Llieteries de la Seu i altres cooperatives de muntanya que amb les seves suspensions i fallides han causat greus perjudicis als seus socis impagats i/o corresponsables avaladors.

La intervenció en l'àmbit de la recollida representa, amb tot, un risc molt inferior i els seus membres en treuen un benefici immediat a través d'una millor remuneració de la llet. En aquesta apareixen grans diferències i s'estableix un triple esglaonat que es trobaria, excloses les primes o descomptes pel greix, les proteïnes o altres, en (1997):

- 48 pessetes litre per a les centrals llieteres
- 45 pessetes litre per als grans productors individuals
- 35 pessetes litre per als petits productors aïllats

Ultra els avantatges evidents per al ramader de la integració en una central de recollida, aquestes centrals continuen tenint una dimensió relativament petita, amb una mitjana que no arriba a les 20.000 tones anuals per central. Les grans indústries transformadores continuen tenint davant d'elles i davant del conjunt de productors una capacitat de maniobra important que es concreta en pràctiques monopolístiques com la que a principi de 1997 ha donat origen a la sanció per un acord d'estabilització del preu al productor.

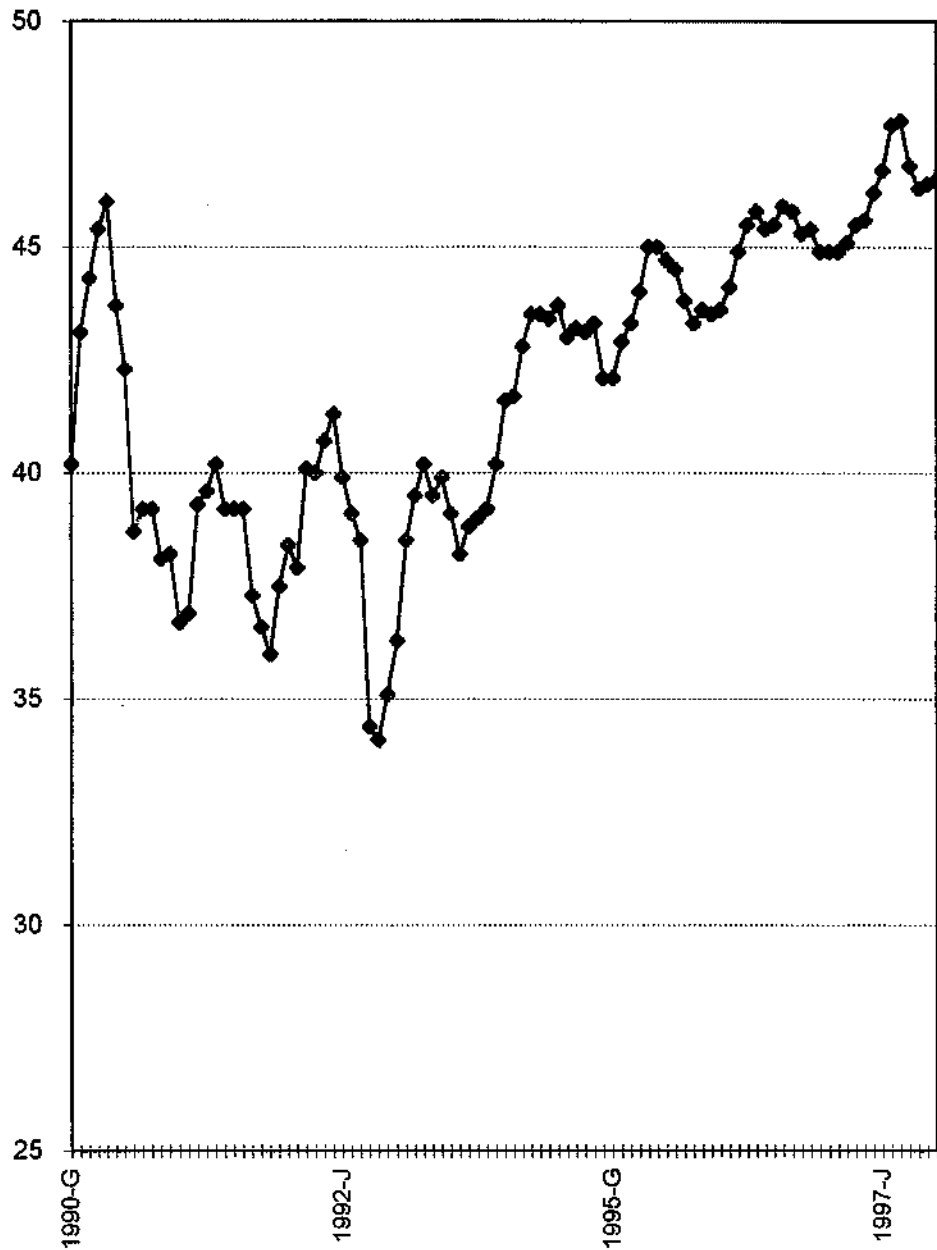
Aquesta pràctica il·legal d'alguns industrials, no de tots ells, constitueix la reacció a la puja continuada dels preus pagats al productor des del 1993. Es tracta, alhora, d'una puja que té l'explicació més convincent en el fet que la indústria es mou entre un dèficit important de matèria primera local i una voluntat

d'expansió productiva. En tot cas, durant el 1997 es produeix una estabilització del preu.

A nivell més conjuntural, la variació dels preus de la llet presenta actualment oscil·lacions inferiors a les 5 pessetes/kg anuals, mentre que abans de 1993 s'havien aproximat a les 10 pessetes. Els preus presenten un cert comportament cíclic en el qual incideixen uns factors d'estacionalitat molt marcada. Són factors que es traduïran en un comportament dels preus desigual segons les condicions generals del mercat:

- L'estacionalitat del consum de llets i derivats lactis. Aquesta demanda baixa durant els mesos d'estiu.
- L'estacionalitat de la producció lletera, relacionada amb els parts habituals d'hivern-primavera i la corba de lactació.
- Un nou element institucional derivat de la duració de la campanya de les quotes lleteres. En aproximar-se el final de campanya, el 31 de març, es fan patents els excessos per damunt la quota lletera, que poden incidir en la davallada dels preus.

Gràfic 11. Evolució del preu mensual pagat al ramader per un litre de llet. Catalunya 1990-1997. En pessetes.

Font: Gabinet Tècnic, DARP, "Estadística i conjuntura agrària".

La competència entre la indústria i la distribució

Més que la confrontació entre ramaders i industrials, el front de conflicte que anima l'evolució del sector lleter i condiona la distribució dels marges productius és el que es produeix entre la indústria i la distribució. Aquest conflicte té el seu punt de partida en la concentració operada pel sector distribuïdor des dels anys 1980, que situa més de la meitat de les compres d'alimentació a mans de les 10 principals cadenes distribuïdores (Espanya, 1996)⁶.

Les manifestacions d'aquesta concentració són ben conegudes:

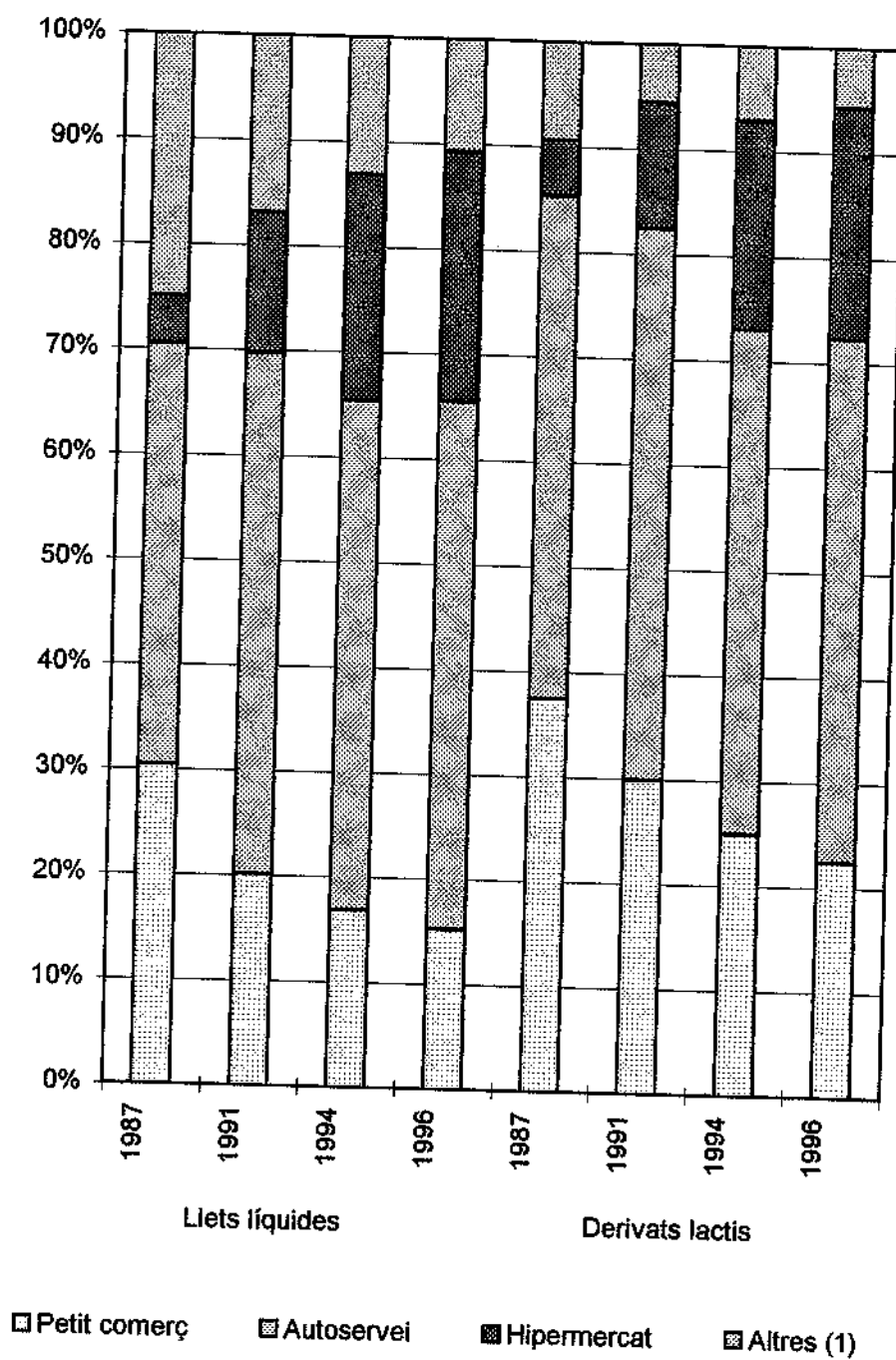
- Els compradors de llet i derivats lactis han deixat de ser els petits comerciants i intermediaris, per esdevenir-ho les grans centrals de compra. No solament les grans cadenes de venda al consumidor tenen les seves centrals de compra, sinó que des dels petits comerciants a les grans cadenes es produeix una agrupació continuada en centrals de compra, que negocien avantatjosament els preus de venda amb les indústries lleteres.
- Les vendes de llet i derivats lactis es produeixen cada cop més en hipermercats i grans superfícies comercials. Com a producte estandarditzat de consum generalitzat la llet de llarga duració i els derivats lactis constitueixen un producte reclam, i això implica que per aconseguir un preu mínim d'oferta al consumidor s'han d'obtenir preus mínims de l'industrial. Paral·lelament es realitzen les ofertes estrella sota preu de cost, que erosionen fortament les marques industrials.
- La difusió de les "marques blanques" en la llet homogeneïtzada i els productes lactis de major consum sostreu a la indústria allò que té com a més propi, la marca, i la transforma en subministradora subsidiària. Les marques de distribució representen un 20% del volum de llet líquida comercialitzat a l'estat espanyol i un 5,7% dels iogurts (1995). La defensa del distintiu de marca industrial com a garantia d'una imatge-preu ha esdevingut una guerra pràcticament perduda per a la llet homogeneïtzada i amenaça productes derivats més estandarditzats com ara els iogurts.

Aquesta posicions generals es concreten en uns contractes de subministrament constrenyidors per a la indústria del ram, que han estat motiu d'una guerra força coneguda per l'opinió pública. Entre els punts de conflicte es pot recordar⁹:

- Els pagament aplaçat a 90 dies que aplica habitualment la gran distribució a la indústria; per bé que la gran distribució al·lega que la indústria aplica també els aplaçaments als pagesos.
- El plec de condicions complementàries a les quals es veu subjecta la indústria: assumptió preferent de l'emmagatzematge i els seus costos, compensacions per la presència-ubicació en els finials, implicació en la política d'ofertes, ...
- En últim terme, la indiferència de la distribució a les marques d'alimentació; només hi ha 5 marques d'alimentació imprescindibles com la Coca-Cola, la resta poden desaparèixer dels prestatges, i així s'esdevé sovint, quan la indústria no es plega a les exigències de la distribució.

Gràfic 12. Distribució del consum de llet i derivats de les llars a Espanya segons el lloc de compra, 1987-1996

Font: MAPA, "El consumo alimentario en España", anuari.

El preu de venda al consumidor; costos productius i qualitat

En conjunt, els costos de producció estimats d'un litre de llet sencera posat a mans del consumidor venen a situar-se entre les 77-78 pessetes (1996), que es redueixen en 17 pessetes pel que fa a la llet desnatada. Aquests costos poden presentar, naturalment, una gran variabilitat en funció de la diversitat dels seus components; però tenen tota la seva força de referència com a costos mitjans:

- 48 pessetes de preu de compra al productor. Poden variar segons els termes abans apuntats; però amb l'avinentsa que la disminució dels costos per als petits productors tenen la seva contrapartida en l'augment dels costos de recollida.
- 2-3 pessetes de costos de recollida.
- 16 pessetes de l'envàs brik.
- 7 pessetes dels costos de fabricació, incloses les despeses financeres.
- 4 pessetes relacionades amb els costos propis de la distribució

Tot plegat, si els costos productius es comparen amb els preus que figuren a les prestatgeries de molts comerços apareix la impossibilitat de quadrar el cercle origen. I a partir d'aquí sorgeixen alguns interrogants, la solució dels quals apunta cap a:

- L'extracció i valorització a part de diversos components (nata, greixos, proteïnes,..) que són utilitzats per a d'altres productes propis o venuts a la indústria aliena al ram.
- En relació amb el fet anterior, la composició del producte venut, en el qual s'han extret determinats ingredients originals i se n'hi han afegit d'altres de diversa procedència.

Els dubtes sobre la qualitat (o naturalesa) de la llet venuda tenen el seu origen en les mateixes constatacions del sector i, concretament en les campanyes de l'empresa líder, Pascual, que malda per donar una viabilitat comercial a una llet amb garanties i imatge de qualitat. Tot plegat, la qüestió de la qualitat del producte no és gens fútil:

- D'una banda, la creixent mala qualitat de la llet consumida entra absolutament en contradicció amb les polítiques de control de la qualitat que recauen en el sector productor.
- Per una altra banda, constitueix una bomba de rellojería per a l'esdevenidor comercial del producte.

Allò que s'esdevé en les llets líquides no resulta, en tot cas, aplicable a la resta de derivats. La gran diferenciació dels productes i/o la fortalesa de les marques constitueix encara una garantia de millors marges, per bé que alguns productes com els iogurts es troben en vies de seguir el camí de les llets.

5. LES EXPECTATIVES DEL SECTOR RAMADER LOCAL

Tal com ha estat assenyalat, els ramaders productors de llet constitueixen el primer esglaó de la cadena d'agents que structuren el sector lleter. Per bé que han perdut importància en el temps, constitueixen també el grup humanament més nombrós. Al mateix temps són els qui garanteixen, per la base, l'abastiment i la qualitat de la llet i els qui relacionen la seva producció amb el territori.

L'especialització lletera i les estructures de producció

A l'hora d'analitzar les característiques de la producció lletera, cal tenir ben present un fet previ, i és el grau de dependència que tenen els ramaders de la venda de llet. A Catalunya aquesta dependència és important; la major dels ramaders que tenen vaques de llet depenen econòmicament de les vendes de llet. De les 3.811 explotacions que disposaven de vaques de llet en l'enquesta d'estructures de 1993:

- Les tres quartes parts, exactament, tenien en la producció de llet i la cria del bestiar lleter la seva font d'ingressos única o quasi única; més dels 2/3 del seu marge brut.
- Un 11,4 % obtenia els seus ingressos majoritaris del bestiar lleter; però també criava altres animals.

- El 13,2 % restant es repartia entre diverses combinacions de boví de llet amb boví de carn, de boví de llet minoritari amb diverses espècies animals o de boví de llet amb cultius.

L'orientació lletera resulta tècnicament molt exigent i es fa difícil de compaginar amb altres activitats agràries; les explotacions que van quedant són explotacions cada cop més especialitzades. Al mateix temps, es tracta d'explotacions que tenen un gran volum econòmic d'activitat si es compara a la resta, i això es posa de manifest ni que sigui examinant la distribució de les explotacions en termes de marge brut estàndard (gràfic 13):

- No arriben a un 10% les lleteries que tenen menys d'1,5 milions de pessetes de marge brut, quan si hom es refereix al conjunt de les explotacions agràries catalanes més de la meitat d'elles es troben en aquestes circumstàncies.
- Les 2/3 de les explotacions amb vaques de llet superen els 2,5 milions de marge brut estàndard, una xifra que comença a indicar un volum d'activitat important, per bé que encara insuficient per a constituir una única entrada.
- Un 27% de les explotacions lleteres superen els 6,5 milions de marge, mentre per al conjunt de les explotacions catalanes només un 7% aconseguen arribar a aquesta xifra.

El volum de l'activitat econòmica s'ha de matisar, però, en el sentit que les explotacions lleteres empenen una quantitat més important de mà d'obra, que implica un major repartiment dels ingressos obtinguts i una productivitat del treball també diferent. L'aportació del treball resulta decisiva en les explotacions lleteres, que necessiten una munyida i una cura quotidianes, a part d'un alt nivell de professionalitat:

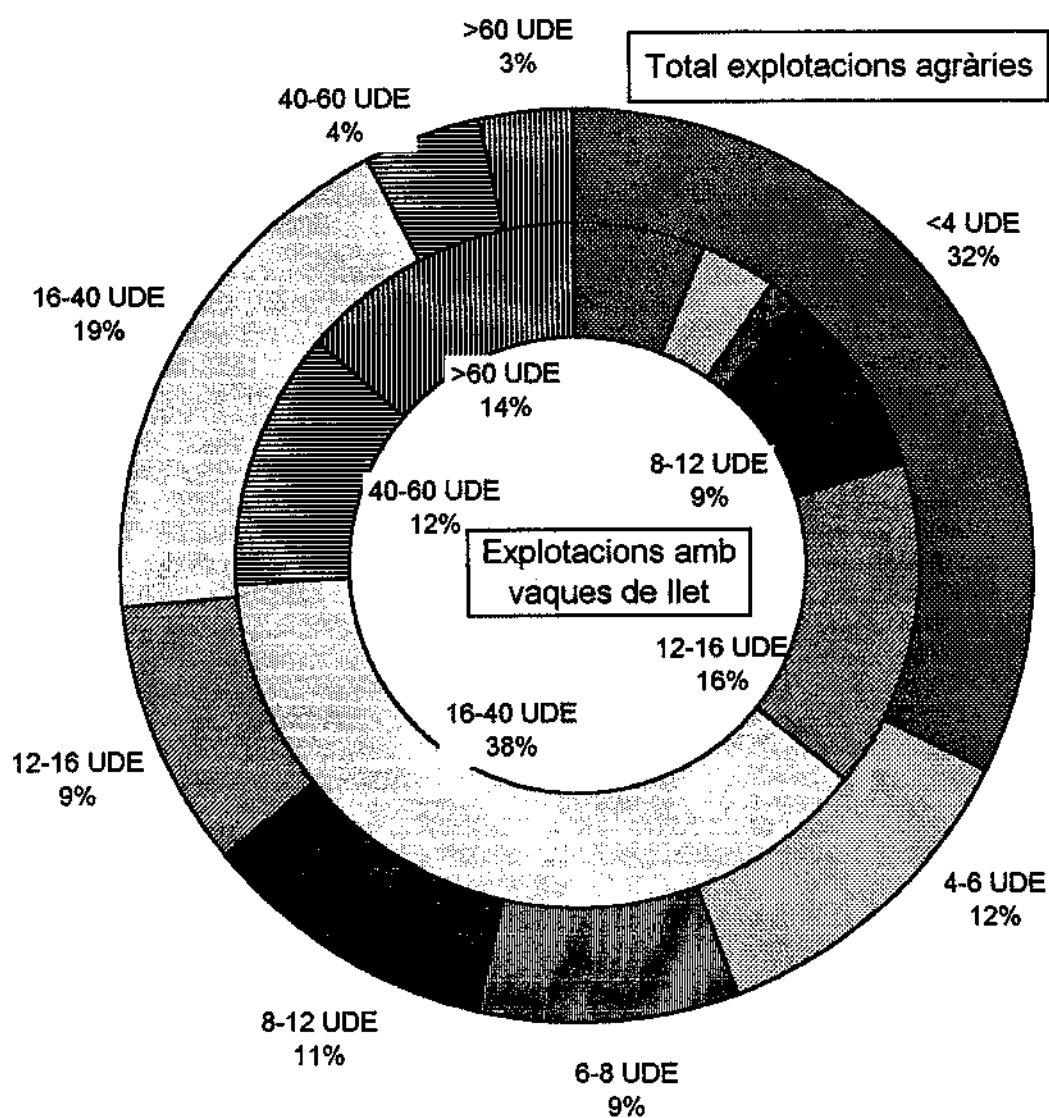
- Un 10% de les explotacions (1995) lleteres no arriben a disposar d'una UTA. Vindrien a correspondre a les explotacions més marginals, sense gaires perspectives de continuïtat i amb un pes destacat de l'agricultura a temps parcial.

- Un 40% se situarien entre 1 i 2 UTA i comencen a disposar d'una base per a l'organització racional de les feines de l'explotació.
- Les explotacions amb 2 o més UTA, que són la meitat, es poden permetre una gestió raonable d'una explotació gran de vacum. Destaca el fet que quasi la meitat d'aquestes explotacions tenen 3 o més UTA, circumstància que denota la presència de grans unitats que recorren sovint al treball assalariat.

Amb un volum de producció mitjà d'unes 280 tones de llet, les explotacions lleteres catalanes presenten, en conjunt, unes magnituds productives d'entre 2 a 5 vegades per damunt de les altres àrees productores destacades de l'estat espanyol i això té molt a veure amb una major dinàmica i un major grau de modernització. La rendibilitat econòmica immediata, com es veurà, no sempre resulta favorable a aquestes explotacions més dinàmiques i modernes; però la viabilitat econòmica d'aquestes a mig i llarg termini sempre ha de ser superior.

Cal tenir també en compte que les magnituds productives de les vaqueries catalanes comença a fer-les estrictament comparables amb les vaqueries presents en els països del nord de la Unió Europea; Alemanya, Holanda i inclús Dinamarca. Una altra cosa és el Regne Unit, amb explotacions el doble de grans de les catalanes, que comencen a semblar-se amb les explotacions industrials característiques dels primers competidors mundials; Austràlia, Nova Zelanda.

Gràfic 13. Grandària de les explotacions amb vaques de llet en relació al conjunt de les explotacions agràries. % d'explotacions pertanyent a cada estrat de UDE

Font: IEC, "Enquesta d'estructures", 1993.

La producció final; rendiments i preus pagats al productor.

L'especialització de les explotacions que produeixen llet els hi confereix un avantatge important sobre d'altres produccions; a l'hora d'avaluar els resultats econòmics resulta molt més fàcil diferenciar aquells resultats atribuïbles a la producció lletera, que permeten avaluar els paràmetres que incideixen en els seus resultats econòmics. Malauradament, les informacions comptables disponibles a nivell de Catalunya es refereix a mostra relativament reduïda d'explotacions, que acull explotacions més aviat grans i que no permet establir una sèrie temporal coherent de dades. Tot i amb això, a partir de les dades elaborades al respecte pel Saema i pel Gabinet Tècnic del DARP s'ha efectuat una anàlisi econòmica que aclareix i permet avançar algunes hipòtesis sobre els resultats i condicionants del sector productor.

Els ingressos de les explotacions lleteres reposen sobre la producció final, i el creixement d'aquesta producció constitueix el seu gran objectiu. S'hi arriba fonamentalment per quatre vies:

1. *El creixement de la base productiva; la cabanya lletera pròpia.*
Ha constituït en els darrers anys la via més important de millora, si es tenen en compte els creixements del 9% anual indicats. D'una banda, l'augment de la cabanya s'ha de contemplar com una operació que no ofereix inconvenients remarcables mentre no impliqui canvis estructurals: la millora o augment de les instal·lacions i altres mitjans de producció. Per una altra banda, les millores estructurals de les explotacions, que han estat importants en els últims anys, inciten l'augment de la cabanya en facilitar-ne el maneig i permetre l'optimització de les inversions.
2. *La millora dels rendiments lleters.* A través de l'augment de la producció anual per vaca, que se situa entorn del 2,6%, i d'un petit augment de la matèria grassa i la proteïna de la llet, les explotacions lleteres troben l'altra font d'augment de produccions. Tot i que la incidència dels rendiments queda matisada per l'evolució de les despeses directes, la millora dels rendiments constitueix l'objectiu tècnic per excel·lència de la gestió de les explotacions lleteres.

3. *L'augment dels preus percebuts.* Té una component temporal que ve determinada per les fluctuacions dels mercats, que manifesten petites diferències estacionals i diferències més grans interanuals, que han arribat a un 20% en el cas extrem de 1989 en relació als anys veïns. Aquesta variació dona compte del caràcter decisiu dels preus, els quals presenten, a més a més, una component de variació estructural molt important que fa, per exemple, que les explotacions lleteres més grans puguin arribar a cobrar un 34% més que les petites.
4. *Els ingressos complementaris derivats de les vendes de les vaques velles o dels vedells d'engreix parits a l'explotació.* A les explotacions més grans i modernes representen una petita part de la producció final, entorn al 13% i venen estimulades per l'elevada taxa de reposició de vaques velles. En canvi, a les explotacions més petites i menys tecnificades els ingressos per aquesta via pugen fins al 15-16%, o més i tot, si, com és més habitual, s'aborda l'engreix del vedell. Els vedells de les races lleteres frisones són, en tot cas, molt menys apreciats que els de les races de carn, amb un preu situat entorn el 66% del d'aquestes.

En conjunt, els ingressos mitjans superiors que manifesten les explotacions lleteres catalanes en relació, per exemple, a les mateixes explotacions de la Cornisa Cantàbrica tenen molt a veure amb els elements estructurals assenyalats, amb algunes petites particularitats (quadre 13):

- A condicions estructurals similars, les explotacions lleteres de la Cornisa Cantàbrica acostumen a gaudir de preus pagats per litre superior, circumstància que s'ha de relacionar amb la forta competència de les centrals-indústries recol·lectores d'aquella zona.
- Els millors preus quasi arriben a compensar les diferències en els rendiments lleterers, força favorables a les explotacions més grans de Catalunya.

Quadre 13. Els ingressos de les explotacions de vaquí de Catalunya i la Cornisa Cantàbrica. Ingressos generals i repercussió per litre de llet produït i vaca present. 1995.

	Gàlícia (1)	Astúries (1)	Cantàbria (1)	Navarra (1)	P. Basc (1994) (1)	Pirineu Lleida (2)	Plana Lleida (2)	Catalunya (1994) (3)
Litres produïts per explotació de la mostra	138797	147134	165695	317115	209665	249443	651533	339989
<i>Milers de pessetes</i>								
Vendes generals	7758	8138	9254	16229	12343	13794	35528	23215
Vendes de llet	6620	7018	7998	14903	9364	11599	30804	15640
<i>Pessetes per litre</i>								
Vendes generals	55,9	55,3	55,9	51,2	58,9	55,3	54,5	68,3
Vendes de llet	47,7	47,7	48,3	47,0	44,7	46,5	47,3	46,0
<i>Milers de pessetes per vaca</i>								
Vendes generals	328,7	337,7	298,5	347,5	353,2	349,2	402,8	387,5
Venda llet	280,5	291,2	258,0	319,1	267,9	293,6	349,3	261,1

Font: elaboració pròpia a partir de la mostra d'explotacions analitzada per (2) Gregori Garcia Ruiz, "Dades de gestió d'explotacions de vaquí de Lleida", DARP, 1997; (2) Eugenio Picón, "El sector productor de leche en España", Frisona Española, maig-juny 1997, i (3) DARP, Gabinet Tècnic, "Resultats xarxa comptable agrària". (Annex 6).

Composició dels costos productius i variacions locals.

Dels costos productius de les explotacions lleteres en destaca un per damunt de qualsevol altre, l'alimentació, que significa com a mínim el 70% de les despeses directes de les explotacions. Com més grans i productives són les explotacions més augmenta la part proporcional de les despeses d'alimentació, que arriba a un 75% de les despeses directes. En definitiva, l'alimentació constitueix un element estratègic de primer ordre, perquè incideix directament en els rendiments lleteres¹⁰.

L'alimentació de la vaca ha reposat i reposa encara, en termes teòrics, sobre dos components diferents que incideixen de manera desigual en el cost:

- *La racció de base o volum.* Presenta grans diferències de cost, en funció de les disponibilitats farratgeres de l'explotació. Aquí prenen particular importància les condicions agronòmiques i dels recursos locals, que fan que el subministrament sigui més

barat a la Cornisa Cantàbrica o a les comarques catalanes més humides. Però, la disponibilitat de terra acostuma a ser limitada en aquests indrets i fa que moltes explotacions hagin de recórrer a la compra exterior de farratge, fet que encareix la despesa.

- *La racció complementària de concentrat.* A mesura augmenten els rendiments lleters es fa necessari el complement de pinso, que arriba a representar un 80% del cost de l'alimentació. El consum de pinso i els costos corresponents són particularment importants a les explotacions més rendibles de Catalunya en relació a les de la Cornisa Cantàbrica i, dins de Catalunya, a les planes de Lleida i a les del Vallès i Osona. En explotacions introduïdes en les formes modernes de producció el major consum de pinso queda compensat pels rendiments lleters, de manera que el cost unitari de l'alimentació pot inclús reduir-se en 1 pesseta per litre; però no s'esdevé el mateix a les explotacions amb baix consum de pinso, que mantenen costos unitaris molt baixos.

Sigui com sigui, la difusió de l'"unifeed" fa que la diferenciació entre la racció de volum i la suplementària sigui cada cop més imperceptible, i hi contribueix també l'ús de múltiples subproductes procedents de les indústries agràries o d'importació. La reducció dels costos d'alimentació representa una alternativa important de millora dels resultats econòmics i, en aquest sentit, cal tenir en compte que:

- Els vaquers tendeixen a fer-se ells mateixos les barreges, a partir de l'adquisició directa de determinats subproductes que formen part pròpiament de la racció de concentrat. Es va cap a la demanda personalitzada dels components més específics de la racció de concentrat, que serveixen els pinsaires de dimensions més aviat reduïdes.
- De manera general, cal tenir en compte també la incidència en els costos de l'alimentació de les ajudes als conreus extensius que estableix la Comunitat. El suport al blat de moro i altres herbacis fa, per altra part, que les vaqueries destinin una part dels seus camps a produir gra i prefereixin comprar una part del farratge fora.

- La composició adequada de la racció de farratge i el seu equivalent en matèria seca continua essent un element mitjanament resolt per les vaqueries, que poden aconseguir amb aquesta racció els 11-13 litres de manteniment més 14,5 litres suplementaris.
- Tampoc es poden oblidar els aspectes de gestió que milloren l'eficàcia de l'alimentació. És el cas de l'alimentació per lots, que practiquen les explotacions de més de 75 vaques i és més difícilment accessible a les vaqueries mitjanes i petites.

A part de l'aliment, els costos de farmàcia tenen un pes molt variable, que oscil·la entre les 1,5 i 3 pessetes per litre produït. Els costos unitaris acostumen a augmentar també a les explotacions amb una major rendabilitat. Aquests sobre costos són originats, especialment, pels problemes derivats dels alts rendiments lleter:

- La prevenció i tractament de la mamitis, malaltia que provoca un alt contingut de cèl·lules somàtiques a la llet.
- Els tractaments hormonals relacionats amb els problemes de fertilitat.
- Amb una menor incidència econòmica, els problemes de coixesa.

Resultats productius i límits de rendibilitat de l'activitat lletera.

Ingressos menys despeses donen els resultats que obtenen les vaqueries; però aquests resultats poden ser valorats de manera molt diferent segons els factors que es pretengui retribuir i el seu valor de generalització resulta també molt contestable, si es tenen en compte les diferències estructurals i territorials que presenten el sector. Les grans diferències que mostren individualment les explotacions de vacum analitzades són una bona expressió d'aquests contrastos.

Si es pren com a representativa la mostra d'explotacions de vacum estudiada a Catalunya i a la Cornisa Cantàbrica, els resultats

econòmics anuals es poden situar entre dos balanços extrems (annex 6):

- Pràcticament la totalitat de les explotacions catalanes tenen assegurada una retribució mínima de la mà d'obra equivalent al salari mínim interprofessional d'un treballador. Només algunes de les 500 explotacions que no arriben als 50.000 litres anuals de llet es quedarien per davall d'aquest sostre que pot justificar un mínim continuïtat de l'activitat a curt termini. Una cosa semblant es pot dir de les vaqueries de la Cornisa Cantàbrica, per bé que aquí comencen a plantejar-se interrogants molt més grans de continuïtat sobre les petites explotacions que tant abunden en llocs com Galícia i Astúries.
- Molt poques explotacions tenen a Catalunya una mida suficient com a retribuir dignament 2 persones, que són les indispensables per a una gestió humanament satisfactòria de la vaqueria i aconseguir una continuïtat generacional sense traumes, i, al mateix temps, mantenir els actius de l'explotació. Vindrien a ser unes 210 de les explotacions actuals, que superen els 700.000 kg de producció anual. En aquest cas, la situació és encara molt més complicada a la Cornisa Cantàbrica, per bé que allí s'obtenen millors rendibilitats amb una menor grandària.

Naturalment, deixant de banda els canvis estructurals que tenen els seus costos, les variacions dels preus han de provocar canvis substancials de les rendibilitats, i al respecte resulta interessant de veure els marges per litre de llet produït en el qual es mouen les mostres estudiades. S'han calculat tot assimilant-los a determinats llindars, per davall dels quals les vaqueries han d'experimentar determinats problemes, més o menys radicals, per a tirar endavant la seva activitat (gràfic 14):

1. Llindar operacional. Seria la quantitat mínima per litre que cobreix les necessitats bàsiques del bestiar, com ara l'alimentació o la salut, i altres inputs com els costos de l'aigua, la llum, les reparacions o les despeses de tercers. Les explotacions més modernes i situades en zones de menor aptitud farratgera mostren les quantitats més elevades; però es tracta de quantitats sempre molt per davall dels preus de la llet.

2. Llindar de despesa general. A part de l'alimentació i altres inputs necessaris per a la cria lletera, hi ha les despeses dites d'estructura, sou, arrendaments, interessos i altres, que les explotacions tampoc poden defugir en la mesura les tenen concretes. Representen quantitats per litre que a les explotacions més modernes se situen entorn de les 30 pessetes, encara molt per davall de les variacions previsibles de preus.
3. Llindar mínim de subsistència. A part de les despeses indispensables que s'asseguren en els llindars anteriors, en aquest llindar s'asseguraria també una remuneració mínima de la mà d'obra equivalent al salari interprofessional. En aquest cas, el llindar puja a les 30-34 pessetes per litre, una quantitat encara relativament baixa en comparació amb els preus pagats.
4. Llindar de rendabilitat familiar. Com a llindar mínim més desitjable, apareix finalment aquell en que l'explotació, a més de cobrir la despesa corrent, manté els seus actius (amortitzacions) i obté una renda familiar disponible similar a la mitjana del país. En aquest cas s'arriba a Catalunya a les 37-39 pessetes per litre, i es redueixen molt les diferències que es produeixen en els altres llindars entre les àrees productores i amb la Cornisa Cantàbrica.

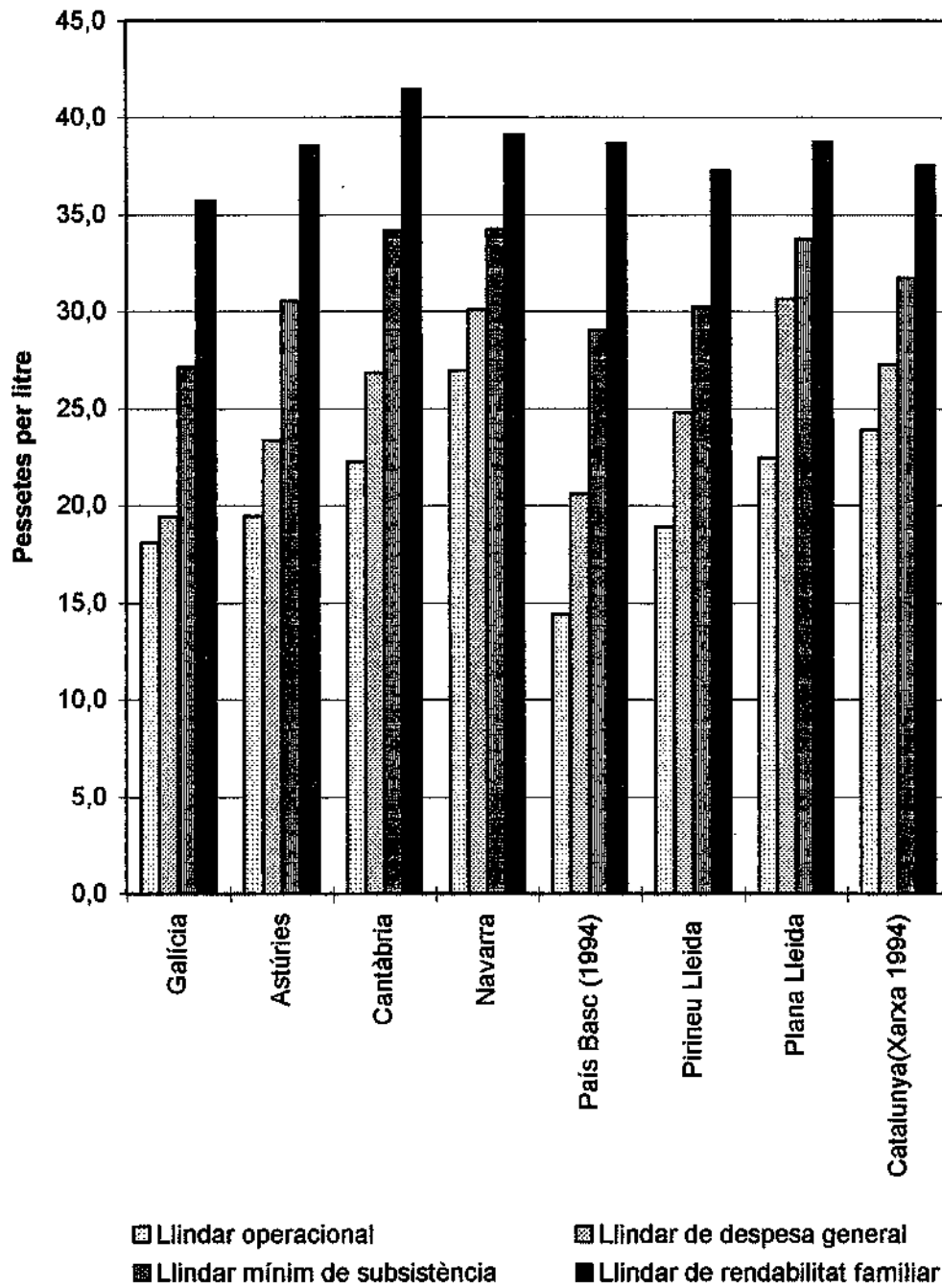
D'acord amb les dades comptables disponibles i el llindar anteriorment apuntat, la retribució del capital posat en joc per les vaqueries catalanes se situaria en un 8%, un percentatge que es pot considerar prou satisfactori. Els actius de les explotacions no tenen, però, en compte les Quotes Lleteres i infaavaluen també altres conceptes, de manera que la remuneració real és inferior. La significació dels anteriors llindars, a part de respondre a resultats de 1995, requereix, a més a més, altres matisacions:

- Els ingressos de les explotacions lleteres venen determinats, a part de la llet, per altres vendes, bàsicament les d'animals per a carn, el preu dels quals cau prop d'un 10% des de 1995. Això fa pujar els llindars de viabilitat en 0,5 pessetes. Però, per una altra part, l'ajut de 5.000 pessetes per vaca previst per la UE per a compensar aquestes pèrdues, que tenen el seu origen en

la malàltia de les "vaques boges", s'ha de traduir en un balanç finalment encara positiu.

- Les explotacions més petites i menys tecnificades, malgrat obtenir uns rendiments inferiors, mostren una gran capacitat de reduir les despeses corrents unitàries, particularment pel que fa a l'alimentació i, encara més, amb les despeses vinculades a la maquinària i les instal·lacions de l'explotació. L'exemple de les explotacions de Galícia, que presenten els costos unitaris més baixos, resulta força il·lustratiu al respecte. No es poden, doncs, extrapolar els resultats obtinguts en explotacions mitjanes o grans per aquest col·lectiu d'explotacions petites, que tenen una gran capacitat de resistència en termes econòmics.
- A les explotacions lleteres més grans les diferències venen donades, sobretot, pel recurs al treball assalariat, que s'ha de considerar present en un 15% de les vaqueries catalanes. El nivell de retribució d'aquest assalariat, entre el qual es compta sovint mà d'obra immigrada, resulta decisiu per créixer la part corresponent a la retribució de la família de l'empresari i la disminució del que s'ha anomenat llindar de rendibilitat familiar.
- No es pot oblidar tampoc, que dins les explotacions lleteres catalanes hi ha un col·lectiu de prop d'una quarta part d'explotacions que obté ingressos significatius d'altres activitats agràries. Aquestes explotacions, que es troben, sobretot, entre les vaqueries amb un volum econòmic més reduït, tenen un marge de maniobra que va més enllà de la sola producció lletera.

Gràfic 14. Llindars de viabilitat econòmica de les explotacions lleteres a Catalunya i Cornisa Cantàbrica, 1995. En pessetes per litre de llet.

Font: elaboració pròpia (annex 6).

La incidència de la Quota en l'estructura i resultats de les explotacions agràries

Fet i dit, l'establiment de les Quotes implica, en especial, l'aparició d'un nou actiu patrimonial que transforma l'estructura econòmica de les explotacions:

- Al cost actual, la Quota representa un augment de prop d'un 40% de l'actiu fix de les explotacions lleteres i, en aquest sentit, redueix fortament els ratis de rendabilitat econòmica d'aquestes.
- En consonància amb aquest fet, la compra de Quota resulta una operació força costosa per les explotacions lleteres, per bé que abordable. Seguint els termes comptables anteriors, la compra d'una Quota equivalent a la tercera part de la disponible, que constitueix el dèficit mitjà de les explotacions, fa baixar la rendabilitat anual del capital a un 6%, amb l'avinentsa d'una amortització feta a 10 anys.
- Allò que resulta impracticable és la creació d'una nova explotació lletera del no-res, particularment des del 31 de març de 1992, moment a partir del qual les Quotes prenen vigència i no es reconeixen nous productors. L'amortització de la compra de Quota i els interessos situen el llindar de rendabilitat familiar a l'altura del preu de la llet.

Com a actiu fix creat ex-novo i, també, com actiu fix subjecte, fins al moment, a una continua revalorització, no es pot passar per alt que les Quotes presenten també un costat força positiu. Seria així si les Quotes no representessin un actiu de condicions precàries:

- Devant de l'Estat les Quotes tenen tot el valor d'actiu i així es conceptualitzen a nivell contributiu.
- Devant dels agents privats les Quotes només tenen valor en cas de venda o de lloguer, o allò que és el mateix, en cas que l'explotació agrària se situï en una perspectiva de retrocès o tancament. Les institucions financeres no atorguen valor de garantia a les Quotes.

El tractament fiscal d'aquestes sembla clar; es tracta d'un actiu immobiliari subjecte a les diverses figures impositives:

- D'entrada, les transaccions han de ser recollides en la declaració anual de la renda. Com a inversió del ramader no estan subjectes a cap tipus de desgravació; però qui ven sí ha de fer constar l'ingrés. Aques quedarà subjecte a la retenció corresponent, una retenció que pot ser molt important si es té només en compte els 6 milions d'ingressos que dona només la venda d'una quota de 100.000 kg, la qual s'acompanya, sovint, d'altres desinversions com la venda del bestiar.
- Pel que fa a les transaccions aquestes venen subjectes a l'IVA estàndard del 16%.
- La regularitat fiscal de la Quota Lletera constitueix, per altra part, una garantia que donat el cas d'eliminació de la quota, les pèrdues serien recuperables fiscalment.

En aquest marc fiscal resulta lògic que els venedors es resisteixin a aplicar uns mecanismes que limiten els seus ingressos; mentre els compradors tenen els seus dubtes pels efectes sobre la declaració de la renda. Tractant-se d'unes transaccions que venen refrendades per la via oficial, caldria esperar una transparència en l'aplicació de les diverses figures fiscals; però això no sempre és així.

Estratègies productives i adaptació a les quotes lleteres.

L'estratègia de millora de les explotacions lleteres es mou encara en l'esquema clàssic de qualsevol empresa: augmentar la producció. Aquest augment té per a les vaqueries dues vessants:

- . La millora dels rendiments per vaca i any.
- . L'augment de l'escala productiva.

El primer cas forma part dels continguts habituals de la formació i informació tècnica que reben els ramaders i la receptivitat al respecte és molt important. Només els interessos comercials en joc han creat amb el temps algunes distorsions, tot atribuint, en particular, a la millora genètica una incidència en els rendiments molt més gran de la que realment exerceix. L'alimentació en primer lloc, seguida per la sanitat i el maneig i, finalment, la

genètica, constitueixen els determinants fonamentals dels rendiments.

La fixació d'unes Quotes de producció trasvalsa l'estratègia clàssica empresarial d'augment de la producció i hauria de fer girar l'atenció cap a un altre objectiu; la reducció dels costos. Avui per avui, aquesta opció és més teòrica que real:

- Mentre hi hagi opció de compra sense penalització pels sobrants de Quota, l'augment de producció representa la garantia més clara d'augment de rendibilitat i beneficis. L'incentiu al depassament és encara molt més fort si l'explotació ha de fer front a inversions com ara la compra de Quota.
- En la mesura que la Quota és un actiu precari, difícilment poden desaparèixer també els incentius al depassament de Quota i/o al tripijoc.

Sigui com sigui, els controls creixents sobre la Quota fan aparèixer l'horitzó de la reducció de costos. En l'esquema convencional, la reducció de costos no importa i és un fet casual determinat per la possibilitat d'augment de la producció tot acreixent l'eficiència dels mitjans utilitzats. Però davant la nova situació es tracta d'incorporar aquelles novetats que rebaixin costos sense modificar la producció.

El constrenyiment imposat per la quota no sembla fer-se evident fins fa poc, de manera que no es descobreixen actualment estratègies molt clares per part dels vaquers per adaptar-se a aquesta nova circumstància. S'apunten diverses vies:

- Estabilització de la producció, tot mantenint les pautes tècniques de producció i millores productives, a través de la disminució del nombre de vaques. És l'alternativa utilitzada i més fàcilment abordable per les vaqueries més grans, les quals representen només una petita part del total. La disminució del nombre de vaques pot facilitar la reducció de les despeses relacionades amb els mitjans de producció, maquinària i mà d'obra en particular.
- La primàcia dels aspectes de longevitat de la vaca, fertilitat i resistència a la mamitis i altres riscos sanitaris sobre els

aspectes de productivitat. Aquestes variacions apunten en el sentit de reduir els costos de reposició i millorar els rendiments per vaca present, que permetrien inclús reduir els costos de la partida d'alimentació.

- Una modulació de la dieta alimentària en el sentit d'afavorir la presència de proteïna en la llet i estabilitzar la presència de greix.

6. RECAPITULACIÓ I REMARQUES PROPOSITIVES

Sense esgotar les observacions i propostes que s'han anat recollint i amb el risc de menystenir alguns aspectes que poden esdevenir decisius en conjuntures futures, es poden destacar les línies que orienten el futur del sector i les mesures d'acompanyament que poden beneficiar-lo.

Els pilars de la situació de partida sectorial

La producció de llet dels ramaders catalans representa *un 6,1 % de la producció final agrària catalana* (front al 18,5% de la Unió Europea) i un 9,2 % de la producció del sector lleter a Espanya. A nivell industrial Catalunya recull la producció d'altres àrees i el sector representa un 11 % de la producció final de la indústria alimentària catalana i 15 % de la producció de la indústria lletera espanyola.

Tot plegat, Catalunya és un país mediterrani, on *la llet de vaca esdevé competidora d'uns productes autòctons* molt més destacats, les fruites. Però, tampoc es pot perdre de vista que en la meitat del país, a l'anomenada Catalunya humida, el sector lleter representa un 15 % de la producció final agrària i dóna vida a una proporció superior de famílies pageses.

A 11 anys de l'entrada a la Comunitat Europea *no s'ha acomplert, pròpiament, la integració de les àrees productores de llet en un únic mercat*, tot i que s'ha avançat en els intercanvis de productes amb un major valor afegit; bàsicament les exportacions de formatges per Espanya. En aquests sentit, els costos de transport de la llet a granel i de les Quotes Lleteres representen un poderós inconvenient en l'àmbit de la integració productiva, per bé que no en el de la financera.

La producció lletera catalana constitueix *un nucli territorialment aïllat, amb una producció de 705.000 tones* anuals equivalents a la llet transformada per una central lletera europea important. Les àrees competidores més pròximes sumen 3 milions la Cornisa Cantàbrica i 2,4 la vall francesa del Ron.

Amb una dimensió mitjana de 40 vaques per explotació i uns rendiments de 7.000 litres per vaca i any les explotacions lleteres catalanes presenten *unes condicions estructurals i una dinàmica més favorables que les de les regions veïnes competidores*; per bé que amb uns costos d'alimentació també superiors.

La *producció real se situa un 29% per damunt de la Quota lletera assignada*, la qual ha tingut una escassa incidència a causa de la no aplicació de les multes i el subministrament deficitari interior. Malgrat la desaparició en 10 anys de $\frac{3}{4}$ parts de les vaqueries, la producció lletera ha continuat augmentant gràcies al creixement dels rendiments i de la cabanya de les ramaderies grans.

20 empreses es reparteixen la transformació de la llet local, a través d'uns *centres fabrils relativament reduïts i infrautilitzats condicionats per l'estancament de l'oferta i la demanda de llet*. El procés d'agrupació empresarial a nivell estatal i multinacional es troba encara a mig camí, i la presència en els segments de productes de major valor afegit es concreta en els productes frescos i és deficient pel que fa als formatges.

La *demanda de llet i productes derivats es troba estancada entorn als (128)²⁶⁰ quilos per càpita i any en equivalent llet*. El mercat es dinamitza en segments molt puntuals com els postres, i, sobretot, diversificant les gammes amb noves particularitats; "light", biològic, bifidus,... D'aquesta manera les indústries intenten refer el seu valor afegit, força malmès per les condicions imposades per les centrals de compra i grans superfícies.

Alternatives i estratègies dels agents privats davant els mercats lleters

La *producció de llet dels ramaders catalans cobreix només un 60% de les necessitats del consum local* i aquest constitueix un punt molt positiu per al manteniment de la demanda de la producció local, si es té en compte l'allunyament i els majors costos de transport d'altres centres productors. Molt més sòlides serien, encara, les inèrcies de la demanda si aquesta s'orientés, sobretot, cap als productes frescos; llets pasteuritzades, iogurts, nata, formatges frescos,...

El pes assolit per les centrals de recollida associatives esdevé una garantia per a la fixació i la millora de la producció lletera local. Però, al mateix temps, poc més es pot esperar d'aquestes centrals si no augmenten la seva grandària i si no entren en els processos de transformació de la llet.

La integració per la via financera i tecnològica de la indústria lletera local en conglomerats europeus més grans apareix com un camí inexorable, que s'ha de veure incentivat amb la implantació de l'euro. I la integració implica la desaparició de seus situades a Catalunya, però no forçosament la dels centres de transformació actuals, que sí hauran de reconvertir-se.

El procés de fusions i reestructuracions que s'enregistra en l'àmbit de llets líquides s'orienta cap a la desaparició de les indústries amb seu a Catalunya, fet que amenaça també la continuïtat dels centres fabrils locals, i el cas recent d'ATO resulta significatiu al respecte. La continuïtat dels centres o, almenys, el manteniment de la capacitat de transformació actual resulta important per a la valorització de la producció dels ramaders locals.

Les deslocalitzacions i augments d'escala de les unitats fabrils poden esdevenir conflictius en algunes àrees productores relativament aïllades, com les comarques de muntanya, on la subsistència dels centres existents constitueix pràcticament una condició per al manteniment de la producció lletera local i on els tancaments tenen una gran incidència en el manteniment de l'activitat agrària i del medi rural en general, com bé s'ha demostrat en el passat.

Davant la internacionalització dels mercats lleters no hi ha barreres culturals que garanteixin un oasi català, ni insígnies que avalin una penetració en els mercats exteriors. Amb tot, els matons, formatge de tupí i brosat i altres especialitats locals podrien tenir una major presència comercial que l'actual, limitada a la producció artesanal.

L'opció més clara, en aquest context, és ben coneguda; la salvaguarda i valorització de la pròpia producció a través d'una política comercial de "diferenciació" o "qualitat", que atorga certs avantatges "monopolístics" al productor:

- A nivell de llet fresca o inclús de productes frescos derivats aquesta opció no és gens fàcil, perquè les qualitats gustatives o químiques finals del producte resulten molt difícils de diferenciar. Opcions de qualitat a gran escala, com la de Pascual, depenen de fortes companyes publicitàries i les de qualitat a petita escala dels productors artesanals de iogurts, formats frescos, matons i similars reposen sobre la venda directa i/o circuits comercials molt restringits.
- En el cas dels derivats lactis més transformats les possibilitats que s'obren són, però, totes uns altres, i el creixement les vendes dels formatges espanyols amb denominació d'origen és tot un exemple de les possibilitats existents al respecte.

Quant a l'orientació tècnica del sector, fortament impregnada per la filosofia de les *Associacions de Vaques Frisones i els Nuclis de Control Lleter* que s'hi aparellen, es planteja la necessitat de canvis per resoldre les situacions contradictòries plantejades:

- La primacia donada als rendiments productius deixa força de banda els resultats econòmics sobre els quals la recollida de dades comptables resulta encara molt insuficient i no permet d'establir rànquings comparatius.
- La primacia dels rendiments lleters anuals ha fet es deixessin de banda aspectes de la gestió del ramat que tenen una gran repercussió econòmica. Així, per exemple, la millora dels rendiments i la selecció de les vaques més rendibles s'obté a canvi d'una disminució del nombre de lactacions per vaca i una renovació ràpida de les vaques presents, a part d'un augment dels problemes sanitaris.

Sobre la redifinició de l'OCM de la llet

La Quota Lletera disponible pels ramaders de Catalunya s'hauria d'adaptar en bona lògica a la producció real. El milió de tones de Quota suplementària que demanen els vaquers i indústries de l'estat espanyol té una especial raó de ser per als de Catalunya, que han sortit especialment perjudicats per les informalitats d'algunes Comunitats Autònomes i de l'Administració Central a l'hora d'assignar inicialment les Quotes.

Cal, en tot cas, tenir en compte que *l'assignació d'un volum suplementari important de Quota pot afectar negativament els actuals "drets adquirits"*. De la mateixa manera, la definició d'un període mínim de vigència de les Quotes, com ara el 2.006 que maneja la proposta de reforma del sector, és indispensable per a orientar el "mercat" de Quota i dóna una sortida viable als actius acumulats sota aquest concepte.

Per respecte dels drets adquirits i del mercat de Quota, qualsevol nova assignació de Quota suplementària, així com les assignacions de la Reserva Nacional, no pot fer-se com un repartiment gratuït o subvenció, encara que sí hauria de servir per a moderar els preus de la Quota en el mercat lliure. Per altra part, qualsevol procés de regionalització de les assignacions de Quota resulta especialment desfavorable pels ramaders catalans, que compten amb explotacions més dinàmiques i disposades a adquirir Quota.

En línia amb les anteriors argumentacions, *el cofinançament per part del DARP només s'hauria de plantejar en el cas de generalització del cofinançament dels abandonaments per part de les CCAA o de fluxes clarament negatius arrel d'aquests abandonaments.*

Malgrat tractar-se d'una situació "insostenible" o "difícilment sostenible" per part de l'Administració, *les condicions administratives actuals del sector lleter productor són de les més favorables* que es puguin imaginar, si es té en compte l'evolució dels preus i l'adaptació de les estructures de producció en els últims anys.

En el supòsit provable que no s'ampliï la Quota disponible, s'hagi de fer front a les multes i s'estabilitzin les Quotes a nivell regional, *l'alternativa d'eliminació de les Quotes pot resultar una bona sortida per al sector lleter català. El sector hauria de plantejar-se de pressionar i treballar en aquesta línia que es defensa des de països deficitaris com Suèssia i el Regne Unit.*

Vista l'evolució dels estocs de mantega i llet en pols i la incidència local de les "mesures de suport dels mercats" de la PAC, *l'ajut directe als productors resultarà més favorable* per als ramaders locals que les mesures anteriors. A més a més, l'ajut per vaca resulta més d'acord amb el procés de modernització del

sector i amb la situació dels mercats si es modula d'acord amb el volum de Quota disponible.

Les condicions de qualitat de la llet i, fins i tot, les de greix i proteïnes que s'exigeixen des de Brusel·les tenen un interès com a "garantia cultural" per als països del nord; però una escassa incidència per als mediterranis, on els dèficits del proveïment industrial els fan gairebé inoperants. Amb tot, l'aplicació real d'aquests criteris, que s'ha d'exigir a tot el mercat espanyol si no es volen crear distorsions, no pot sinó beneficiar els ramaders i les indústries catalanes situades en una millor posició estructural per adaptar-s'hi.

En qualsevol cas, s'augmenten les exigències de qualitat al ramader, quan, de fet, *la llet que arriba al consumidor resulta cada cop més deficient*. Caldrà incidir més en aquest darrer aspecte per tal d'evitar el risc de crisi conjuntural del conjunt del sector, tant per les incidències sanitàries que en un determinat moment això pot comportar, com per la simple depreciació del producte en l'estimació dels consumidors.

L'activitat reguladora de l'Administració a nivell de Catalunya

A part de l'aplicació de les mesures que inclogui la reforma de la OCM de la llet, l'Administració local té un camp molt divers d'opcions per tal de recolzar el sector. Són *les mesures que reforcen les dinàmiques apuntades en els punts precedents*, de les quals es poden seleccionar quatre tipus de mesures molt relacionades entre elles:

1. *Foment de la concertació sectorial*, amb l'objectiu d'estar al dia de les novetats que es van produint al llarg de la cadena i d'aconseguir un màxim d'eficàcia en els intercanvis entre els agents. Es pot concretar en:

- . Taules i organismes intersectorials amb capacitat d'iniciativa i autonomia, i representació de tots els agents de la branca.
- . Engrandiment i consolidació de les centrals de recollida com a pont entre els productors i la indústria.

2. *Salvaguarda de les condicions que permeten el manteniment d'una àrea productora* relativament petita i aïllada com és Catalunya:

- Manteniment i promoció de serveis col·lectius com ara el Laboratori Interprofessional.
- Selecció de línies de recerca i col·laboració amb empreses làcties en temes clau. (*productes frescos*)
- Capacitats de control, bàsicament en el tema sanitari i els fluxes de llets concentrades.
- Les mesures genèriques de suport a l'activitat industrial: sòl industrial, formació professional, infraestructures.

3. *Un esforç de promoció especial en l'àmbit de l'elaboració de productes lactis:*

- Les accions de promoció del consum de productes lactis frescos, que potencien la producció de veïnatge, al mateix temps dels productes de qualitat amb un clar valor diferencial.
- Els programes d'investigació i suport als processos tècnics en l'àmbit dels productes frescos i els productes de qualitat.
- El control dels productes que arriben al consumidor; composició, etiquetatge, prescripcions diverses de les denominacions de qualitat.
- Suport a la presència en punts de venda específics de productes de qualitat, particularment en grans superfícies i cadenes comercials.

4. *Mesures de suport atenint a les especificitats territorials de les àrees productores catalanes.*

- En particular, suport específic als productors de llet i a les indústries lleteres que "resisteixen" al Pirineu occidental a través dels fons regionals. Reorientar la seva producció cap als productes autòctons i de qualitat, i vetllar per un ús restrictiu i "correcte" del terme "llet del Pirineu".
- Atenció a l'augment de Quota dels productors de les planes de Lleida, que han de subsistir sobre la base de grans explotacions lleteres. En aquesta àrea, on la producció fructícola i la ramaderia intensiva han tocat sostre, l'alternativa lletera atreuria noves explotacions de no existir la Quota.
- Investigació i difusió per a la reducció dels costos de l'alimentació, i mesures legals i inversions per a la

modernització de les estructures de producció a les comarques nord-orientals, que constitueixen l'àrea lletera per excel·lència del país. Fomentar les activitats que aprofiten la proximitat als centres de consum.

ANNEX 1. ESTIMACIÓ DE LES MAGNITUDS PRINCIPALS DE LA PRODUCCIÓ LLETERA A CATALUNYA

La primera dificultat a l'hora d'analitzar el sector lleter prové de les diferències que es donen entre les diverses fonts estadístiques a l'hora d'avaluar les magnituds reals del sector. Per això es fa necessari contrastar les dades existents per a extreure'n les magnituds més versemblants.

L'evolució del nombre d'explotacions lleteres

La davallada del nombre d'explotacions lleteres en els últims anys resulta espectacular en qualsevol de les fonts d'anàlisi. A l'hora de quantificar-la es plantegen, però, dificultats notòries per les contradiccions existents entre les diverses fonts (quadre A1).

- Xoca de manera particular les 2.535 explotacions que figuren com a propietàries de Quotes Lleteres a 1 d'abril de 1997. Tot just caldria sumar-hi un centenar d'explotacions lleteres petites que no disposen de Quota i treuen la seva llet a través la venda directa o la venda marginal a la indústria.
  - Altres fonts estadístiques recents donen quantitats superiors, que mereixen de ser posades en dubte. En el cas de l'Enquesta Ramadera (DARP) les xifres superiors es justifiquen per la mateixa metodologia d'elaboració, que fa que s'arrossegui un nombre important de petites explotacions del Directori d'Explotacions Ramaderes, les quals en realitat ja no funcionen. En el cas de l'Enquesta d'Estructures (INE-IEC) les xifres s'apropen ja més a la realitat.
  - La xifra de les Quotes Lleteres apareix actualment com a força concloent i fiable, donat el caràcter coercitiu i real que ha pres la seva aplicació. Una altra cosa són les dades de propietaris de Quota que es donen estadísticament entre l'elaboració de la base inicial el 1986 i l'actualitat, les quals venen esbiaixades per la no aplicació real del sistema.

- La referència prèvia a les explotacions lleteres actuals seria la de les explotacions lleteres de 1986, unes 7500, Aquesta xifra resulta superior a les declaracions de Quota Lletera inicials, degut a l'existència d'explotacions que no declaren la seva Quota o figuren comptabilitzades en una central lletera cooperativa.
- Quatre anys abans, l'any 1982, a partir del Cens Agrari i les Enquestes Ramaderes les explotacions amb vaques de llet se situarien per damunt de les 10.000, una quantitat que apareix com la referència més versemblant del moment.

En conjunt, en els últims deu anys es produeix un ritme d'abandonament d'un 450 explotacions cada any, que vindria confirmat per les xifres de l'abandonament (quadre A2).

- 3.600 explotacions han abandonat d'acord amb els plans oficials d'abandonament o acollint-se a la transferència directa de Quota, a les quals cal afegir les explotacions que es venen la seva Quota Lletera abans de 1995 i altres explotacions no comptabilitzades

Quadre A1. Evolució de les explotacions amb boví de llet segons diverses fonts estadístiques.

	Explotacions amb vaca de llet			Vaques de llet per explotació	
	Cens agrari (1)	Enquestes ramaderes (2)	Quotes lleteres	Cens agrari	Enquestes ramaderes
1982	10022	10043		12,0	13,9
1986			6805		
1989	6171	8444	4490	20,7	16,3
1993	3812	4826	4259	31,5	22,5
1995	3504	4412	3472	31,9	23,4
1997		4139	2535		24,2

(1) Enquesta d'Estructures per al 1993 i 1995.

(2) No es tenen en compte altres explotacions amb vaques de llet on predomina la vaca de carn o el vedell d'engreix.

Quadre A2. Abandonament de les explotacions lleteres comptabilitzat a partir de l'acolliment als programes de reconversió del sector. Catalunya 1987-1996.

	Explotacions acollides als plans d'abandonament (1)	Explotacions que transfereixen tota la seva quota (2)
1986-1987	522	
1987-1993	1973	
1993	355	
1994	10	
1995	0	512
1996	38	226
1997		117
Total	2898	855

(1) Explotacions que pleguen i transfereixen la quota lletera a la Reserva Nacional d'acord amb el preu pagat per l'Estat.

(2) Explotacions que pleguen; però prefereixen vendre la seva quota directament a d'altres explotacions perquè el preu pagat per l'Estat resulta inferior al del mercat de la quota.

L'evolució de la cabanya lletera

Quant a la cabanya lletera, les dades de les diverses fonts resulten també contradictòries i resulta encara més difícil discernir unes xifres (quadre A3).

- La cabanya actual (a 1 de desembre de 1996) se situaria entorn a les 105.000 vaques que es munyen amb una finalitat comercial; la venda directa o la venda a la indústria. Es la xifra que se situaria més en la línia de l'Enquesta d'Estructures, que dona uns resultats superiors a l'Enquesta Ramadera.
- La cabanya a 1 de desembre de 1985 se situaria en canvi, entorn a les 150.000 vaques. Aquesta és la xifra que es dedueix de les declaracions de la Quota Lletera i la xifra que s'avé també amb la minusvaloració que contenen els Censos Agraris. Es tracta d'una xifra lleugerament superior a la que resultava de l'enquesta ramadera.

- La davallada de la cabanya, que es produeix sobretot en els anys immediats a l'entrada a la CEE, s'ha de matisar, en tot cas, pel que conté de reorientació del bestiar vacum. Moltes de les vaques lleteres que desapareixen no eren pròpiament d'aptitud lletera i seran destinades a la producció de carn. Les vaques frisones l'any 1985 es comptabilitzaven entorn a les 120.000; en canvi, actualment constitueixen la pràctica totalitat de les vaques lleteres.

Sigui com sigui, la davallada de la cabanya lletera no té res a veure amb la gran davallada de les explotacions. Mentre desapareixen moltes explotacions petites, augmenta la cabanya de les grans i es propueix un procés de reestructuració radical del sector.

Quadre A3. L'evolució del nombre de vaques a Catalunya segons diverses fonts. 1982-1995.

	Vaques de llet		Vaques de carn			Total vaques que han partit	
	Cens agrari (1)	Enquestes ramaderes (2)	Cens agrari (1)	Enquestes ramaderes (2)	Prima vaques alletants	Cens agrari (1)	Enquestes ramaderes (2)
1982	120066	140300	36418			156484	0
1989	127906	138038	38114	29387	30233	166020	167425
1993	120173	108436	35263	42580	42047	155436	151016
1995	111628	103168	49112	50799	45624	160740	153967
1997		100250		53911			154161

(1) Enquesta d'Estructures per als anys 1993 i 1995.

(2) Les "enquestes ramaderes" serveixen de base a l'estadística que recullen els anuaris oficials del DARP, el MAPA o la Comissió Europea.

Font: INE, IEC, Censos agraris i enquestes d'estructures; MAPA, DARP, "Enquestes ramaderes" i "Prima vaques alletants".

L'estructura de les explotacions

A l'hora de situar les explotacions lleteres per estrats es plantegen diferències i contradiccions importants segons les fonts, en particular (quadre A4 i A5):

- Les classificacions no són coincidents i no prenen com a base de classificació en grups el nombre de vaques lleteres (que ja han parit).
- Les Enquestes Ramaderes manifesten un canvi notori de xifres a partir de 1990 en relació a la fase anterior, que seguia la dinàmica de recensament establerta pel MAPA. A part de la xifra total d'explotacions, xoca de manera especial la davallada en el temps del nombre d'explotacions petites (quadre A4).

El contrast de les diverses fonts d'informació permet una caracterització de les estructures productives actuals.

- Cal donar crèdit en especial i per un conjunt a l'estructura productiva que es dedueix de les Quotes Lleteres; per bé que tenen l'inconvenient importar de minusvalorar la producció lletera real.
- L'estructura de les explotacions presents en el llistat de Quotes Lleteres (abril 1997) ha estat deduït a partir de dues hipòtesis de rendiments mitjans, 6.000 kg/vaca i 5.000. Aquesta darrera hipòtesi, que és la que més s'apropa a la relació Quota/cens vaquí de llet, dona encara un nombre de grans explotacions inferior al de les Enquestes Ramaderes (quadre A6).
- Les explotacions grans, de més de 20 vaques lleteres, de l'Enquesta Ramadera poden constituir una bona referència de les explotacions actualment existents, Guarden una relació amb les explotacions en Control Lleter i guarden també una relació amb les explotacions del Cens Agrari de 1989 (vegi's la mitjana de vaques per explotació del Cens) (quadre A7).
- En les explotacions de menys de 20 vaques l'Enquesta Ramadera arrossega una sobreavaluació dels efectius existents. La proporció actual d'aquestes petites vaqueries supera inclús la que en el seu moment donava el Cens Agrari 1989, si es valora el fet que des d'aquell any l'abandonament ha afectat de manera especial les explotacions lleteres més petites. Actualment cal pensar més aviat en la meitat de les explotacions que dona el Cens Agrari 1989.

Quadre A4. Repartiment de les explotacions per estrats segons les Enquestes Ramaderes. Explotacions amb bestiar lleter dominant a Catalunya, 1987-1996.

	Enquestes 1987(1)		Enquestes 1988 (2)		Enquestes 1996 (2)	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
Menys de 20	3310	63,1	4614	59,5	1877	46,2
20 a 49 vaques	1520	29,0	2431	31,4	1356	33,3
50 a 99 vaques	307	5,9	527	6,8	590	14,5
100 a 199 vaques	95	1,8	146	1,9	191	4,7
Més de 199	13	0,2	34	0,4	53	1,3
Total explotacions	5245	100,0	7752	100,0	4067	100,0

(1) Enquestes elaborades en el quadre MAPA.

(2) Les enquestes ramaderes menystenen explotacions de boví de carn o d'engreix que disposen d'algunes vaques de llet.

Font: elaboració pròpia a partir de les fonts esmentades.

Quadre A5. Estructura de les explotacions lleteres segons el Cens Agrari 1989 a Catalunya.

Unitats	Explotacions		Vaques llet		Vaq.llet per explotació
	Total	En %	Total	En %	
Ramaderes (1)					
Menys de 5	515	8,3	1130	0,9	2,2
5 a 19	2129	34,5	17536	13,7	8,2
20 a 49	1953	31,6	37744	29,5	19,3
50 a 99	966	15,7	34667	27,1	35,9
100 a 499	587	9,5	33731	26,4	57,5
500 i més	21	0,3	3098	2,4	147,5
Total explotacions	6171	100,0	127906	100,0	20,7

(1) Estrats segons Unitats Ramaderes totals de l'explotació.

Font: elaboració pròpia a partir del Cens Agrari 1989.

Quadre A6. Els estrats obtinguts a partir de les Quotes Lleteres segons dues hipòtesis de rendiments mitjans. Catalunya 1997.

Vaques de llet	Hipòtesi 6000 kg/vaca rendiment				Hipòtesi 5000 kg/vaca rendiment			
	Explotacions		Kg llet		Explotacions		Kg llet	
	Total	En %	Total	En %	Total	En %	Total	En %
Menys de 10	755	29,8	21945740	4,0	634	25,0	15336081	2,8
10 a 19	551	21,7	48202105	8,9	522	20,6	38432596	7,1
20 a 49	714	28,2	139925480	25,8	723	28,5	117640976	21,7
50 a 99	334	13,2	139067954	25,6	419	16,5	147314284	27,1
100 a 199	135	5,3	106771479	19,7	177	7,0	121973452	22,5
Més de 199	46	1,8	87314414	16,1	60	2,4	102529783	18,9
Total	2535	100,0	543227172	100,0	2535	100,0	543227172	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de les Quotes Lleteres i l'Enquesta Ramadera.

Quadre A7. Explotacions integrades en el Control Lleter per estrats. 1996

Vaques que han parit	Lleida-plana	Pirineu occidental	Girona	Osona	Valles-Bergueda	Baix Ebre	Total	Total en %
<20	0	6	5	4	5	3	23	5,8
20 a 49	2	49	42	24	5	3	125	31,3
50 a 99	14	24	74	39	15		166	41,5
100 a 149	9	6	23	10	4		52	13,0
150-199	1		9	5	1		16	4,0
>199	5		9	4			18	4,5
Total	31	85	162	86	30	6	400	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de la base FEFRIC.

El procés de transformació de l'estructura productiva

Si la definició de l'estructura actual de les explotacions lleteres resulta controvertida, l'anàlisi de l'evolució d'aquesta estructura en el temps planteja encara més dubtes de fiabilitat. Amb tot, l'anàlisi de l'estructura de les explotacions que han efectuat transferències de Quota Lletera en els tres darrers anys donen una idea força aproximada del tipus de canvis que s'estan produint, alhora que reforça les hipòtesis manejades (quadre A8).

- Els venedors de Quota són fonamentalment explotacions que no arriben als 60.000 kg (unes 10 vaques). Tant aquests com els qui no arriben als 120.000 kg (unes 20 vaques) es venen pràcticament tota la seva Quota, circumstància que significa l'abandó de l'activitat. Es dona a més a més el cas que aquestes explotacions signifiquen prop d'un 40% del conjunt de les explotacions existents en aquests estrats.
- Tampoc es pot deixar d'assenyalar que entre les explotacions més petites existeixen compradors de Quota. El fet comença a ser relativament important a partir dels 60.000 kg de llet i cal assenyalar també que les compres efectuades representen una notable millora en relació a la Quota inicial.
- Per damunt dels 120.000 kg són molts més els compradors que els venedors i no totes les vendes es poden atribuir a abandonaments. A mesura les explotacions són més grans les quantitats que es venen representen una part més petita de la

Quota inicial. Al mateix temps el nombre de compradors destaca sobre el de venedors i, com més grans són les explotacions, més es decideixen també a comprar Quota, tot i que aquesta pugui representar una part petita de la que ja disposen.

- En els diversos estrats que van entre els 120.000 i els 1.200.000 kg les explotacions que venen Quota representen una dècima part del conjunt de les explotacions existents. Una part destacada d'aquestes explotacions (en total un 7% del conjunt) són explotacions que abandonen la seva activitat. En aquests nivells el fet de vendre no té gaire relació amb la grandària de l'explotació, fet que fa pensar en la circumstància d'unes vendes i uns abandonaments relacionats amb l'absència de successió o la simple decisió de canvi d'activitat.
- L'adquisició de Quota no significa que les explotacions estiguin augmentant la seva producció, sinó que moltes s'adapten al desfàs inicial amb la producció real. Per això es fa difícil de deduir si els abandonaments de vaqueries mitjanes i grans es veuen compensats per l'augment de grandària de les que compren i, doncs, si els estrats d'explotacions mitjanes i grans es mantenen.

Quadre A 8. Aproximació als canvis estructurals de les explotacions lleteres segons les transferències de Quotes Lleteres entre explotacions, 1995-1997 (1).

kg Quota inicial	Vendes de Quota Venedors			Compres de Quota Compradors		
	Nombre	% sobre total	% Quota venuda/Quota disponible	Nombre	% sobre total comprada/Quota disponible	% Quota comprada/Quota disponible
<60000	514	60,0	98,1	(2) 144	14,9	353,2
60000-120000	168	19,6	90,8	114	11,8	36,6
120000-300000	118	13,8	75,6	311	32,3	19,2
300000-600000	42	4,9	58,4	218	22,6	16,8
600000-1200000	15	1,8	31,3	118	12,2	11,2
>1200000	0	0,0	0,0	59	6,1	5,1
Total	857	100,0	66,6	964	100,0	14,1

(1) Les dades es refereixen únicament a les transferències de Quotes Lleteres a l'interior de Catalunya, que representen la major part de les transferències. La identificació dels compradors o venedors únics a través dels múltiples expedients es presta a alguns esbiaixaments.

(2) En 76 d'aquests compradors no figura cap Quota inicial, fet que es fa difícil atribuir a una situació real de Quota "0".

Font: elaboració pròpia.

Els rendiments i produccions a partir de l'Enquesta Ramadera

L'Enquesta Ramadera que elabora semestralment el DARP constitueix l'única base d'informació que recull dades directes sobre la producció lletera. Els resultats productius per al conjunt de Catalunya i comarques s'elabora a partir dels resultats de la mostra enquestada en la qual es tenen en compte a nivell d'estratificació:

- Les 41 comarques.
- El tipus de bestiar boví dominant a l'explotació; llet, carn o engreix.
- El nombre de vaques segons grups de grandària.

A partir de la mostra origen de l'estadística general 1996 s'ha analitzat el comportament dels rendiments lleters, que no són recollits en les estadístiques finals i que constitueixen el punt d'enllaç entre la cabanya i la producció final. L'anàlisi dels rendiments permet, al mateix, deduir la fiabilitat de la mostra utilitzada.

A partir de la mostra d'explotacions lleteres de 1996 s'ha analitzat, en primer lloc, la relació entre la grandària de la cabanya i els rendiments. Aquesta relació podria servir per a deduir la producció lletera global que es pot esperar d'una determinada estructura d'explotacions lleteres; però els resultats no són satisfactoris (gràfics A1, A2, A3 i A4).

- Per les característiques de la mostra s'ha de descartar, d'entrada, alguna explotació enquestada que presenten uns rendiments inverossímils per massa grans o massa baixos. Sobre les explotacions que queden d'aquesta selecció es presenten encara dubte de fiabilitat sobre les dades d'alguna explotació, com ara les que donen rendiments ajustats a 10.000 kg/vaca.
- La distribució dels rendiments en relació a la grandària de la cabanya confirma el rendiment menor de les explotacions més petites en relació a les més grans, més tecnificades i productives. Aquesta diferència es produeix entre les 12-13 vaques.

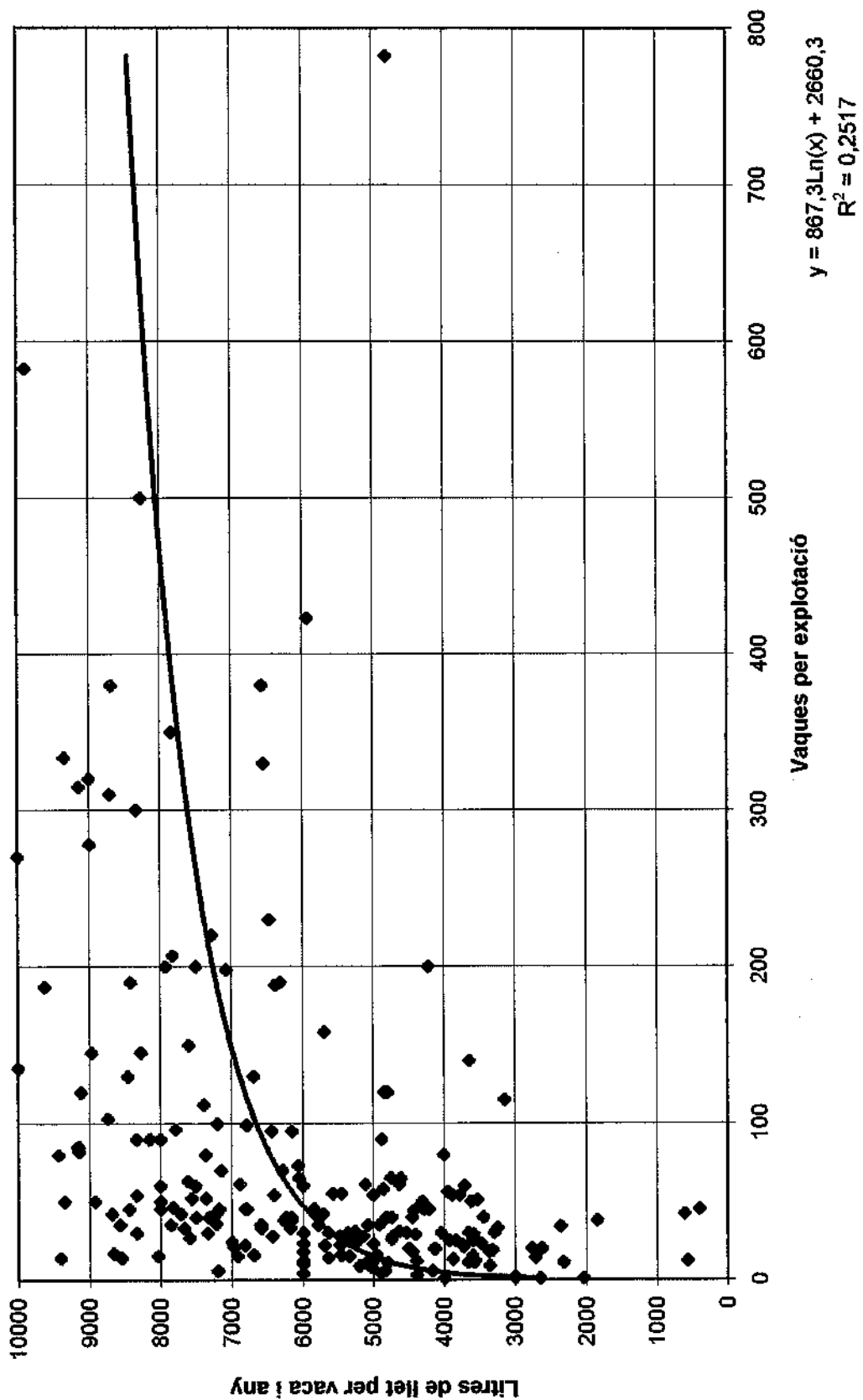
- Les diferències de rendiment entre explotacions d'una mateixa grandària són molt grans i no es pot establir una relació estadística directa entre rendiment i grandària. Per al conjunt de Catalunya, no apareix cap tipus de regressió (lineal, exponencial o parabòlica) que sigui estadísticament significativa. Ni en el supòsit de seleccionar només les explotacions amb vaques frisones, d'orientació lletera o amb un límit determinat de grandària (p.e.: 200 vaques) es troba un coeficient r prou significatiu que relacioni grandària i rendiment.

2. En una segona aproximació s'han calculat els rendiments resultants per cada estrat de grandària. A partir d'aquests rendiments es dedueixen els rendiments lleterers totals de Catalunya d'acord amb les explotacions del directori general de Catalunya que integren cada estrat (quadre A9).

- Els rendiments mereixen les reserves estadístiques que es dedueixen de les observacions anteriors sobre la gran dispersió de la mostra.
- Es presenten unes diferències de rendiments importants a mesura augmenta la grandària que venen a confirmar la percepció general sobre els rendiments en el sector.
- La producció lletera total que es dedueix dels rendiments per estrats és similar a la que es dedueix seguint els paràmetres de major estratificació mostral de l'enquesta, 641.150 tones.

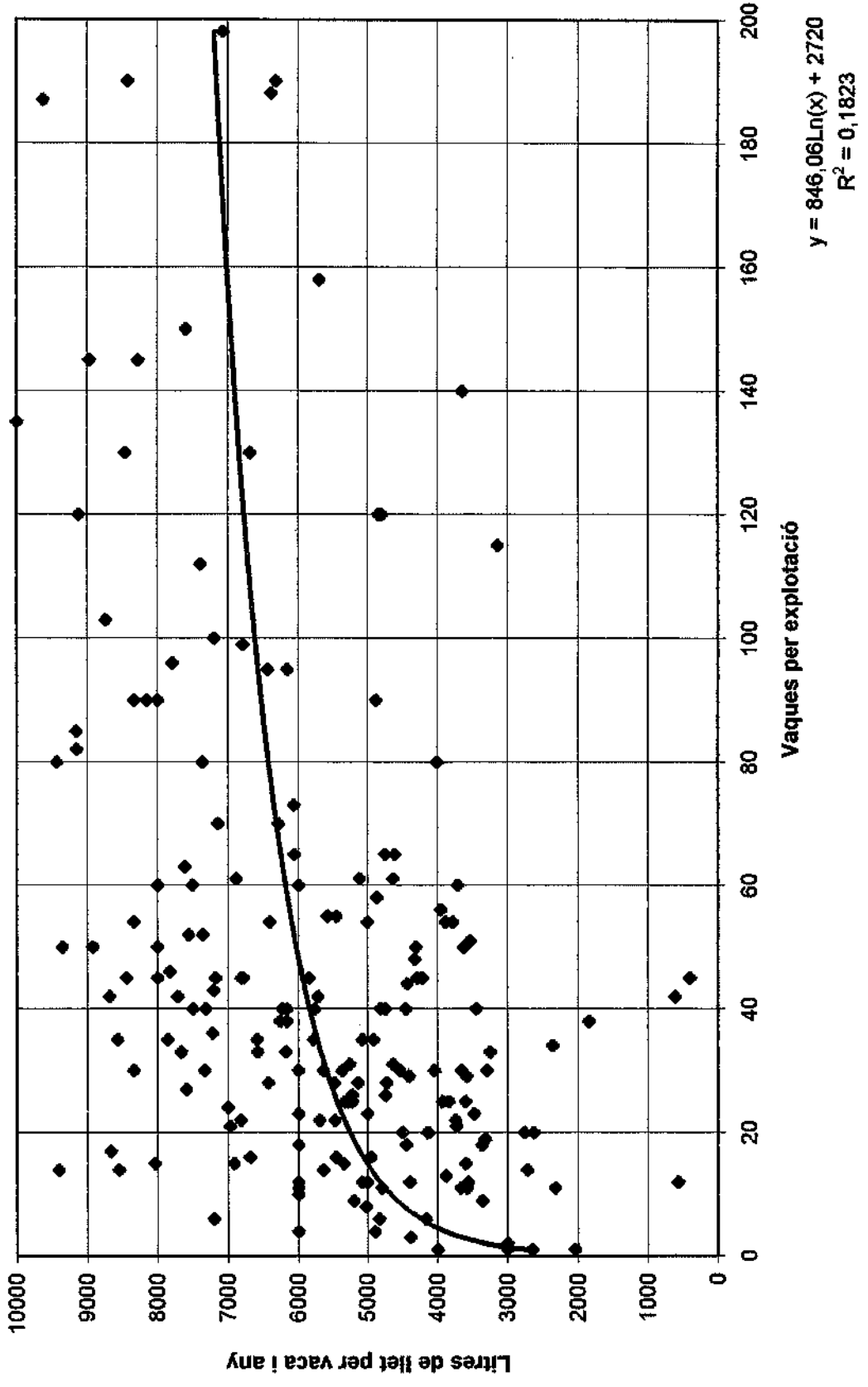
En comparació amb el rendiment anterior, si hom es refereix només a la mitjana global que es dedueix del conjunt de la mostra enquestada, 6.944 kg per vaca i any, la producció lletera de l'any 1996 hauria estat de 704.914.414 kg.

Relació entre el rendiment lleter i la cabanya ramadera. Catalunya, 1996

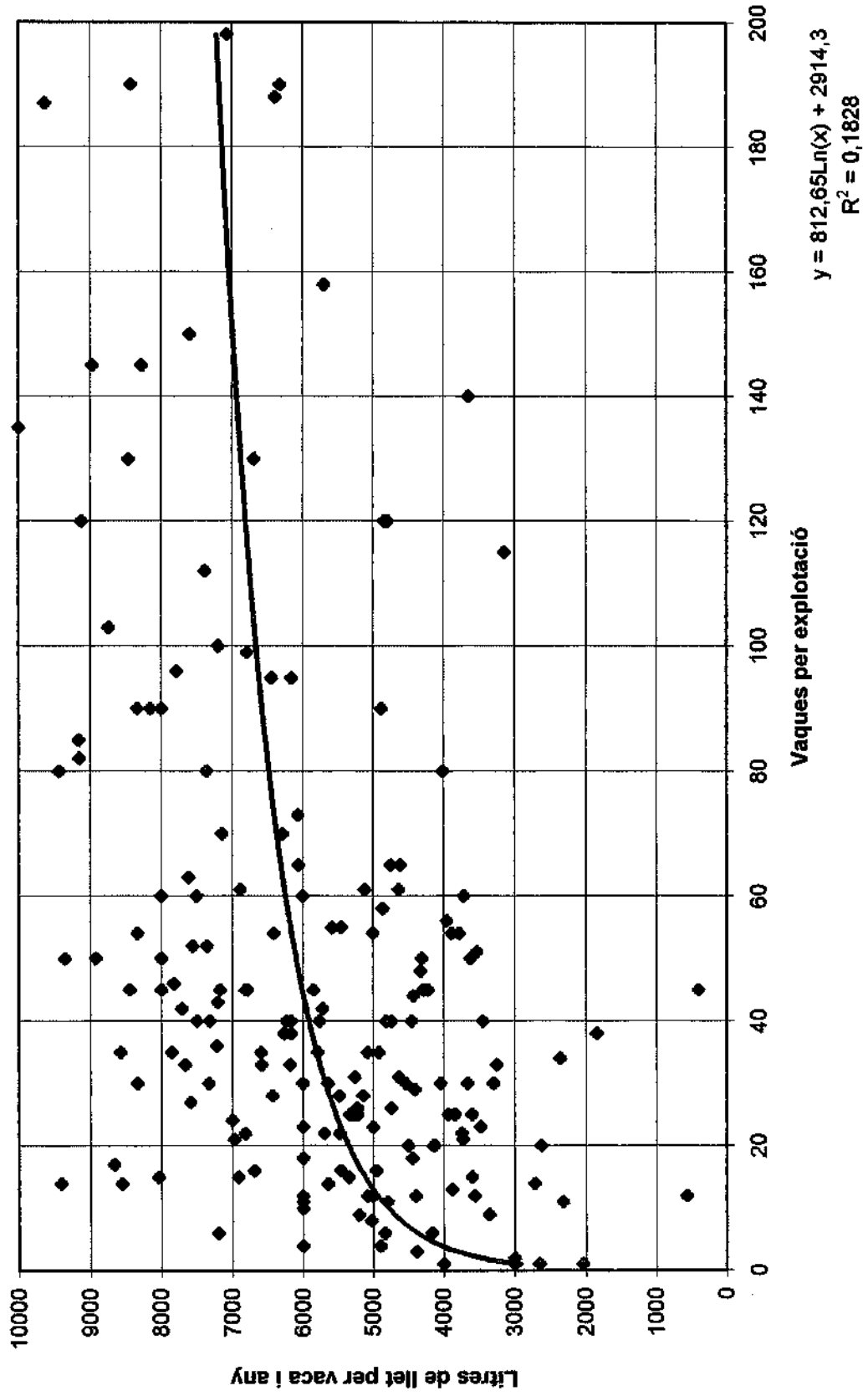

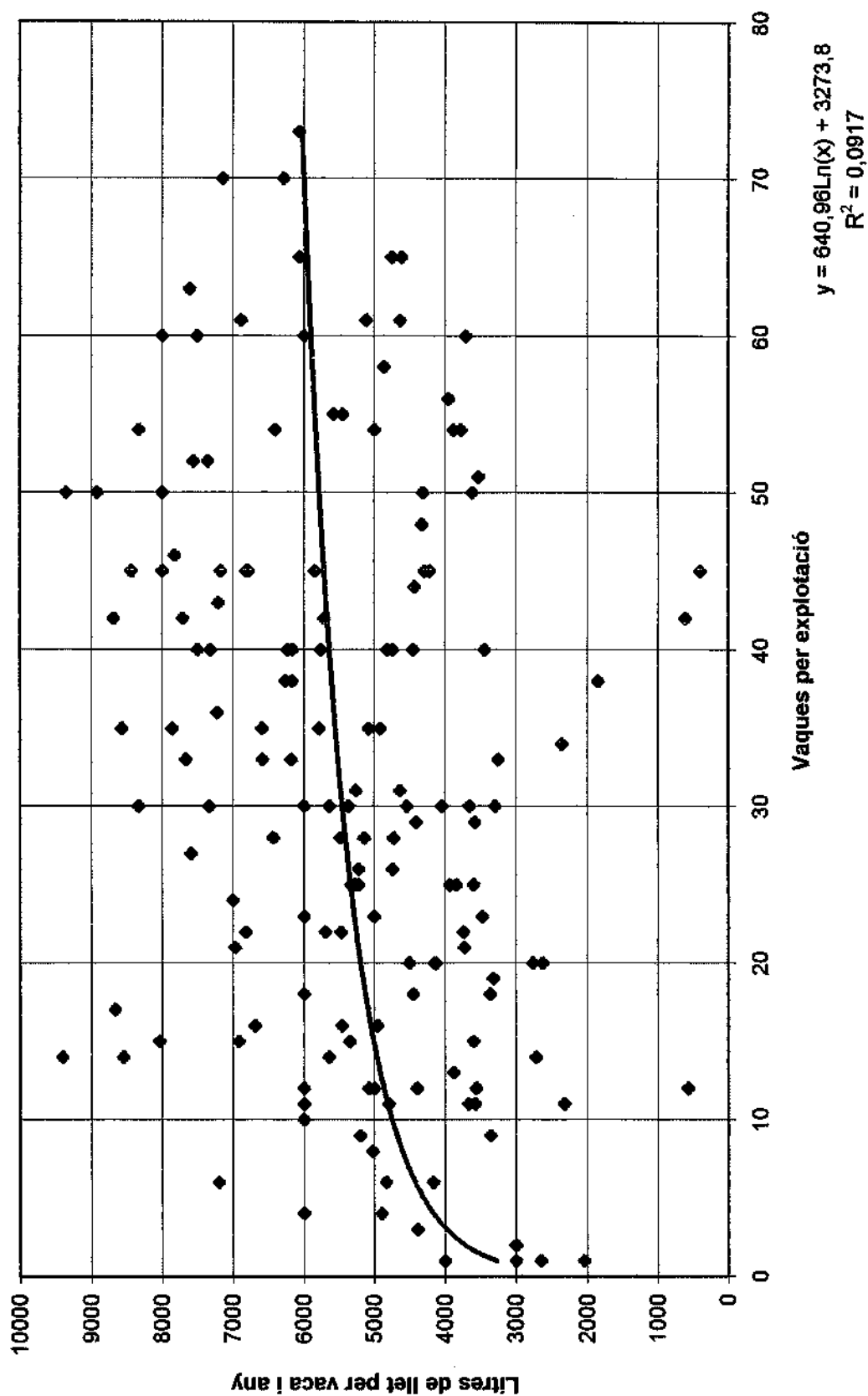
Relació entre el rendiment lleter i la cabanya ramadera. Catalunya, 1996

Relació entre el rendiment lleter i la cabanya ramadera. Només explotacions amb vaques frisones i explotacions de menys de 200 vaques. Catalunya, 1996

Relació entre el rendiment lleter i la cabanya ramadera. Catalunya, 1996

Quadre A9. Aproximació als rendiments i la producció lletera, segons els resultats de la mostra de l'enquesta ramadera. Resultats per estrats. Catalunya, 1996.

	Rendiments	Total vaques		kg de llet	
	enquesta 96	Total	En %	Total	En %
Menys de 20 vaques	5114,6	13771	13,6	70431541	11,1
20 a 49 vaques	5461,8	30224	29,8	165077088	25,9
50 a 99 vaques	6521,9	26931	26,5	175645210	27,6
99 a 100 vaques	7173,2	18634	18,4	133661758	21,0
Més de 199 vaques	7695,6	11951	11,8	91967464	14,4
Total explotacions	6273,1	101510	100,0	636783060	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de la mostra d'Enquesta Ramadera 1986.

Els rendiments lleterers segons el Control Lleter

Els rendiments lleterers de l'Enquesta Ramadera no tenen, forçosament la precisió, ni la garantia d'un seguiment estricte de la producció lletera. Per això resulta interessant contrastar-los amb alguna font d'observació sistemàtica dels rendiments lleterers.

Per averiguar els rendiments reals per vaca hom es veu obligat a referir-se, bàsicament, als rendiments obtinguts a les explotacions que participen en el Control Lleter. Les explotacions en control són 385 (1996), tenen una grandària molt superior (mitjana de 77,4 vaques presents) a la del conjunt d'explotacions lleteres i representen un 27% de la cabanya a Catalunya. Tot i aquest esbiaix, algunes dades del Control Lleter tenen un interès per a deduir la producció lletera global.

1. Les diferències de rendiments entre les explotacions que participen en el Control Lleter i el conjunt de les explotacions lleteres són petites als països amb una gran part de les explotacions integrades en el Control Lleter. Les diferències de 1000 kg constitueixen una diferència freqüent en els països amb una implantació del Control Lleter mitjana (Frisona Española, setembre-octubre 1994):

- Luxemburg: diferències de 1000 kg, amb un 39,5 % de la cabanya controlada.

- França: diferència de 1100 kg amb un 54,5% de la cabanya en control.
- Irlanda del Nord: diferència de 800 kg amb un 20,8 de la cabanya en control.

Algunes observacions locals corroboren aquesta diferència de 1000 kg entre les lactacions controlades (lactacions normalitzades a 305 dies) i les generals. Així, P.Mill i N.Valls, a partir de l'observació de 260 casos de l'Alt Urgell (1988), amb 44 en el Nucli de Control, assenyalen una producció anual de 4489 l/vaca en explotacions de Control i 3543 a la resta, que no es poden considerar massa significatives perquè les últimes no fan un seguiment tan estricte de la producció. A mesura la proporció de les explotacions en control augmenten, les diferències tendeixen lògicament a escurçar-se.

2. Els resultats del Control Lleter permeten també relacionar els rendiments amb la grandària. Les diferències de rendiments per estrats només es disposen per a les comarques de Girona, que tenen uns rendiments inferiors a la mitjana de Catalunya i contenen una mostra limitada en el cas de les explotacions més petites de 25 vaques o més grans de 150.

- En tot cas, es comprova com les variacions de rendiments d'un estrat a un altre no són gaire importants. L'única variació significativa es produeix en les explotacions més grans, a partir de les 150 vaques, que superen en 750 kg els rendiments de les explotacions mitjanes. La millora de rendiments d'aquestes explotacions grans es justifica en bona lògica per l'alta tecnificació d'aquestes explotacions. Però, circumstàncies com la durada del període entre parts o altres derivades de la fertilitat situarien els rendiments reals per vaca present (dada aquesta sense una base per al càlcul) en un nivell pròxim a les explotacions mitjanes.

Quadre A10. Lactacions normalitzades a 305 dies per estrats a les comarques de Girona. 1996.

	Mostra en control	kg llet per vaca en lactacions a 305 dies
Menys de 26 vaques	17	7471
De 26 a 50 vaques	74	7175
De 51 a 100 vaques	63	7786
De 101 a 150 vaques	16	7796
Més de 150 vaques	13	8532
	183	7942

Font: elaboració pròpia a partir dades Semega, "Memòria de Gestió, 1996", Girona.

Les dades obtingudes pels Nuclis de Control Lleter venen corroborades, també, per les observacions recollides pels grups de gestió d'Osona, seguits per N.Maymí. La sèrie de dades d'aquests grups arrenca de 1972, amb un rendiment de 3.769 litres per vaca i any, i arriba a 1995, amb un rendiment de 7.602. Amb totes les precaucions que mereix la variabilitat i grandària de la mostra d'explotacions (entorn a les 25 vaqueries), hi apareixen dues conclusions singulars:

- La grandària mitjana de les vaqueries, que experimenta un augment constant, es dispara a partir de 1987.
- Els rendiments lleters, que augmenten també de manera constant, slaten tembé a partir d'aquest mateix any.

Hipòtesi sobre la producció real de llet a Catalunya

D'acord amb les observacions anteriors, es poden establir alguns supòsits sobre quina és la producció lletera actual de Catalunya.

A. D'entrada i en relació als resultats generals del control lleter, que donen 8.353 kg/vaca/any en lactacions normalitzades a 305 dies i 7.676 de reals per vaques presents:

- Els rendiments reals se situarien entorn als 7.000 kg per vaca i any, una quantitat similar a la que dona la mostra de l'Enquesta Ramadera del DARP presa en un conjunt.

- En el supòsit d'una cabanya total d'unes 105.000 vaques lleteres, la producció lletera real se situaria, doncs, en 735.000 tones anuals; un 29 % per damunt de la Quota Lletera de Catalunya.

B. Una aproximació per estrats de grandària permet una hipòtesi més ajustada dels rendiments mitjans de les explotacions, però presenta com a inconvenient la dificultat d'ajustar les magnituds estadístiques dels diversos estrats. Les hipòtesis establertes per arribar al quadre de resultats parteixen del fet que:

- La distribució per estrats de les explotacions lleteres s'aproxima a la distribució resultant d'aplicar un rendiment teòric de 5000 litres/vaca i any a la Quota Lletera assignada a cada explotació. En els estrats d'explotacions més grans donen la xifra que més s'aproxima a la de les Enquestes Ramaderes.
- A l'hora d'establir la mitjana de vaques de cada estrat es poden seguir dues font d'informació que no donen resultats gaire diferents: la mostra de les Enquestes Ramaderes i la mitjana que es dedueix de la Quota Lletera. Són les dues hipòtesis utilitzades en el quadre A11 adjunt.
- Els rendiments mitjans de cada estrat són els de la mostra utilitzada en l'Enquesta Ramadera, els quals cal considerar inferiors a allò que es dedueix dels rendiments observats en les explotacions dels Nuclis de Control Lleter.

La producció lletera real sumant la dels diversos estrats resulta, en conjunt, lleugerament superior a les 700.000 tones anuals. Tenint en compte els rendiments per vaca i any utilitzats, la producció real hauria de situar-se entre aquestes tones i les 735 abans apuntades.

Quadre A11. Hipòtesi sobre la producció lletera real de Catalunya segons estrats d'explotacions. 1986 (1).

	Explotacions	kg llet/ vaca/any	Hipòtesi 1: mitja de vaques segons mostra Enquestes Ramaderes		Hipòtesi 2: mitja de vaques segons Quotes Lleteres (5000 kg/vaca/any)	
			Vaques/ explotació	Tones llet	Vaques/ explotació	Tones llet
Menys de 10 vaques	634	4735,5	4,4	13082	4,8	14525
10 a 19	522	5171,9	13,9	37610	14,7	39754
20 a 49	723	5461,8	32,9	129736	32,5	128507
50 a 99	419	6521,9	67,3	183863	70,3	192155
100 a 199	177	7173,2	143,8	182576	137,8	174987
Més de 199	60	7695,6	332,4	153464	341,8	157805
Total	2535		42,4	700330	42,9	707733

(1) A partir de l'estructura de les Quotes Lleteres (hipòtesi 5000 litres/vaca/any de rendiment) s'aplica la productivitat deduïda de les Enquestes Ramaderes.

Font: elaboració pròpia en base a l'Enquesta Ramadera i Quotes Lleteres.

**ANNEX 3. LES QUOTES LLETERES A ESCALA COMARCAL .
ANALISI DE LES QUOTES LLETERES ASSIGNADES A 1 D'ABRIL
DE 1997.**

Quadre A18. Quota lletera total en kg de llet i explotacions que en disposen per comarques (a 31 de març de 1997).

Comarca	Quota total	Explotacions amb Quota	Quota per explotació
Sense ubicar	296294	4	74074
Alt Empordà	51644019	153	337543
Alt Penedès	809959	6	134993
Alt Urgell	57881349	254	227879
Alta Ribagorça	41473	2	20737
Anoia	277850	4	69463
Bages	5266490	47	112053
Baix Camp	851535	1	851535
Baix Ebre	114926	3	38309
Baix Empordà	26755166	137	195293
Baix Llobregat	939004	5	187801
Baix Penedès	141774	1	141774
Barcelonès	6574882	10	657488
Berguedà	15614466	83	188126
Cerdanya	26232428	191	137343
Garraf	4018	1	4018
Garrigues	3040183	14	217156
Garrotxa	24844539	152	163451
Gironès	34046712	156	218248
Maresme	6414263	40	160357
Montsià	418929	6	69822
Noguera	20715732	51	406191
Osona	99008833	472	209764
Pallars Jussà	3254620	21	154982
Pallars Sobirà	6321522	74	85426
Pla d'Urgell	15426414	48	321384
Pla de l'Estany	20829932	89	234044
Ripollès	10717072	117	91599
Segarra	72757	1	72757
Segrià	35614544	68	523743
Selva	27312069	109	250569
Solsonès	597383	7	85340
Urgell	2261147	9	251239
Vallès Occidental	3059343	16	191209
Vallès Oriental	35825545	183	195768
Total	543227172	2535	214291

Quadre A19. Quota Lletera disponible per comarques segons el seu origen i finalitat (març 1997). En quilògrams de llet.

	Venda indústria pròpia	Venda indústria de la Reserva Nac.	Venda directa pròpia	Venda directa de la Reserva Nacional.	Quota total
Sense ubicar	268301	27993	0	0	296294
Alt Empordà	50392918	1155594	17320	78187	51644019
Alt Penedès	766879	0	14364	28716	809959
Alt Urgell	52542969	5338380	0	0	57881349
Alta	41473	0	0	0	41473
Ribagorça					
Anoia	263018	0	14832	0	277850
Bages	4744183	184904	337403	0	5266490
Baix Camp	851535	0	0	0	851535
Baix Ebre	114926	0	0	0	114926
Baix Empordà	25951831	501042	302293	0	26755166
Baix Llobregat	939004	0	0	0	939004
Baix Penedès	141774	0	0	0	141774
Barcelonès	6518636	0	56246	0	6574882
Berguedà	14807124	774743	0	32599	15614466
Cerdanya	23569448	2632980	30000	0	26232428
Garraf	4018	0	0	0	4018
Garrigues	2868053	172130	0	0	3040183
Garrotxa	22413843	2048147	382549	0	24844539
Gironès	33183377	844795	18540	0	34046712
Maresme	5922986	347245	144032	0	6414263
Montsià	418929	0	0	0	418929
Noguera	19898395	817337	0	0	20715732
Osona	96065921	2740722	202190	0	99008833
Pallars Jussà	3017435	237185	0	0	3254620
Pallars Sobirà	5526186	703427	91909	0	6321522
Pla d'Urgell	15045324	374090	0	7000	15426414
Pla de l'Estany	20145959	683973	0	0	20829932
Ripollès	9798211	867714	51147	0	10717072
Segarra	52298	20459	0	0	72757
Segrià	35299223	315321	0	0	35614544
Selva	26300044	706235	266075	39715	27312069
Solsonès	511305	59519	26559	0	597383
Urgell	2232117	29030	0	0	2261147
Vallès Occidental	3005937	33906	19500	0	3059343
Vallès Oriental	33620765	1204116	1000664	0	35826545
Total	517244345	22820987	2975623	186217	543227172

Quadre A20. Explotacions que adquireixen Quota Lletera entre 1994-1996 i quantitat total de Quota disponible per aquestes explotacions (març 1997).

	Explotacions que adquireixen quota				Quantitat de Quota disponible pels adquiridors			
	1994	1995	1996	% total s. explotacions	1994	1995	1996	% total s. Quota comarcal
Sense ubicar	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Alt Empordà	1	23	12	23,5	124305	11488334	9925137	41,7
Alt Penedès	0	3	0	50,0	0	434461	0	53,6
Alt Urgell	2	38	15	21,7	1120583	15109245	10579340	46,3
Alta Ribagorça	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Anoia	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Bages	1	3	8	25,5	46442	830271	999360	35,6
Baix Camp	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Baix Ebre	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Baix Empordà	2	11	23	26,3	444435	4671599	5844038	41,0
Baix Llobregat	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Baix Penedès	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Barcelonès	0	2	2	40,0	0	1613684	2404616	61,1
Berguedà	1	12	11	28,9	197691	3197267	2199344	35,8
Cerdanya	3	11	5	9,9	584478	3562369	1509164	21,6
Garraf	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Garrigues	0	2	4	42,9	0	343226	1588529	63,5
Garrotxa	3	29	9	27,0	752142	7684862	2906424	45,7
Gironès	3	31	17	32,7	1399840	8668339	10323143	59,9
Maresme	0	5	6	27,5	0	1311532	2593135	60,9
Montsià	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Noguera	0	6	11	33,3	0	3168665	7841971	53,2
Osona	21	36	51	22,9	7135556	14334649	22331454	44,2
Pallars Jussà	1	5	2	38,1	189859	642105	436647	39,0
Pallars Sobirà	0	5	0	6,8	0	605954	0	9,6
Pla d'Urgell	1	2	7	20,8	729318	2516228	4296736	48,9
Pla de l'Estany	0	24	12	40,4	0	8065595	4511418	60,4
Ripollès	6	4	5	12,8	814735	824289	899627	23,7
Segarra	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Segrià	2	6	21	42,6	1940913	5634230	13777474	60,0
Selva	1	12	13	23,9	120945	8840002	6323114	56,0
Solsonès	0	1	1	28,6	0	39968	96451	22,8
Urgell	1	0	1	22,2	633909	0	839652	65,2
Vallès	0	2	2	25,0	0	756488	1000463	57,4
Occidental								
Vallès Oriental	3	16	6	13,7	798499	6588751	2691289	28,1
Total	52	289	244	23,1	17033650	110932113	115918526	44,9

Quadre 21. Explotacions lleteres i Quota total disponible per comarques i estrats de grandària.

	<60000		60000-120000		120000-300000		300000-600000		>600000	
	Expl.	Kg Quota	Expl.	Kg Quota	Expl.	Kg Quota	Expl.	Kg Quota	Expl.	Kg Quota
Sense ubicar	3	45055	0	0	1	251239	0	0	0	0
Alt Empordà	23	784660	24	2107146	48	9874370	31	13146771	27	25731072
Alt Penedès	0	0	2	171745	4	638214	0	0	0	0
Alt Urgell	53	2053870	66	5825473	79	15335972	42	17239209	14	17426825
Alta Ribagorça	2	41473	0	0	0	0	0	0	0	0
Anoia	2	22068	1	102611	1	153171	0	0	0	0
Bages	18	525848	12	1003371	15	2943126	2	794145	0	0
Baix Camp	0	0	0	0	0	0	0	0	1	851535
Baix Ebre	3	114926	0	0	0	0	0	0	0	0
Baix Empordà	28	703905	25	2328616	61	11996897	18	7232048	5	4493700
Baix Llobregat	2	38265	1	102851	1	138757	0	0	1	659131
Baix Penedès	0	0	0	0	1	141774	0	0	0	0
Barcelonès	1	5621	0	0	1	197488	3	1303903	5	5067870
Berguedà	32	832659	13	1188616	25	4868399	9	3409577	4	5315215
Cerdanya	35	1251354	76	6537751	69	12587968	7	2670246	4	3185109
Garraf	1	4018	0	0	0	0	0	0	0	0
Garrigues	5	174655	2	167238	4	1108973	2	881232	1	708085
Garrotxa	60	1379349	36	3137343	33	6679422	15	6504362	8	7144063
Gironès	43	1437555	41	3708836	42	8825099	20	7716658	10	12358564
Maresme	18	443467	5	412736	6	1080102	10	3803106	1	674852
Montsià	3	99116	2	150673	1	169140	0	0	0	0
Noguera	8	254994	3	267174	18	3861407	12	5000639	10	11331518
Osona	126	3778837	109	9785807	139	26650527	70	30036795	28	28756867
Pallars Jussà	9	249248	6	548032	4	787197	1	317504	1	1352639
Pallars Sobirà	35	903036	20	1583454	17	3212491	2	622541	0	0
Pla d'Urgell	8	269871	7	569311	11	2073086	18	7734961	4	4779185
Pla de l'Estany	21	771109	20	1738694	30	6159107	12	4879314	6	7281708
Ripollès	62	1684985	29	2477664	17	3000530	9	3553893	0	0
Segarra	0	0	1	72757	0	0	0	0	0	0
Segrià	8	126568	9	844001	18	3948239	15	6700784	18	23994952
Selva	39	1130570	14	1144155	29	5719178	17	7079222	10	12238944
Solsonès	5	120659	1	96451	0	0	1	380273	0	0
Urgell	2	22211	3	249044	1	124182	1	392149	2	1473561
Vallès	8	269667	3	251086	1	151815	2	756488	2	1630287
Occidental										
Vallès Oriental	92	2406121	20	1629469	37	7247610	15	6912134	19	17630211
Total	755	21945740	551	48202105	714	139925480	334	139067954	181	194085893

Quadre A21. Distribució de la Quota Lletera total comarcal segons estrats d'explotacions (explotacions segons kg de Quota disponible).

	<60000	20000- 120000	120000- 300000	300000	>600000	Total
Sense ubicar	15,2	0,0	84,8	0,0	0,0	100,0
Alt Empordà	1,5	4,1	19,1	25,5	49,8	100,0
Alt Penedès	0,0	21,2	78,8	0,0	0,0	100,0
Alt Urgell	3,5	10,1	26,5	29,8	30,1	100,0
Alta Ribagorça	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Anoia	7,9	36,9	55,1	0,0	0,0	100,0
Bages	10,0	19,1	55,9	15,1	0,0	100,0
Baix Camp	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Baix Ebre	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Baix Empordà	2,6	8,7	44,8	27,0	16,8	100,0
Baix Llobregat	4,1	11,0	14,8	0,0	70,2	100,0
Baix Penedès	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0
Barcelonès	0,1	0,0	3,0	19,8	77,1	100,0
Berguedà	5,3	7,6	31,2	21,8	34,0	100,0
Cerdanya	4,8	24,9	48,0	10,2	12,1	100,0
Garraf	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Garrigues	5,7	5,5	36,5	29,0	23,3	100,0
Garrotxa	5,6	12,6	26,9	26,2	28,8	100,0
Gironès	4,2	10,9	25,9	22,7	36,3	100,0
Maresme	6,9	6,4	16,8	59,3	10,5	100,0
Montsià	23,7	36,0	40,4	0,0	0,0	100,0
Noguera	1,2	1,3	18,6	24,1	54,7	100,0
Osona	3,8	9,9	26,9	30,3	29,0	100,0
Pallars Jussà	7,7	16,8	24,2	9,8	41,6	100,0
Pallars Sobirà	14,3	25,0	50,8	9,8	0,0	100,0
Pla d'Urgell	1,7	3,7	13,4	50,1	31,0	100,0
Pla de l'Estany	3,7	8,3	29,6	23,4	35,0	100,0
Ripollès	15,7	23,1	28,0	33,2	0,0	100,0
Segarra	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Segrià	0,4	2,4	11,1	18,8	67,4	100,0
Selva	4,1	4,2	20,9	25,9	44,8	100,0
Solsonès	20,2	16,1	0,0	63,7	0,0	100,0
Urgell	1,0	11,0	5,5	17,3	65,2	100,0
Vallès	8,8	8,2	5,0	24,7	53,3	100,0
Occidental						
Vallès Oriental	6,7	4,5	20,2	19,3	49,2	100,0
Total	4,0	8,9	25,8	25,6	35,7	100,0

**ANNEX 4. MAGNITUDS DE LA PRODUCCIO I QUOTES LLETERES
EN EL CONTEXT D'ESPANYA I LA UE.**

Producció i quotes lleteres a Espanya; Comunitats Autònomes.

Quadre A22. Quota assignada l'any 1993 a partir de les entregues 1991-1992

	Productors 1991-1992		Quota assignada després de l'abandonament de 1992 Total 1993-venda indústria		Quota assignada per productor
	% total Espanya	Total	% total Espanya	Milers de tones	Tones
Andalusia	3,7	4935	7,6	393,1	79,7
Aragó	0,5	687	1,6	81,6	118,8
Astúries	14,9	19861	11,8	612,6	30,8
Balears	0,5	687	2,3	121,2	176,4
Cantàbria	6,3	8403	8,6	448,8	53,4
Castella-la Manxa	1,3	1707	2,6	137,3	80,4
Castella-Lleó	14,1	18808	14,7	762,3	40,5
Catalunya	2,9	3868	10,3	534,6	138,2
Extremadura	1,8	2428	1,1	58,2	24,0
Galícia	48,3	64426	29,4	1528,8	23,7
Madrid	0,5	667	1,9	98,3	147,4
Múrcia	0,3	442	0,3	17,7	40,0
Navarra	1,0	1399	2,6	134,7	96,3
País Basc	3,2	4268	4,0	206,4	48,4
Rioja	0,2	200	0,3	17,7	88,4
València	0,5	600	0,9	46,8	78,0
Total	100,0	133388	100,0	5200,0	39,0

Quadre A23. Cessions temporals; expedients acceptats a març 1994 per CCAA.

	Recursos	Tones	% sobre total Espanya	% sobre Quota autonòmica
Andalusia	1062	35237	17,9	9,0
Aragó	52	2268	1,1	2,8
Astúries	4160	31831	16,1	5,2
Balears	187	6669	3,4	5,5
Cantàbria	1218	18988	9,6	4,2
Castella-la Manxa	95	4266	2,2	3,1
Castella-Lleó	1519	28364	14,4	3,7
Catalunya	663	27820	14,1	5,2
Extremadura	167	3971	2,0	6,8
Galícia	1854	24392	12,4	1,6
Madrid	85	5409	2,7	5,5
Múrcia	32	787	0,4	4,5
Navarra	112	5303	2,7	3,9
País Basc	5	118	0,1	0,1
Rioja	1	50	0,0	0,3
València	19	1923	1,0	4,1
Total	11231	197396	100,0	3,8

Quadre A24. Distribució de la Reserva Nacional 1994-1995 i dels sobrepassaments 1995-1996 per CCAA.

	Distribució Reserva Nacional 1994-1995				Taxa per sobrepassament 1995-1996	
	Ranaders	Tones net	% sobre total Espanya	% sobre Quota CCAA	Tones	% sobre Quota autonòmica
Andalusia	569	16686	4,8	4,2	12203,4	3,0
Aragó	149	3825	1,1	4,7	1212,5	1,4
Astúries	2093	44252	12,6	7,2	6865,1	1,0
Balears	81	2633	0,8	2,2	2460,4	2,0
Cantàbria	1098	26253	7,5	5,9	3480,6	0,7
Castella-la Manxa	164	4669	1,3	3,4	3469,9	2,4
Castella-Lleó	2337	58225	16,6	7,6	25358,1	3,1
Catalunya	637	21609	6,2	4,0	21811,1	3,9
Extremadura	121	2667	0,8	4,6	664,4	1,1
Galícia	6992	136672	39,0	8,9	32972,5	2,0
Madrid	85	2733	0,8	2,8	9787,9	9,7
Múrcia	23	791	0,2	4,5	202,9	1,1
Navarra	159	5066	1,4	3,8	107,8	0,1
País Basc	762	20900	6,0	10,1	759,6	0,3
Rioja	21	653	0,2	3,7	6,7	0,0
València	84	2597	0,7	5,5	174,2	0,4
Total	15375	350231	100,0	6,7	121537,1	2,2

La producció lletera a la Unió Europea per estats

Quadre A25. Balanç de la campanya 1995-1996 als estats membres de la Unió Europea. En tones.

	Quota venda indústria	Quota disponible	Entrega	Matèria grassa %	Correcció per grassa	Entrega corregida	Sobreproduc ció
Bèlgica	3097584	3193171	3019616	40,4	192119	3211735	18564
Dinamarca	4454570	4454700	4477781	43,1		4477781	23081
Alemanya	27764778	27768073	26548385	42,8	1226080	27774465	6392
Grècia	626061	626187	632977	36,2	2069	635046	8859
Espanya	5425960	5454503	5542425	36,8	38195	5580620	126117
França	23720938	23812024	23383590	40,1	577638	23961228	149204
Irlanda	5234987	6239200	6287623	35,0		6287623	48423
Itàlia	9632540	9716005	10100831	42,2		10280831	564826
Luxemburg	268098	287411	258360	41,1	14205	272565	-14846
Holanda	10985848	10985840	10721600	37,6	355280	11076880	91040
Austria	2369808	2389700	2297200	41,0	17045	2314245	-75455
Portugal	1835461	1835481	1910400	37,6	1160	1911560	76079
Finlàndia	2342000	2356000	2336435	40,8		2336435	-19565
Suècia	3300000	3300000	3207000	40,1		3207000	-93000
G. Bretanya	14308657	14308771	14245740	40,8	212051	14457791	149020

Quadre A26. Compradors i venedors de Quota als estats membres de la UE. Quota en tones.

	Primers compradors	Productors	Quota mitjana per explotació	Quota mitjana per comprador
Bèlgica	108	21030	151,8	28681,3
Dinamarca	1	14362	310,2	4454570,0
Alemanya	342	102409	271,1	81183,6
Grècia	141	26703	23,5	4440,1
Espanya	852	122000	44,7	6368,5
França	326	184319	129,2	72763,6
Irlanda	55	40800	152,9	95181,6
Itàlia	2646	103406	94,0	3640,4
Luxemburg	4	1072	268,1	67024,5
Holanda	74	41923	262,0	148457,4
Austria	80	70514	33,9	29622,6
Portugal	112	40387	45,4	16388,0
Finlàndia	14	31748	74,2	167285,7
Suècia	12	16000	206,3	275000,0
G. Bretanya	117	30700	466,1	122296,2

Quadre A27. L'autoabastament als estats membres de la Unió Europea i l'actitud davant la reforma de la OCM.

	Consum Kg/hab equivalent llet	Autoabas- tament segons Quota	Actitud sobre la reforma OCM
Bèlgica	360	96,8	Manteniment "status quo"
Dinamarca	446	194,6	Supressió Quotes per augmentar producció, obert a Quota doble
Alemanya	365	98,4	Manteniment "status quo"
Grècia	190	32,9	Manteniment amb increment Quota pròpia
Espanya	186	76,3	Manteniment amb increment Quota pròpia
França	399	108,1	Sistema de Quotes dobles
Irlanda	358	411,9	Sistema de Quotes dobles
Itàlia	289	59,6	Supressió Quotes, amb increment provisional
Luxemburg			Manteniment "status quo", obert a Quota doble
Holanda	304	245,1	Sistema de Quotes dobles
Austria	253	126,4	Manteniment "status quo"
Portugal	153	116,3	Augmentar producció, Sistema de Quotes dobles
Finlàndia	340	135,7	Manteniment "status quo"
Suècia	386	97,1	Supressió Quotes, per augmentar producció
G. Bretanya	302	84,6	Supressió Quotes, per augmentar producció

ANNEX 5. LA INDÚSTRIA LLETERA A CATALUNYA

El llistat de les indústries lleteres que segueix i de les quantitats recollides, transformades o comercialitzades s'ha elaborat a partir del contrast de diverses fonts d'informació:

- **Alimarket, "Anuario de la alimentación española", 1996.**
- **Revistes "Alimarket" i "ILE".**
- **Dades del treball de camp.**

Els el llistat es tenen en compte des del primers compradors de llet fins a la indústria transformadora amb centre de recollida i/o de transformació a Catalunya.

Quadre A28. Indústries més importants, marques i localització.

EMPRESA		POBLACIO (SEU)	POBLACIO (FABRICA)
GRANJA CASTELLO S.L.	Castillo	MOLLERUSA	MOLLERUSA
CADÍ, S.COOP.	Cadí	LA SEU D'URGELL	LA SEU D'URGELL
COOP PLA DE VENCILLO	Llet d'Urgell	LINYOLA	LINYOLA
COPIRINEO	Copirineo	POBLA DE SEGUR	POBLA DE SEGUR
ENALSA S.A.	Paido (maquila)	BELLVIS	BELLVIS
AGROALIMENTÀRIA CATALANA, S.A.		TORROELLA DE MONTGRÍ	TORROELLA DE MONTGRÍ
AGRUPACIÓ PROD. LLETERS	Pur Llet	BANYOLES	BANYOLES
BANYOLES, S.A.T.			
CEBALSA-ATO, S.A.	Ato, Lagisa	BARCELONA	BARCELONA
LETONA (CLESA)	Letona	Madrid (CLESA)	Barcelona
COMERCIAL LACTEA INDUSTRIAL, S.A.	Letel	VIC	VIC
COMERCIAL MONTSEC, S.L.		GRANOLLERS	GRANOLLERS
COOP. AGROPECUÀRIA VALLFOGONINA		VALLFOGONA DE BALAGUER	VALLFOGONA DE BALAGUER
COOP. RECEPTORS LLET I RAMADERS "CORELE" DANONE, S.A.		BADALONA	BADALONA
		BARCELONA	Parets del Vallès, Roses i 5 més fora
FORMATGES DE TONA, S.L.		TONA	TONA
FRULATA, S.L.	El Minyó, Mainada	BADALONA	BADALONA
GRANJA ANETOS, S.A.		SILS	SILS
GRANJAS BRAUT, S.A.		RIPOLLET	RIPOLLET
HOCHLAND ESPAÑOLA, S.A.		VILADECANS	VILADECANS
LACTICS SANTA EUGÈNIA, S.L.		STA EUGÈNIA DE BERGA	STA EUGÈNIA DE BERGA
MAGIN CLARIO SALILLAS	Lactasana	GIRONA	GIRONA
NESTLE ESPAÑA, S.A.	Sveltesse, La Lechera, MG, Flor Esgueva	ESPLUGUES DE LLOBREGAT	Viladecans
S.A.T. CAN BORDOI DEL FAU		CARDEDEU	CARDEDEU
SERRAMUNT, S.A.		IGUALADA	IGUALADA
LACTICS RULL (Bonalguer)		VILANOVA DE SAU	VILANOVA DE SAU
FORMATGES CAMPOS, S.A.		Barcelona	Barcelona
LLETERA DE L'EMPORDÀ		VILANOVA DE LA MUGA	VILANOVA DE LA MUGA
SCCL		SANT GREGORI	SANT GREGORI
AGROPECUARIA ST GREGORI SCCL		CASSÀ DE LA SELVA	CASSÀ DE LA SELVA
COOP SANT ISIDRE DE CASSÀ			
LLETERA DE LA SELVA SCCL		MAÇANET DE LA SELVA	MAÇANET DE LA SELVA
RAMADERS DEL BAIX EMPORDÀ SCCL		ULTRAMORT	ULTRAMORT
SAT DE LA VALL D'EN BAS		ST PRIVAT D'EN BAS	ST PRIVAT D'EN BAS
COOP DEL CAMP D'OTLOT		OLOT	OLOT
VAQUERS D'OSONA, SCCL		Manlleu	Manlleu
LEYMA (LA LACTARIA ESPAÑOLA)	Ram/Sam	Vidreres (planta)	Vidreres (planta)
GRUPO TGT		Barcelona	Barcelona
COBERCO KAAS IBERICA		Barcelona	Barcelona
IBER CONSEIL		Barcelona	Barcelona
UNION QUESERA EUROPEA		Empuriabrava	Empuriabrava
ALIANZE 3A		Barcelona	Barcelona
SUDMILCH (Holandesa Campina)		Barcelona	Barcelona
MILK TECHNOLOGIES (Milte)		Barcelona	Barcelona

Quadre A29. Empreses de recollida i transformació de la llet.
Estimació de la producció en tones de llet, 1996.

EMPRESA	Recollida per entitats associatives	Recollida general	Llet envasada /transformada a Catalunya	Llet processada més les importacions
GRANJA CASTELLO S.L.	0,0	52.754,1	195.000,0	195.000,0
CEBALSA-ATO, S.A.	0,0	51.250,0	175.000,0	175.000,0
LEYMA (LA LACTARIA ESPAÑOLA)	0,0	36.875,0	127.500,0	127.500,0
CADÍ, S.COOP.	96.839,0	96.839,0	96.839,0	96.839,0
COMERCIAL LACTEA INDUSTRIAL SA	0,0	44.660,8	76.000,0	76.000,0
DANONE, S.A.	0,0	31.900,0	72.500,0	72.500,0
NESTLE ESPAÑA, S.A.	0,0	2.658,8	44.000,0	44.000,0
LETONA (CLES)	0,0	12.898,3	33.333,3	33.333,3
HOCHLAND ESPAÑOLA, S.A.	0,0	0,0	32.250,0	32.250,0
GRANJAS BRAUT, S.A.	0,0	0,0	21.500,0	21.500,0
ENALSA S.A.	0,0	0,0	20.000,0	20.000,0
COMERCIAL MONTSEC, S.L.	0,0	0,0	18.750,0	18.750,0
COPIRINEO	15.000,0	15.000,0	15.000,0	15.000,0
AGRUPACIÓ PROD. LLETERS BANYOLES, S.A.T.	14.000,0	14.000,0	14.000,0	14.000,0
GRANJA ANETOS, S.A.	0,0	0,0	13.053,6	13.053,6
FORMATGES CAMPOS, S.A.	0,0	456,2	13.053,6	13.053,6
MAGIN CLARIO SALILLAS	0,0	8.395,0	8.395,0	8.395,0
LACTICS RULL, S.A. (Bonalguer)	0,0	7.986,0	7.985,7	7.985,7
FORMATGES DE TONA, S.L.	0,0	0,0	7.000,0	7.000,0
LACTICS SANTA EUGÈNIA, S.L.	0,0	3.245,6	6.300,0	6.300,0
INDUSTRIAS CASELLAS, S.A.	0,0	5.730,4	5.730,4	5.730,4
PROD. LACTICS MASACHS SAT N 948	0,0	4.524,0	4.524,0	4.524,0
COOP PLA DE VENCILLO	4.440,0	4.440,0	4.440,0	4.440,0
PUJOL GRAU RAMON	0,0	4.086,6	4.086,6	4.086,6
AGROSERVIS, S.L.	0,0	3.262,2	3.262,2	3.262,2
EL PASTORET DE LA SEGARRA, SL	0,0	3.131,1	3.131,1	3.131,1
COOP. RECEPTORS LLET I RAMADERS "CORELE"	2.600,0	2.600,0	2.600,0	2.600,0
CASAJUANA VALL, S.C.P.	0,0	2.491,3	2.491,3	2.491,3
SERRAMUNT, S.A.	0,0	2.457,0	2.457,1	2.457,1
SABORIT SABORIT JAIME	0,0	1.771,9	1.771,9	1.771,9
LA FAGEDA SCCL	1.366,1	1.366,1	1.366,1	1.366,1
LACTICBELL 95, S.L.	0,0	1.203,6	1.203,6	1.203,6
ALIANZE 3A	0,0	1.054,5	1.054,5	3.231,6
ANGLADA PUIGCERVER JORDI	0,0	815,5	815,5	815,5
S.A.T. CAN BORDOI DEL FAU	0,0	730,0	730,0	730,0
PASCUAL MERCADER J.	0,0	583,1	583,1	583,1
CAL PUJOLET, S.C.P.	0,0	508,0	508,0	508,0
OUS I LLET JUNOY SL	0,0	424,2	424,2	424,2
BASSA ROCA PEDRO	0,0	412,7	412,7	412,7
TROS DE SORT SL	0,0	371,8	371,8	371,8
CLOTET PUIGDOMENECH J.F.	0,0	300,0	300,0	300,0
MASCLANS RIU JOSEP	0,0	300,0	300,0	300,0
FONT SALLEN GENIS	0,0	300,0	300,0	300,0
PRAT VERGES ESTEBAN	0,0	300,0	300,0	300,0
ROCA COLL JOSEP	0,0	300,0	300,0	300,0

(continuació)

EMPRESA	Recollida efectuada per entitats associatives	Recollida general	Llet envasada transformada a Catalunya	Producció local o comercialitzada i importacions
FORMATGES PRAVERT SL	0,0	300,0	300,0	300,0
PRODUCTORS VALL DEL TER, S.L.	0,0	300,0	300,0	300,0
LACTICS UBACH SA	0,0	300,0	300,0	300,0
IMPORT-EXPORT MILK, S.L.	0,0	300,0	300,0	300,0
RECUITS I FORMATGES ARTESANALS	0,0	300,0	300,0	300,0
RICOST S.C (RECUITS L'EIXERIT)	0,0	300,0	300,0	300,0
COMERCIAL TET, S.L.	0,0	300,0	300,0	300,0
LLOBET SANTACANA. JOSEP	0,0	300,0	300,0	300,0
FAMIDUL, SA	0,0	300,0	300,0	300,0
BORDES SENDRA PAULINO	0,0	300,0	300,0	300,0
AGROALIMENTÀRIA CATALANA, S.A.	12.000,0	12.000,0	300,0	300,0
MOLINS SUBIRANA MAGIN	0,0	300,0	300,0	300,0
PRODUCTES DEL MOIANES, S.L.	0,0	300,0	300,0	300,0
MASIA CAN FERMI CB	0,0	300,0	300,0	300,0
LACTICS VIDAL, SL	0,0	300,0	300,0	300,0
GIRALT COSTA JAIME (CORELE)	0,0	300,0	300,0	300,0
LACTICS ROCACORBA SL	0,0	300,0	300,0	300,0
POCH BISBAL RAMON	0,0	300,0	300,0	300,0
LACTICS MASGRAU, SCP	0,0	300,0	300,0	300,0
ROURA CASADEMUNT MARTIN	0,0	300,0	300,0	300,0
SANTAMARIA MARTINEZ JORGE	0,0	300,0	300,0	300,0
FRULATA, S.L.	0,0	0,0	0,0	20.000,0
AGROPECUÀRIA VALLFOGONINA	35.753,6	35.753,6	0,0	0,0
LLETERA DE L'EMPORDÀ SCCL	22.849,9	22.849,9	0,0	0,0
AGROPECUARIA ST GREGORI SCCL	2.700,0	2.700,0	0,0	0,0
COOP SANT ISIDRE DE CASSÀ	8.000,0	8.000,0	0,0	0,0
LLETERA DE LA SELVA SCCL	13.132,4	13.132,4	0,0	0,0
RAMADERS DEL BAIX EMPORDÀ SCCL	10.122,9	10.122,9	0,0	0,0
SAT DE LA VALL D'EN BAS	14.138,9	14.138,9	0,0	0,0
COOP DEL CAMP D'OTLOT	15.184,0	15.184,0	0,0	0,0
VAQUERS D'OSONA, SCCL	72.013,6	72.013,6	0,0	0,0
COMARCAL PLANA DE VIC SCCL	24.494,5	27.710,9	0,0	0,0
LLETERA CAMPLLONG, SCCL	14.024,0	14.024,0	0,0	0,0
COOP LLETERA DE MOLLERUSA I COMARCA SCCL	10.587,4	10.587,4	0,0	0,0
RAMADERA DE BANYOLES SCCL	2.981,8	2.981,8	0,0	0,0
SAT 1290 RAMADERS DEL GIRONES LLAGOSTERA	9.712,3	9.712,3	0,0	0,0
PRODUCTORS DE LLET DE VACA DE CATALUNYA	5.737,8	5.737,8	0,0	0,0
GRUPO TGT	0,0	0,0	0,0	23.217,8
COBERCO KAAS IBERICA	0,0	0,0	0,0	2.591,9
IBER CONSEIL	0,0	0,0	0,0	4.147,0
UNION QUESERA EUROPEA	0,0	0,0	0,0	1.555,1
SUDMILCH (Holandesa Campina)	0,0	0,0	0,0	33.000,0
MILK TECHNOLOGIES (Milte)	0,0	0,0	0,0	0,0

(1) Per a les empreses familiars es parteix d'un balanç general de 300 tones.

ANNEX 6. ESTRUCTURES I COSTOS DE PRODUCCIÓ DE LES EXPLOTACIONS LLETERES. CATALUNYA I LA CORNISA CANTÀBRICA.

En base a la informació comptable recollida s'ha intentat elaborar un estudi de costos i resultats de les explotacions lleteres per tal de deduir alguns límits de viabilitat de l'activitat. Al mateix temps s'ha intentat comparar les dades econòmiques de les explotacions de Catalunya amb aquelles explotacions ubicades a la Cornisa Cantàbrica. Les dades de base existents no resulten, amb tot, estrictament comparables i mereixen, per altra part, ésser utilitzades amb algunes prevencions:

- Per a la Cornisa Cantàbrica les dades procedeixen de : Eugenio Picón, "El sector productor de leche en España", Frisona Española, maig-juny 1997. La mostra d'explotacions utilitzades per a l'anàlisi resulta força important; però les dades recollides presenten algunes llacunes que fan pensar en algunes inexactituds.
- Per al cas de les comarques de Lleida es disposa de les dades recollides i analitzades per Gregori Garcia Ruiz, "Dades de gestió d'explotacions de vaquí de Lleida", DARP, 1997. Aquestes dades segueixen uns criteris comptables lleugerament diferents dels anteriors, per bé que busquen també l'elaboració de marges unitaris a partir d'una bateria de dades comptables petita i de fàcil maneig.
- Finalment, la Xarxa Comptable del DARP ofereix uns resultats fruit d'una comptabilitat empresarial molt més completa; però amb l'inconvenient d'una mostra d'explotacions del conjunt de comarques catalanes relativament reduïda i amb la dificultat afegida de traduir les dades generals de l'explotació en costos i resultats unitaris. Al respecte, en l'apartat de despeses específiques i producte brut es constaten algunes despeses unitàries més elevades derivades de la venda exterior d'una part del farratge produït a l'explotació.

Quadre A30. Mostra d'explotacions analitzades. Mitjanes 1995.

	Galícia (1)	Astúries (1)	Cantàbria (1)	Navarra (1)	P. Basc (1994) (1)	Pirineu Lleida (2)	Plana Lleida (2)	Catalunya (1994) (3)
Explotacions mostra	1507	70	124	106	347	14	11	13
UTH/explotació	1,2	1,2	1,4	1,5	2,0	1,5	2,3	1,7
Vaques per explotació	24	24	31	47	35	40	88	60
Litres per vaca	5881	6105	5345	6790	5999	6315	7387	5675
Litres per explotació	138797	147134	165695	317115	209665	249443	651533	339989
kg pinso per vaca	1996	2820	3039	3450	2899			
Ur per explotació	32	31	43	61	51			74

(2) Gregori Garcia Ruiz, "Dades de gestió d'explotacions de vaquí de Lleida", DARP, 1997. S'han imputat les quantitats corresponents a amortitzacions i un descompte en el consum de farratge de la pròpia explotació, comptabilitzat a preus de mercat.

(4) Eugenio Picón, "El sector productor de leche en España", Frisona Española, maig-juny 1997.

(3) DARP, Gabinet Tècnic, "Resultats xarxa comptable agrària".

Quadre A31. Despeses mitjanes de les explotacions de vaquí en milers de pessetes. 1995 (1).

	Galícia	Astúries	Cantàbria	Navarra	Pais Basc (1994)	Pirineu Lleida (2)	Plana Lleida (2)	Catalunya (xarxa 1994)
Conreus pel bestiar	260	153	205	412	0	-1447	-3127	449
Farratge, subproduct.	153	358	626	1639	843	0	0	
Gra, farina i compost	2033	2314	2817	5035	3539	6436	17168	11995
Zoosanitaris	272	263	230	802	283	499	1981	782
Altres subministres	142	166	318	352	405	324	671	
Reutilització	0	124	151	32	0	0	0	
D. específiques (total)	2859	3378	4348	8273	5070	5812	16692	13226
D. no específiques maquinària	730	564	522	1497	931	923	1889	2159
Conservació i millores	56	0	23	51	0	175	762	191
Assegurances	0	37	45	57	0	0	0	119
D. no específiques (total)	786	600	590	1604	931	1098	2652	2469
Amortitzacions	582	583	529	799	1017	973	2150	1121
Càrregues socials	0	321	300	285	231	0	0	
Salari pagats	117	0	129	29	629	0	0	55
Interessos	68	137	159	289	237	424	1557	641
Arrendaments	0	96	161	292	199	0	0	376
Contribucions, imp.	0	22	18	89	0	0	0	83
Altres d. generals	0	0	0	0	0	1048	3779	
Desp. generals (total)	185	575	767	983	1296	1472	5336	1155

(1) En no correspondre exactament el detall el desgloss de les diverses fonts, algunes partides que figuren sense consignació s'han de considerar incloses en altres conceptes més genèrics.

(2) La font originària imputa un cost del farratge propi consumit a preu de mercat, de manera que s'ha restat el marge brut del farratge per equiparar-lo a les altres fonts.

Quadre A32. Despeses de les explotacions de vaquí en pessetes per litre de llet. 1995 (1).

	Galícia	Astúries	Cantàbria	Navarra	País Basc (1994)	Pirineu Lleida	Plana Lleida	Catalunya (xarxa 1994)
Conreus pel bestiar	1,9	1,0	1,2	1,3	0,0	-5,8	-4,8	1,3
Farratges i subproductes	1,1	2,4	3,8	5,2	4,0			0,0
Grans, farines i compostos	14,7	15,7	17,0	15,9	16,9	25,8	26,4	35,3
Zoosanitaris	2,0	1,8	1,4	2,5	1,4	2,0	3,0	2,3
Altres subministres	1,0	1,1	1,9	1,1	1,9	1,3	1,0	0,0
Reutilització	0,0	0,8	0,9	0,1	0,0			0,0
Despeses específiques (total)	20,6	23,0	26,2	26,1	24,2	23,3	25,6	38,9
D.no específiques maquinària	5,3	3,8	3,2	4,7	4,4	3,7	2,9	6,3
Conservació i millores	0,4		0,1	0,2		0,7	1,2	0,6
Assegurances		0,3	0,3	0,2				0,4
Despeses no específiques (total)	5,7	4,1	3,6	5,1	4,4	4,4	4,1	7,3
Amortitzacions	4,2	4,0	3,2	2,5	4,9	3,9	3,3	3,3
Càrregues socials		2,2	1,8	0,9	1,1			0,0
Salari pagats	0,8	0,0	0,8	0,1	3,0			0,2
Interessos	0,5	0,9	1,0	0,9	1,1	1,7	2,4	1,9
Arrendaments		0,7	1,0	0,9	1,0			1,1
Contribucions i impostos		0,2	0,1	0,3				0,2
Altres despeses generals	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,2	5,8	0,0
Despeses generals (total)	1,3	3,9	4,6	3,1	6,2	5,9	8,2	3,4

(1) Mateixes observacions del quadre anterior.

Quadre A33. Ingressos de les explotacions de vaquí, globals en milers de pessetes i traduïts en pessetes per litre de llet produït. 1995.

	Galícia	Astúries	Cantàbria	Navarra	País Basc (1994)	Pirineu Lleida	Plana Lleida	Catalunya (xarxa 1994)
Milers de pessetes								
Vendes generals	7758	8138	9254	16229	12343	13794	35528	23215
Vendes de llet	6620	7018	7998	14903	9364	11599	30804	15640
Pessetes per litre								
Vendes generals	55,9	55,3	55,9	51,2	58,9	55,3	54,5	68,3
Vendes de llet	47,7	47,7	48,3	47,0	44,7	46,5	47,3	46,0

Quadre A34. Resultats econòmics mitjans i unitaris obtinguts per les explotacions de vaquí de llet. Pessetes per litre. 1995.

	Galícia	Astúries	Cantàbria	Navarra	País Basc	Pirineu Lleida	Plana Lleida	Catalunya (xarxa 1994)
(milers de pessetes)								
Marge brut (1)	4899	4760	4906	7956	7273	7982	18836	9989
Marge brut B (2)	4114	4159	4316	6351	6342	6885	16184	7520
Marge net (3)	3929	3584	3549	5368	5047	5413	10848	6365
Marge net B (4)	3348	3001	3021	4569	4030	4440	8698	5244
Marge net/UTH	3274	3037	2629	3627	2549	3561	4821	3766
REF/UTH	2790	2544	2237	3087	2035	2921	3866	3103
(pessetes per litre)								
Producte brut	55,9	55,3	55,9	51,2	58,9	55,3	54,5	68,3
Marge brut (1)	35,3	32,3	29,6	25,1	34,7	32,0	28,9	29,4
Marge brut B (2)	29,6	28,3	26,1	20,0	30,3	27,6	24,8	22,1
Marge net (3)	28,3	24,4	21,4	16,9	24,1	21,7	16,7	18,7
Marge net B (4)	24,1	20,4	18,2	14,4	19,2	17,8	13,4	15,4

(1) Producte brut-despeses directes específiques

(2) Marge brut - d.directes no específiques

(3) Marge brut B - despeses generals

(4) Marge net - amortitzacions

Quadre A35. Llindars de viabilitat de les explotacions de vaquí de llet, en pessetes percebudes per litre de llet. 1995.

	Galícia	Astúries	Cantàbria	Navarra	País Basc (1994)	Pirineu Lleida	Plana Lleida	Catalunya (xarxa 1994)
Llindar operacional (1)	18,1	19,4	22,2	27,0	14,4	18,9	22,4	23,9
Llindar despesa general (2)	19,4	23,3	26,9	30,1	20,6	24,8	30,6	27,3
Llindar de manteniment dels mitjans (3)	23,6	27,3	30,0	32,6	25,4	28,7	33,9	30,6
Llindar de subsistència (4)	31,3	34,5	37,3	36,8	33,9	34,1	37,0	35,0
Llindar de rendabilitat familiar (5)	35,7	38,5	41,5	39,1	38,7	37,2	38,8	37,5

(1) Preu mínim per a cobrir les despeses operacionals (d.directes, deduïdes entrades per carn i altres)

(2) Preu mínim per a cobrir les despeses directes més les generals

(3) Preu mínim per a cobrir despeses d'explotació i amortitzacions

(4) Preu mínim per a cobrir un sou mínim dels treballadors familiars

(5) Preu mínim per a cobrir les necessitats mitjanes de la família

Quadre A36. Milers de pessetes atribuïbles a una remuneració mitjana de la mà d'obra i el seu equivalent en pessetes per litre. 1995.

	Galícia	Astúries	Cantàbria	Navarra	País Basc (1994)	Pirineu Lleida	Plana Lleida	Catalunya (xarxa 1994)
<i>Milers de PTA requerits per a remunerar el treball de l'explotació</i>								
Remuneració mínima del treball (1)	1072	1054	1206	1322	1769	1358	2011	1510
Renda mitjana familiar (2)	1683	1655	1894	2076	2777	2132	3156	2371
<i>Equivalent en pessetes per litre de la remuneració</i>								
Remuneració mínima del treball (1)	7,7	7,2	7,3	4,2	8,4	5,4	3,1	4,4
Renda mitjana familiar (2)	12,1	11,2	11,4	6,5	13,2	8,5	4,8	7,0

(1) Remuneració resultant d'aplicar el salari mínim interprofessional a la UTH (Catalunya, base "Enquesta de salaris a la Indústria i els Serveis", INE) Equivalent a 893.577,5 pessetes.

(2) Remuneració considerant l'ingrès mitjà per perceptor (Catalunya, base enquesta de pressupostos familiars 1990-91) Equivalent a 1.402.731 pessetes.

Quadre A37. Grandària mínima requerida per assolir un determinat lliure de retribució del treball familiar. Hipòtesi sobre grandària mínima en litres de llet anuals en el supòsit d'1 UTH i de despeses proporcionals a la producció.

	Galícia	Astúries	Cantàbria	Navarra	País Basc (1994)	Pirineu Lleida	Plana Lleida	Catalunya (xarxa 1994)
<i>Producció de llet (kgs) requerida amb el supòsit de preu de la llet = 45 pessetes</i>								
Remuneració mínima del treball (1)	34892	41255	49233	59851	36607	44237	62184	50422
Renda mitjana familiar (2)	65487	79250	93765	113032	71714	86057	126715	97251
<i>Producció de llet (kgs) requerida amb el supòsit de preu de la llet = 35 pessetes</i>								
Remuneració mínima del treball (1)	57244	76636	109641	181253	62011	87606	204480	115720
Renda mitjana familiar (2)	122831	182173	282809	582046	146729	222656	1310963	317082

(1) Obtenció d'una renda equivalent al salari mínim i sense cobrir les amortitzacions.

(2) Obtenció d'una renda iguals als ingressos mitjans, incloent cobertura d'amortitzacions.

Quadre A38. Grandària mínima requerida per assolir un determinat llindar de retribució del treball familiar. Hipòtesi sobre grandària mínima en litres de llet anuals en el supòsit de 2 UTH i de despeses proporcionals a la producció.

	Galícia	Astúries	Cantàbria	Navarra	País Basc (1994)	Pirineu Lleida	Plana Lleida	Catalunya (xarxa 1994)
<i>Producció de llet (kgs) requerida amb el supòsit de preu de la llet = 45 pessetes</i>								
Remuneració mínima del treball (1)	69783	82509	98466	119702	73214	88473	124367	100844
Renda mitjana familiar (2)	130974	158501	187531	226065	143428	172114	253429	194501
<i>Producció de llet (kgs) requerida amb el supòsit de preu de la llet = 35</i>								
Remuneració mínima del treball (1)	114488	153272	219283	362506	124022	175211	408960	231439
Renda mitjana familiar (2)	245662	364346	565617	1164092	293458	445311	2621926	634164

(1) Obtenció d'una renda equivalent al salari mínim i sense cobrir amortitzacions.

(2) Obtenció d'una renda iguals als ingressos mitjans, incloent amortitzacions.

Quadre A39. Relació de les produccions de llet que constitueixen els llindars més significatius de viabilitat amb la producció mitjana dels conjunt d'explotacions de cada àrea.

	Galícia	Astúries	Cantàbria	Navarra	País Basc (1994)	Pirineu Lleida	Plana Lleida	Catalunya (xarxa 1994)
<i>Relació amb les grandàries reals mitjanes (kgs de llet)</i>								
Producció mitjana mostra	138797	147134	165695	317115	209665	249443	651533	339989
Producció mitjana del conjunt d'explotacions	43193	56139	97204	175202	88035	229019	573285	278873
<i>Diferència de producció mitjana real general sobre la hipòtesi mínima de rendabilitat (kgs de llet)</i>								
Hipòtesi mínima, de subsistència (1)	8301	14884	47971	115351	51428	184782	511101	228451
Hipòtesi rendabilitat satisfactòria (2)	-	-308207	-468413	-988890	-205423	-216292	-2048641	-355291
	202469							
<i>% producció real mitjana general sobre producció de referència</i>								
Hipòtesi mínima de subsistència (1)	124	136	197	293	240	518	922	553
Hipòtesi rendabilitat satisfactòria (2)	18	15	17	15	30	51	22	44

(1) Remuneració equivalent al salari mínim interprofessional d'1 UTH, sense cobrir amortitzacions i amb un preu de la llet de 45 pessetes.

(2) Remuneració equivalent a l'ingrés mitjà general relacionat amb 2 UTH, cobrint amortitzacions i amb un preu de la llet de 35 pessetes el litre.

En relació a l'alimentació cal tenir en compte que a Catalunya es presenten encara diferències comarcals significatives, que tenen a veure amb la disponibilitat de recursos farratgers locals:

1. Per les explotacions pirinenques d'alta muntanya, que tenen els seus recursos farratgers situats en camps costeruts i sense producció durant una part de l'any, l'orientació lletera s'ha demostrat poc viable des de l'entrada a la Comunitat i la majoria d'explotacions han abandonat l'activitat. Els recursos són bàsicament pastorals, de manera que les poques explotacions lleteres que s'hi puguin mantenir haurien de buscar la viabilitat en la producció de llet i braves amb un cost molt baix d'alimentació.

2. A les vaqueries pirinenques del fons de vall, bàsicament a l'Alt Urgell i la Cerdanya, pesen encara les limitacions territorials de les explotacions que obliguen a la compra exterior de farratges. L'allunyament dels centres portuaris i de producció crea alguns sobrecostos a nivell de pinso.

Contra allò que es podria esperar d'unes condicions ambientals més pròximes a les de l'Europa atlàntica, els costos de l'alimentació a les comarques pirinenques resulten particularment elevats per la migradesa dels propis recursos farratgers. Les valls estretes i els pendents fan que els camps mecanitzables siguin pocs i la càrrega ramadera excessiva, de manera que les explotacions es veuen obligades a:

- Adquirir alfalç i palla als pagesos de les planes regades com a base o complement de la racció de volum.
- Completar el farratge de la racció de volum amb subproductes diversos, com polpes de remolatxa, bagàs de cervesa o llavor de cotó.
- Un consum molt elevat de concentrats per compensar la feble racció de volum pròpia.

3. A les explotacions de la Catalunya Vella que disposen de regadiu, que són la majoria de les comarques gironines, el blat de moro farratger constitueix la font principal d'alimentació. Competeix amb l'ús del blat de moro per a gra, que en funció del mercat i les ajudes comunitàries resulta més rendible i determina, directament o indirecta, un augment dels costos de subministrament farratger.

4. A les explotacions de la Catalunya Vella que tenen limitacions de regadiu, com és bàsicament el cas de l'Osona, l'alimentació del vacú ve condicionada per l'exigüitat de la base farratgera, sotmesa, per altra part, a fortes oscil·lacions anuals de la producció. Les ajudes comunitàries als conreus herbacis i, en general, els preus d'aquests fan també que competeixin amb les possibles opcions farratgeres dels camps de secà.

5. A les comarques regades de la plana de Lleida l'alimentació té com a base de partida:

- La utilització de conreus de gran productivitat en el regadiu lleidatà, com són el blat de moro i l'alfalç.
- La factibilitat de dues collites anuals per la moderació de l'hivern.
- La proximitat al port de Tarragona, que permet la utilització de subproductes a molt baix cost, com són avui la polpa de remolatxa i el cotó.

Sobre un costos d'alimentació de 700 pessetes/ dia i vaca es calcula actualment que es reparteixen en 120 el blat de moro, 100 l'alfalç, 80 el cotó, 50 la polpa i 350 el pinso concentrat

ANNEX 7. ASPECTES DE LES ESTRUCTURES DE PRODUCCIÓ I LA POLITICA SECTORIAL.

La incidència del control lleter

El primer Nucli de Control Lleter es constitueix el 1967 a Vic. L'Ordre sobre control lleter de 21 de febrer de 1986 reconeix les competències exclusives de les Comunitats Autònomes en el Control Lleter Oficial. L'any 1985 s'encarrega a la Federació de la Frisona de Catalunya (Fefric), que havia estat fundada el 1983, la gestió del control lleter.

Quadre A40. Associacions comarcals o supracomarcals de control lleter. 1988-1996.

	1988		1996	
	Explotacions	Vaques presents	Explotacions	Vaques presents
Noguera	14	500	8	717
Terres de Ponent	53	3200	12	1704
Urgell	19	1000	8	1226
Pallars	9	220	6	194
Alt Urgell	55	2600	55	2541
Osona	85	3750	87	6516
Vallès	12	400	17	1722
Vaquers Berguedà	13	1000	5	208
Tarragona	4	350	4	93
Pià de l'Estany			15	915
Gironés			17	2108
La Selva			32	2112
Baix Empordà			26	1378
Alt Empordà			38	2850
Garrotxa			17	1122
Ripollès			13	535
Total Girona	208	7500		
Total Catalunya	472	20520	360	25940,7

Font: Selga i Jorba, I., "Organización y funcionamiento del control lechero oficial en Cataluña", dins "Jornadas técnicas sobre la producción de leche de vacuno, 19-21 d'abril de 1989, La Coruña. Jaume Sala "Resultados del control lechero en Cataluña 1996", a Frisona Española, maig-juny 1997. J.Carré, "Memòria Semega, 1996", Diputació de Girona-Generalitat de Catalunya.

Quadre A41. Grandària i resultats de les Associacions de Control Lleter. 1996.

	Vaques presents /explotació	Kg llet produïda /explotació	Kg llet /vaca present	Kg llet/vaca (Lactacions a 305 dies)
Noguera	89,6	662947	7377	8899
Terres de Ponent	142,0	1095516	7694	8839
Urgell	153,3	1179942	7676	8598
Pallars	32,3	246246	7599	8110
Alt Urgell	46,2	360738	7778	8297
Osona	74,9	613549	8169	8635
Vallès	101,3	852376	8395	8481
Vaquers Berguedà	41,5	279881	6723	7849
Tarragona	23,2	153827	6617	6453
Pla de l'Estany	61,0			8134
Gironés	124,0			8317
La Selva	66,0			7895
Baix Empordà	53,0			7615
Alt Empordà	75,0			7936
Garrotxa	66,0			7768
Ripollès	41,2			7595
Total Girona		603191	8168,7	
Total Catalunya	72,1	6048213		

Font: Idem anterior.

El sanejament ramader

A Catalunya les ordres de 22 de març de 1989 i 5 de maig de 1989 estableixen l'obligatorietat del sanejament i els barems d'indemnització a aplicar. Es pretèn l'eliminació dels impediments als intercanvis d'animals vius a l'interior de la UE d'acord amb la directiva comunitària 64/432. Seguint aquesta directiva les explotacions bovines han de ser lliures ("indemnes") de tuberculosi, brucel·losi i de leucosi enzoòtica bovina. Els animals que no passen els controls anuals són sacrificats i indemnitzats.

Quadre A42. Animals bovins sacrificats en campanyes de sanejament ramader.

	1995
Alt Empordà	329
Alt Urgell	939
Cerdanya	675
Garrotxa	208
Noguera	280
Osona	389
Ripollès	400
Segrià	256
Total Catalunya	4689

Font: DARP, "Memòria", anys respectius.

Pla de millora de la qualitat de la llet

D'acord amb el Reglament 619/93 de 17 de març amb càrrec al Feoga-G es financien accions de millora de la qualitat de la llet. La Federació de Cooperatives Agràries (Fecac) presenta un programa per al 1994-95 que inclou 13 cooperatives associades, amb accions d'assessorament al ramader i inversions a les explotacions. Dins el mateix Pla s'inclouen cursos de formació organitzats pels Sindicats Agraris; 51 a Catalunya sobre un total de 1.270 cursos organitzats a Espanya.

Quadre A43. Quantitats previstes en el programa de millora de la qualitat de la llet segons el Reglament 619/93, per CCAA.

	Inversió total	Subvenció
Andalusia	116.8	81.8
Aragó	27.9	19.5
Astúries	169.1	118.3
Balears	33.9	23.7
Cantàbria	136.8	95.7
Castella-la Manxa	255.2	42.8
Castella-Lleó	61.2	178.6
Catalunya	180.1	126.1
Extremadura	22.1	15.5
Galícia	451.4	315.9
Madrid	36.8	25.8
Navarra	42.9	30.0
País Basc	60.8	42.5
Total	1594.9	1116.5

Font: MAPA, "La agricultura, la pesca y la alimentación españolas, 1996".

Promoció del consum de llet i productes lactis a les escoles

D'acord amb el Reglament CEE 3392/93 s'estableix una línia d'ajut amb càrrec al Feoga-G per la cessió de llet i productes lactis als alumnes dels centres escolars a càrrec de proveïdors autoritzats. A Catalunya es regula a través de l'Ordre d'11 de juliol de 1994, i l'any 1995 s'hi acullen 1370 centres, amb un total de 247.954 alumnes beneficiats.

Quadre A43. Llet distribuïda a les escoles en tones d'equivalent llet.

	1995
Llet sencera (inclosos llet, batuts i iogurts)	2190
Llet semidesnatada (inclosos llet i batuts)	109
Formatges frescos	75
Formatges curats	550
Total	2924

Font: DARP, "Memòria", anys respectius.

ANNEX 8. BASES D'INFORMACIÓ SOBRE EL SECTOR LLETER

Confederación Nacional de Frisona Española (CONAFE), Informes semestrals sobre el Control Lleter. En relació al mateix tipus d'informació, MAPA-DARP, "Resultats dels Nuclis de Control Lleter". Conté l'evolució del nombre d'adherits, nombre de vaques i producció de llet per vaca i any de cada grup de control lleter, a més del greix, la proteïna i altres indicadors específics.

Federació Frisona de Catalunya (FEFRIC) elabora la informació equivalent a la anterior per Catalunya. Els resultats són analitzats anualment per Jaume Sala a "Frisona Española". Per les comarques de Girona, el Semega (Diputació de Girona-DARP) publica una "Memòria de Gestió" anual on figuren i s'analitzen els resultats del control.

DARP, Enquesta d'explotacions de bestiar boví. Semestral, apareix a partir de 1990.

Més de 24 mesos.	Mascles (01)	
	Femelles	Han parit almenys un cop. Per a munyir. Frisones o no.
		Mai es munyen
Total bestiar boví (15)		
Producció de llet mensual		
Destinació	Consumida o transformada a l'explotació (suma 29-32)	
	Comercialitzada, venda directa (33)	
	Comercialitzada, entrega (34).	
Nombre de femelles munyides (36)		

DARP, "Registre d'explotacions ramaderes" i Granges de Producció Lletera (R.D. 2166/1981, Reglament estructural de la producció lletera, R.1981/2260).

Dades últimes. Calibrar bé any de referència. Capacitat i disponibilitat d'instal·lacions.

MAPA-DARP, "Abandonament de l'activitat", Explotacions acollides a indemnitzacions a pagar en 7 anys: Ordre 5 novembre 1986 referida al Reglament (CEE) 1336/1986. Des del seu origen es van renovant els plans d'abandonament i les mesures

complementàries. Explotacions, vaques i producció lletera (i quota) abandonada.

MAPA, "Declaracions-sol.licituds de quotes lleteres".

S'han d'explotar dos moments:

Declaracions inicials; referides a 1983-1985: "declaracions obligatòries" d'acord amb el RD 2466/1986.

Declaracions actuals. Sol.licituds modificades a partir pel RD 2230/1994.

Per a les dues declaracions que es presenten interessa en especial.

Declaració dels ramaders (CL1):

1. Condició jurídica del titular (p.física/SAT/Coop/S.merc./altra).
2. Número de vaques (no figura en les declaracions recents, igual que les dades de tipus més estructural).
3. Venda als compradors. Litres i % matèria grassa.
4. Venda directa a consumidors. Litres.
5. L'activitat ramadera és principal ? (S/N).
6. Instal.lacions mecàniques de munyida.
7. Instal.lacions per a refrigeració de llet.
8. Té un fill o col.laborador successor.

Declaració dels compradors (CL2):

1. Ramaders productors. Número i kg de llet o equivalents adquirits. Destriar l'origen comarcal dels productors de llet que figuren en llistats adjunts.
2. Altres subministradors. Número i kg de llet o equivalents adquirits.

DARP-MAPA, "Reassignació de la quota lletera de la Reserva Nacional", a partir del RD 2230/1994. Veure l'evolució d'aquestes reassignacions que comprenen:

. Sol.licituds de drets a la reserva (AVL 527). Nombre d'explotacions, vaques, quota lletera existent i quota demanada.

. Transferència o cessió de drets acordada (AVL 528). Nombre d'explotacions, vaques, quota lletera existent i quota nova assignada.

DARP-MAPA, "Transferències de quota de referència", a partir del RD 2307/1994.

Recollir les dades dels diferents anys, a partir de la campanya inicial 1993-1994. Nombre d'explotacions, nombre de vaques i producció afectada. Quota transferida en relació a la quota de qui ven o qui compra (transferències de l'explotació o de part de la quota).

DARP-MAPA, "Cessions temporals de quotes lleteres". Dades similars a les anteriors.

INE, MAPA-DARP, "Enquesta Industrial". Es realitza anualment, a partir del cens industrial de 1978, que s'actualitza amb les dades de la pròpia enquesta i amb les dades d'altres que proporciona el Registre Industrial del Ministeri d'Indústria i Energia. S'investiguen exhaustivament tots els establiments de més de 20 ocupats i s'investiga una mostra dels més petits, que representa aproximadament entorn un 10%. Determinats sectors, com el lacti, es deleguen en la seva elaboració al Ministeri d'Agricultura, que per la seva banda el delega, des de 1983, al Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.

Els resultats obtinguts s'integren plenament en el Sistema Europeu de Comptes Econòmics Integrats (SEC) i més concretament el sistema regional, SEC-REG. La regionalització representa un problema en el cas que s'hagin de comptabilitzar empreses que no són uniregionals. El correcte seria que els establiments es regionalitzessin d'acord amb la ubicació de la producció, no de la seu social de l'empresa; però en el cas de la comptabilitat regional d'Espanya això no és així.

Les dades sobre ocupació i nombre d'establiments es calculen a partir de l'enquesta de població activa i dels afiliats a la S.S.

DOCUMENTACIÓ SECTORIAL

Bibliografia general

- "Anuario Lácteo", Publicaciones Técnicas Alimentarias, Madrid, publicació anual.
- Avila, J.M., "El mercado de la leche y de los productos lácteos", dins "Vacuno de leche: aspectos claves", Mundi-Prensa, 1997, Madrid.
- Departament d'Indústria i Energia, "La indústria a Catalunya. Alimentació", 1992, Barcelona.
- Buxadé Carbó, C. (coord.), "El sector del vacuno de leche en la realidad de la UE (1994/1995)", Fundación de Estudios Lácteos, 1995, Madrid.
- Buxadé Carbó, C. (coord.), "Ganado vacuno de leche: gestión y economía", Fundación de Estudios Lácteos, 1996, Madrid.
- Buxadé Carbó, C. (coord.), "Ganado vacuno de leche: aspectos claves", Mundi-Prensa, 1997, Madrid.
- González Carbajo, "El sector de la leche y los productos lácteos en la Unión Europea, entre la política agrícola común y los acuerdos del GATT", a "Frisona Española", setembre-octubre i novembre-desembre, 1995.
- Lamo de Espinosa et alii, "La aplicación del sistema de cuotas lácteas en España", 1997, Madrid.
- Langreo Navarro, A., "La situación y los cambios recientes en el sistema lácteo español. Efectos en la industria", dins "Revista Española de Economía Agraria", pps. 115-143.
- Massot, Albert, "Leche y productos lácteos", dins "La Ronda Uruguay y el sector agroalimentario español", MAPA, 1996, Madrid.
- OCDE, "Reformer la politique laitière", OCDE, París, 1996
- Pérez, R., Rastoin, J.L., "Les industries laitières en Europe. A la recherche d'une nouvelle jeunesse", Eurostat-Dafsa, octubre 1989.
- Selga i Jorba, I., "Organización y funcionamiento del control lechero oficial en Cataluña", dins "Jornadas técnicas sobre la producción de leche de vacuno, 19-21 d'abril de 1989, La Coruña.

Informació estadística

- Alimarket, "Informe anual", anys respectius.
- Confederación Nacional de Frisona Española (CONAFE), Informes semestrals sobre el Control Lleter.
- DARP, "Enquestes ramaderes", semestral. Apareix a partir de 1990.
- DARP, "Estadística i conjuntura agrària", publicació bimensual.
- DARP, "Registre d'explotacions ramaderes" i Granges de Producció Lletera (R.D. 2166/1981, Reglament estructural de la producció lletera, R.1981/2260).
- DARP, "Xarxa comptable", anys 1989-1996.

IEC, "Cens Agrari, 1989".

IEC, "Enquesta d'estructures, 1993".

IEC, "Estadística i comptes de la indústria", publicació dels resultats anuals per a Catalunya de l'Enquesta Industrial, a partir de 1986.

MAPA-DARP, "Abandonament de l'activitat", Explotacions acollides a indemnitzacions a pagar en 7 anys: Ordre 5 novembre 1986 referida al Reglament (CEE) 1336/1986.

MAPA-DARP, "Resultats dels Nuclis de Control Lleter".

MAPA, "Cuadernos de información económica sobre la industria agroalimentaria", semestral, número 1, 1er semestre 1995.

MAPA, "Declaracions-sol.licituds de quotes lleteres". Declaracions referides a 1985: "declaracions obligatòries" d'acord amb el RD 2466/1986. Sol.licituds pel RD 2230/1994.

MAPA, "Transferències de quota de referència", a partir del RD 2307/1994.

MAPA, "La alimentación en España", anys respectius.

MAPA, "Plan sectorial. Sector làcteo", 1994, Madrid.

Revistes

"Frisona Española", Madrid.

"Nuestra Cabaña", Madrid.

Revista "ILE", Industrias Lecheras Españolas, Madrid.

"Revista Española de Lechería", Madrid.

NOTES AL TEXT

---

¹ . Suma de la base de dades Servei de Ramaderia DARP, que s'avé amb les aproximacions de la resta de fonts.

² . Habitualment es considera una diferència d'uns 1.000 kg entre els rendiments que donen els Nuclis de Control Lleter i els rendiments generals, que venen confirmats per algunes fonts.

³ . Per al conjunt de la Unió Europea, UE, "Perspectivas de producción y consumo de leche y distintos productos lácteos", 1997 (ILE, maig 1997).

⁴ . Les peripècies de l'aplicació de les Quotes i les xifres oficials es poden deduir de l'informe del MAPA, "Informe sobre la situación del sector lácteo en España. Régimen de Cuotas", Frisona Española, març-abril 1994.

⁵ . M.J.Lueso Gordo, Sotsdirectora Gral del MAPA, "El régimen de cuotas lácteas en España y su importancia para el futuro del sector", a "Anuario lácteo, 1996", Madrid, 1996.

⁶ . C.Buxade, "Borrasca en el horizonte 1998: la "homologación" de las explotaciones", dins Revista Española de Lechería", número 82, gener 1997.

⁷ . "El País", 22 de juny de 1997.

⁸ . Ministerio de Comercio, "Informe Anual sobre la distribución comercial", 1996. Preveu un 51,5% de quota de mercat en alimentació per a les 10 principals distribuïdores a Espanya.

⁹ . Durant l'any 1993 la problemàtica creada per la gran distribució donà peu a la creació d'una Comissió Parlamentària que veié diversos informes sobre els temes en qüestió reproduïts parcialment per la premsa (El País, 12 de setembre de 1993).

¹⁰ . A part els anàlisis de la comptabilitat, entre les anàlisis locals sobre l'alimentació es pot esmentar E.González, A.Seguí i R.Trias, "Enquesta d'explotacions", a Jornades de Vaquí de Llet, Maçanet de la Selva, gener 1997.